פרשת **בהר-בחוקותי** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתצ"ז שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

וספרת לך שבע שבתות שנים

שבור ורצוץ התהלך לו העני בדרך כשמקלו בידו ותרמילו בין כתפיו שכן, אחרי שעבר עליו יום עבודה קשה ומפרכת ולא עלתה בידו לקבץ כי אם פרוטות שחוקות שלא יספיק אפילו ללחם צר ומים לחץ לבניו הרעבים.

שקוע במחשבותיו נדד עד שהתקרבו לעומתו קבוצה של עניים אחים לצרה שגם הם עברו את כל התלאה כשחזרו על הפתחים כדי לפרנס אותם ואת ביתם, בעמדם כך פתח בשיחה על מצבם הקשה ועל הירידה הגדולה שחלה במתן צדקה, אף העשיר הגדול ביותר בעיר, שפעם הי' נותן לכל עני רובל שלם, אינו נותן עכשיו כי אם פרוטות אחדות.

אחד מן העניים ישב כל העת בצד, וספר לעצמו את כספו אשר אגר לו במשך היום, ואחרי שגמר לספור קפץ ואמר: ברוך ה' היום היתה לי הצלחה גדולה ותרמילי עמוסה וכבדה היא מגודל המשא, וכך היה מתפאר ומשתבח במטבעות הרבות שברשותו, הפרוטות שכבדו על תרמילו הטעו אותו, ודומה היה בעיניו שהוא עשיר גדול, ולרשותו עומד אוצר בעל ערך עצום.

העניים צחקו ממנו ואמרו לו: טעות גדולה יש לך, הרי לא ספרת רק פרוטות, אכן פרוטות יש לך לרוב, אולם אם תנסה להמיר את פרוטתך לדינרי זהב, יתברר לך לדאבון לבך שיש לך דינרים מועטים בלבד, אינך עשיר כלל וכל דבריך אינם אלא דמיון.

והנמשל מובן, האדם מתהלך לו בעולמו של הקב"ה וסבור שהוא יחיה כאן עוד זמן רב, זמן שכמעט ואי אפשר לספרו ולהעריכו, הסיבה לכך היא מפני שהאדם סופר ימים או שבועות ונדמה לו שימיו רבים, גם מי שסופר שנים דומה לו שעוד שנים רבות ממתינות לו, אולם אם יספור את חייו לפי שמיטות או יובלות, שגם הם עוברים וחולפים, יתברר לו שזמנו מועט ויקר ועליו לנצלו לטובה ככל יכולתו.

על כך אומר הכתוב "וספרת לך שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה", ולכאורה יקשה למה צריך התורה לפרט כמה שיצא בחשבון שהם תשע וארבעים שנה, אלא לימדך הכתוב שעל האדם להתרגל לספור את חייו לפי שמיטין ויובלות, ואז הוא יחוש כאורה שבא לזמן מועט ובקרוב הוא יאלץ להפרד ולחזור למקומו.

בוודאי שמחשבה זו תשפיע לטובה על מהלך חייו והוא ישתדל להרבות בתורה ובמצוות, כדי שבבוא יומו יהיו בידיו אוצרות גדולים ואמיתיים של תורה ומצוות לרוב.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תפרים - לקיטת תפרים ..... ב
קדו"ש יצ"ר כ"ו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת סת"ם ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יג
פשוטלהן פלכים ..... יג
דבר יהודי קדוש ..... יד

אגרת פרק ה'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

אהרן שפתינו יערב, ברכת מזל טוב, מריחוק מקום ומקידוב לב, אל אד"ם היקר באנשים
האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, נודע בפעליו הכבירים והברוכים לשם ולתפארת
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, תומך תורה במידה גדושה, חן וחכמה על פניו חופפת
נערץ אהוב ומהולל בקרב קהילתינו, דואג תמיד למעננו, בלב ונפש ובמסירות רבה עד בלי די

האי ניהו ידידינו היקר והמהולל בשבח וברון, להגיד שבחו של אהר"ן,
עומד לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בכל עת ועונה, איש אמונים רב תבונה,

הרבני הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מו"ה אהרן מתתי' דייטש הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

לרגל שמחת נישואי נכדתו הבכירה למזל טוב

אצל חתנו היקר והגעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, נודע לשם ולתהילה

מוה"ר **יואל גאלדבערגער** הי"ו

יה"ר שיזכה לראות ולדוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

מקיש זריעה לשביתה, לענין האמונה והבטחון

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו'. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. לכאורה תמוה הציווי על הזריעה והזמירה בשש שנים, הלא עיקר הציווי היא על השביתה בשנה השביעית. ונראה שהכתוב מתכוין להקיש זה אל זה, דהיינו, כשם שהשביתה בשנה השביעית מורה על מדת האמונה והבטחון, כי האדם מראה בזה ששברו על ה' אלקיו ואין עושה שום מלאכת הארץ רק מצפה לישועת ה', **כן בשש השנים אשר הוא עובד האדמה לא יבטח בכחו לאמר כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, רק שישען בה' אלקי ישראל.**

עבודת הגרשוני להרה"ק רבי גרשון מקאליסייע זי"ע

המשביע אחרים מטובו אף בעת מחסור, יזכה לשפע

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. וברש"י ז"ל: **"כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמתך מן הבית. כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית".** יש לפרש על פי הכתוב (תהלים עד, יט) **"חיית ענייך אל תשכח"** (ופירש"י שם: "חיית ענייך נפש ענייך") ורמז כאן: **"כל זמן שחיה אוכלת"** רוצה לומר, כל זמן שיש ל'חית ענייך' לאכול, אכול גם אתה ובהמתך, **"כלה לחיה מן השדה"** שאין לעניים מה לאכול [וכתב שם 'כגון עכשיו שעת מלחמה' שנות רעב, ואין לחית ענייך לאכול. שהיה אז בסערת מלחה"ע הראשונה], **'כלה מן הבית'** ותפזר לעניים ואל תאמר שלום יהיה לי. כיוצא בזה מה שנאמר ביובל (להלן פסוק יב) **"מן השדה תאכלו"**, ופירש רש"י: **"על ידי השדה אתה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית"**, היינו גם כן להאכיל 'חית ענייך', שאם כלה להם אתה צריך לבער מן הבית ולתת להם, **ועל ידי זה: 'אתה אוכל מן הבית' בפרנסה בריוח,** כמו שנאמר (משלי כב, ט) **"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"**, ו**"יש מפזר ונוסף עוד"** (שם יא, כד)

דברי ישראל

אף לימוד תורה ביגיעה לבד, מזכך ומרומם את האדם

אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם וגו' פירש"י: **"שתהיו עמלים בתורה".** לא נקט רש"י **'שתעסקו בתורה'**, אלא "שתהיו עמלים", להורות כי גם אם האדם לומד תורה, בלא חשק ואהבה, שאז נקרא הלימוד 'עמל' שהרי כשלומד תורה באהבה לא נחשב כעמל כלל אלא מנוחה ותענוג, כענין שנאמר אצל יעקב אבינו: **"ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה"** (בראשית כט, כ), **ואף לימוד שכזה שכרה נדול מאד, ובכוחה להחזיר את האדם למוטב,** להתגבר על יצרו ולכבוש תאוותיו. וזהו הרמז בכתוב: "אם בחוקותי תלכו וגו'. ונתתי גשמיכם התאוות הגשמיות, שתוכלו להתגבר עליהם שלא ישמשו כי אם "בעתם", **ובכח קדושת התורה אף שאינו ברום המעלה אלא ביגיעה ונמיכות רוח, גם בה יש די לטהר האדם ולרוממו על החומר העכור.**

דברי חיים (ע"ש)

עיקר קבלת עול מלכות שמים לעבדו ית' בכל הזמנים ובכל המצבים, הן בשעת גדלות הן בשעת קטנות

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם. דהנה הרב בוצינא קדישא מוה"ר **דוב בער זללה"ה אמר** שמצינו בדברי רז"ל שהשי"ת ב"ה כפה על ישראל הר כגיגית, ואמר אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו כו', ולמה הוצרך לכך, הלא ישראל אמרו נעשה ונשמע ומרצונם קבלו את התורה, אלא מפני שהיו ישראל אז במדריגה גדולה כזו במוחין גדולין ואמרו נעשה ונשמע, שאמר השי"ת מי גילה לבני רז זה לשון של מלאכי השרת וכו', הראה להם השי"ת **שאף על פי שאחר כך יפלו ממדריגתן ויפלו המוחין, שלא יעשו עצמן חפשי מן העבודה והמצות, וכפה עליהם הר כגיגית לומר שהם מוכרחים בעבודה ואף על פי שאינן נהנין מן העבודה שאין להם מוחין, צריכין לעבוד השי"ת כפי יכולתם ומדריגתם במקום שהם** עכ"ד, ודפח"ח:

וזהו שאמר **'כי לי בני ישראל'**, צריכין לעשות הכל לי לשמו, **'עבדים'**, רצה לומר אף על פי שהם בבחינת עבדים במדריגה תחתונה בלי מוחין, אף על פי כן הם מוכרחין בעבודה כפי מדריגתם ויכולתם, **"וחפץ אני בעבודה כזו גם כן"**, והראיה על זה **'עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים'**, רצה לומר בעת שהוצאתי אותם מארץ מצרים, ואף על פי כן נתתי להם מצות פסח ומילה בארץ מצרים כשהיו בבחינת עבדים במדריגה תחתונה, **הרי שהשי"ת חפץ אפילו בעבודה זו:**

ואמר **'אני ה' אלהיכם'**, רצה לומר אני ה', אפילו בזמן **'אלהיכם'**, שאני אצליכם בבחינת דין **שאין אתם יכולין לעבוד אותי כראוי, אף על פי כן אני ה', וצריכין אתם לעבוד אותי כפי יכולתם:**

אורח לחיים

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אתיתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

תוה"ק תוכו רצוף כל מדרגות היראה ואהבה, וכל החכמות

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר פירש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטי' מהר סיני **אף כל התורה כולה נאמרו כללותיה ופרטי' מסיני.** נקדים ביאור פסוק בשיר השירים, **אפריון עשה לו המלך שלמה עמודיו עשה כסף רפידתו זהב תוכו רצוף אהבה** וגו'. לבאר זה שמעתי משל בשם מוהר"ן, שרצה להוכיח לא' איך כל חכמות שבעולם הן חכמת מדידה והן תשבורת וז' חכמות, הכל נרמז בש"ס. ושאל השואל הא יש כמה עוסקים בלימוד הש"ס, ואינם יודעים חכמות אלו. **והשיבו על פי משל** שהיה מלך אחד ולו כמה מיני אוצרות זה גדול מזה, וגם היה לו כמה מיני עבדים, ובן א'. ולעת זקנתו התחכם והטמין אוצרות החשובים בבנין בכותלי אפריון וחדרי המלך, ועשה רק שינוי אחד בכותל שירגיש בו החכם ומבין, ומה שהיה האוצר יותר חשוב הטמינו יותר ועשה שינוי דק בתכלית. **ואחר כל אמר לבנו ביחידות שתדע כל מה שעשיתי אינו דבר רק, שים לבך להבין.** והנה אחר מיתת המלך האוצרות הגלויים חטפו העבדים, וזה הבן נתן לב להבין מה שאמר לו אביו, ואחר עיוני הרגיש שיש שינוי בכותל במקום זה וחפש ע"י סתירת הכותל ומצא אוצר, ואחר זה נתן לב יותר והרגיש במעט שינוי שיש שם אוצר יותר חשוב. כך בנמשל חכמות חיצוניות חטפו עבדים שהן האומות, ואוצרות החשובים היא יראת ה' לבנו יחידו, ואוצר החשוב מזה תוכו רצוף אהבה ודפה"ח. **וכזה יובן שרמז כאן שעשה המלך אפריון ובו טמונים כמה אוצרות. עמודיו עשה כסף כפשוטו.** (וזה שיר שבח גדולת תורתינו הק' שתוכה רצוף אהבה במטמוניות, וכפי יגיעת האדם יזכה להשיג תכלית חכמת התורה והיראה והאהבה בעמלו בתורה, כי זה הכלל אשר כולן נאמרו למשה מסיני, וטמונים וגנוזים בתורה, אך כלום חסר מבית המלך).

תולדות יעקב יוסף

היום פרק אחד ולמחר פרק אחד, כך ישיג ידיעת התורה

ויבר ה' אל משה בהר סיני וגו' כו'. על דרך שדרשו רז"ל (ויק"ר יט, ב) על פסוק **'ראמות לאויל חכמות'** (משלי כד, ז), **כי האויל אומר איך אוכל ללמוד התורה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים** (איוב יא, ט), **יש בה כמה מסכתות וכל מסכת כמה פרקים, מתי תעלה בידי, אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט,** עד כאן לשונו בשינוי לשון קצת, עיין שם היטב. וזהו אמרו (זידבר ה' אל משה', היינו לזה שיש בו דעת עליון) **"בהר"**, הגם שהתורה בהר, ואיך תוכל ללמוד אותה. לכן אמר **"סיני"**, הוא גימט' סלם (ב"ר שח, יב), **הלא הסולם המוצב ארצה ולרום יעלה שיאו, התוכל לעלות בפעם אחת למעלה העליונה, כי אם במדריגה אחר מדריגה אז תעלה גם עלה. כמו כן בעסק התורה, תלמוד היום מעט ולמחר מעט, ואז "לאמר"** כו' כנ"ל.

בינת משה (קאזניץ)

התוה"ק הוא חיות הכל בנשמיות וברוחניות

אם בחקותי תלכו וגו' **ופירש"י שתהיו עמלים בתורה.** כמו שאמרנו **כי התורה היא קיום וחיות העולמות, וגם המצוות אין להם חיות רק מהתורה,** ולכן אף שכבר יודע הוא לקיים כל המצוות ועושה אותם, **מ"מ צריך להיות עוד עמל בתורה כדי להמשיך חיות למצוות שעושה בכל יום כשהקב"ה מחדש כל העולמות וכו' הברואים והתחדשות הזה הוא רק בתורה ולכן צריך להיות עמל בתורה** כו'. ולכן החי יתן אל לבו ויחזק האדם את עצמו **לדבר תיכף בבוקר אחר קימת האדם ממיטתו בהתוה"ק כי הוא חיינו ובה אנו מתחדשים לבקרים ונעשים כברי' חדשה.**

ילקוט אוהב ישראל – בחקותי

עסק התורה בכל מצב ובחינה מזככו ומרוממו

אם בחקותי וגו'. ופירש"י שתהיו עמלים בתורה (תו"כ). ויש להסביר לענ"ד דלכאורה למה מקרי עסקי התורה בחקותי תלכו, וגם קשה למה קראו רש"י ז"ל עמל בתורה, ולמה לא פירש אם תעסקו בתורה. **והנראה לע"ד דהנה באמת מי שעושה המצוה והתורה באהבה לא מקרי עמל כלל, ואדרבה הוא הוא המנוחה** כמ"ש [תר"י] ז"ל בברכות (ו' ע"ב) (בד"ה היוצא מבית הכנסת) דלכן נקרא מקום המקדש מנוחה, יעו"ש בדבריו. וכן האמת דמחמת האהבה נחשב כל העמל כלא, ורק למנוחה יחשב, כמ"ש גבי יעקב (בראשית כט, כ) **ויהיו בעיניו כימים אחדים, ורק כשאינו עוסק בתורה באהבה הוא לעמל בעינו. אך אף על פי כן הזהירונו חז"ל** (פסחים נ ע"ב) **דיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה,** וכמ"ש (איכ"ר פתיחתא ב) 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו' דהמאור שבה מחזיר למוטב. והנה באמת לכאורה דבר זה הוא לפלא, דהלא קיי"ל (חגיגה יג. תנתומא משפטים ה) דאסור ללמוד תורה רק לבעל ברית, ואם אינם מקיימים המצות כמ"ש אותי עזבו, אם כן ח"ו אינם בגדר הברית ונקרא ערל לב,

ומה מועיל תורתו. **אך באמת התורה נקראת מאורסה לנו** (ע' ברכות נז.) **ואף על פי שחטא ישראל הוא** (סנהדרין מד.) **והתורה מחזרת אותו למוטב, וזה באמת שכרת עמנו השם בחורב בנתינת התורה, שתורה תהא לנו מאורסה לעולם.**

ואם כן י"ל דזה כוונת רש"י ז"ל, **אם אפילו תהיו עמלים בתורה שלא מחמת האהבה, אף על פי כן היא נקרא הליכה בחק וברית, ועל ידי זה יגרום ש'נתתי גשמיכם', היינו גשמיות, והתאוות יכבשו תחתיכם, ולא ישמשו רק 'בעתם'. 'ושכבתם', היינו אפילו בבחינת שכיבה שהוא ענין הורדה, 'אין מחריד', היינו בחינת האי"ן הנעלם, יחריד ויפיל עליכם יראה מלמעלה מהתערותא דלעילא בבחינת אין,** 'וישבתם לבטח', היינו שיהפוך אותיות ח"ט לט"ח כמבואר בזוה"ק (זוה"ש שה"ש סג, ד) והיה בטח, וד"ל.

דברי חיים (ע"ש)

תפלה

תפילות ימות החול ותפילות שבת קודש

ויבדר ה' וגו' ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. שצריך האדם להתעורר בכל יום בעת קריאת שמע ותפלה במסירות נפש בשלימות עד שישאר רושם הקדושה אצלו לכל היום ע"י שיהי' אצלו לב נשבר בעת השמו"ע אשר תקנו אנשי כנסת הגדולה אשר זה ענין הד' כריעות דתפילה שיתעורר בו תכלית השפלות ולא ירגיש עוד שבכחו הוא מדבר רק רוח ה' דובר בו ואז יהי' בכח תפלתו לעשות התקשרות כל ימי המעשה שיהי' עולים בהכללות הקדושה במס"נ דק"ש ותפלה וכו', לכן נאמר אח"כ **'שש שנים תזרע שדך'** שצריך לעסוק בתורה ותפלה בימות החול ואח"כ **'ביום השביעי'** רומז ליום השבת שבתפלת השבת יתעלו כל המדרגות הנפולות למקורם ועיקר העליה הוא ע"י דבורי התפלה וכו', ובעת ק"ש ותפלה שחרית וערבית הוא מוסר נפשו לה' אזי יכול הוא לפעול בברכות התפלה בימות החול לעשות התקשרות לכל הדברים גשמיים ומדרגות הנפולים ולהעלותם למדרגת התפלה אשר הוא עד הח"י הוליות שבשדרה וכו', **ואח"כ בתפלות השבת הוא התעלות תפלות החול וכו' ולכן ביום השבת מתעלים כל התפלות דימות החול וארץ התחתונה ותעלה לארץ עליונה ונותן ביכולת להשפיע כל טוב על בני ישראל**, ועיקר ההשפעה הוא ע"י האדם וכו', וכל עשיותיו יהיו בבחי' קרבן לה'.

עמק תפילה (טשערקאס)

המתפלל בהרגש שאין לו תקוה רק הש"י לבדו, יוושע

ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו וגו'. יש לרמז **"ואיש כי לא יהיה לו גואל"** שמדמה בנפשו **שאין לו גואל מכל בני אדם**, כי משליך יהבו על הש"י לבדו, ובהרגשה כזאת 'אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן', איש כזה יהיה נפשו סמוך ובטוח, כי סופו **"והשיגה ידו" ונגאל.**

חתם סופר

ע"י עבודת התפילה מוסיף והולך באהבתו ית"ש

אם בחקותי תלכו וגו'. אמרו רז"ל אין נא אלא לשון תחנונים שנא' לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו כו'. **והנה מקום החילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' הוא בעת התפלה וקודם התפלה פסוקי דזמרה וברכות אשר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ע"י אבות העולם** כמארז"ל תפלות אבות תקנום אברהם יצחק ויעקב והם מדות גדולה גבורה רחמים כאשר כללו לנו חז"ל פסוקים המבארים גדולת הבורא ית' ולגדולתו אין חקר וגו', וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו ית' הוא מדת יצחק, ופסוקי' המבארי' רחמנותו ית' אשר היא נקראת נחלת יעקב נחלה בלי מצרים בל גבול כו'. **והלואי שיהי' הליכת האדם בתפלה הנתקנה לנו מאנשי כנסה"ג ואין צריך לחפש הליכות אחרות כי היא טובה שבכולן כו', ובהם יכול האדם לבוא לבחי' הילוך באהבתו ית"ש.** והיינו **בחקות"י תלכו** הם בחי' אבות אשר בעבר הנהר ישבו בחינת מחשבה עיילאה אותיות חקוקים והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם **ועל כן בהם יכול האדם לבא לבחי' הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה** כו'.

לקוטי תורה

התורה והתפילה צריך לחיות באופן קבוע דיקא

ואם תלכו עמי בקרי, צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ג, ב). הכוונה שלעולם יהיה דבוק בהם ולא יסור מהם אפילו בפעם אחת, לא בדיבור ולא במחשבה ולא במעשה, **כי אם לפעמים עושה ולפעמים אינו עושה נקרא הולך בקרי כלומר באקראי. רק צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו לקדושה, שלא יזוז ממנה עולמים, רק להעלות נר מצוה ותורה אור תמיד.**

של"ה הק' (דרך חיים, בפרשתנו)

[ומן הנכון להסמיך לזה לשון התיקוני זה"ק (ת' דף כ"א):
בְּזִמְנָא דְּלַיְת לָהּ לְשְׁכִינְתָּא אֲתַר לְשַׁרְיָא תַּמָּן בְּקִבְיעוּ, אִיהִי אָזְלַת בְּמִקְרֶה, וְרָא אִיהוּ כָּל חַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ וכו', כְּמָה דְּנִשְׁמָתִין עָבְדִין, חָכִי שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא עַמְּהוֹן, נְשָׁמָתָא דְּאִיהִי קְבוּעָה בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא אִיהִי אֲתַר קְבִיעַ לְשַׁרְיָא בָּהּ שְׁכִינְתָּא, אֲבָל נְשָׁמָתָא דְּלַיְת לָהּ קְבִיעוּ בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא, אֶלָּא אִי אִזְדַּמְנַת לָהּ בְּמִקְרֶה, חָכִי אִיהִי שַׁרְיָא עָלָהּ בְּמִקְרֶה, כו' בְּזִמְנָא דְּלָאו אִינּוּן קְבוּעִין בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת]

ושבתה הארץ שבת לה'. ופירש"י לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית, ויובן בהקדם דברי העיר דוד טעם לשמיטה להשלים שבתות ה' מה שמגדל צמחים בשבת, כי אף שאנו מונין ללבנה מ"מ ע"י העיבורים נחשבת שנת החמה שס"ה ימים והוי השבתות של ששה שנים שי"ב שבתות כי בכל שנה יש נ"ב שבתות לשס"ד יום ועם הנ"ב שבתות של שנת השביעית הוי שנה שלימה שס"ד ימים ועוד יום אי כי בצירוף כל השבעה ימים יש כאן עוד שבת אי עכ"ד, ולפי"ז יובן מה שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כי כבכיול גם לפניו הוי שבת, אכן הרי גידול הצמחים הוא ע"י השי"ת כמ"ש המצמיח הרים חציר, וע"כ כתב רש"י ושבתה הארץ שבת לה', היינו שענין השמיטה הוא כפרה לה' על מה שמצמיח בשבת, וע"ד הביאו כפרה עלי על שמיעטתי הירח, כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' וע"כ צריך כפרה.

(ישמח משה)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו וצויתי את ברכתי וגו'. ונ"ל דהנה הקשה בב"י למה קבעו חי ימי חנוכה הלא היה בו כדי להדליק יום אחד, ותי בטוי"ז עפ"י הזוהר עה"פ מה יש ליכי בבית דברכתא דלעילא לא שריא על אתר רקניא, וע"ז השיב הקב"ה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים ופירש"י לקצת הששית וכו' הכוונה לרמז שהוא יתי ינחיל ויצוה את ברכתו שיהיה להם מעט כי הוא כל יכול להשפיע להם אפילו יש מאין וכאשר תבא הברכה קצת בשנה הששית בבחי' יש מאין ממילא יש מקום לחול לכל השלש שנים לאכול לשובע.

(קדושת יו"ט)

☆

ונתתי שלום בארץ והשבתי חיה רעה מן הארץ. ואפ"ל לפי דברי החת"ס על מה ששנינו עשרה נסים וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר מקומך שאלין לי ברבי חנינא וכו' ואמרי לה משום ר' חנינא בן דוסא, ולכאו' הי' ראוי לומר משום ר' יוחנן בן זכאי שהי' גדול ממנו בתורה ובמעלות, אך הענין כי ר' חנינא בן דוסא הי' מפורסם בנסים ונפלאות ומזה נראה שהנסים הנ"ל היו בזכותו, ולפי"ז יש לומר שהנסים הנ"ל היו בזכות ישראל שצריכים לחול על שום דבר, ולפי"ז י"ל פי' הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו וא"כ לא יהיה שום דבר מקום לברכה לחול ושאלו כחוגן כיון דברכתא דלעילא לא דלעילא לא שרי באתר ריקניא א"כ למפרע אנו רואין שנעשה נס ביום א' דאלו נדלק כל מה שהיה בלילה הא' לא היה מקום לנס לחול על שום דבר ע"כ, והנה כמו שהיא במצות חנוכה שהיה הנס ביום א' ג"כ דאל"כ לא היה מקום לנס לחול על שום דבר, כן הוא בכל ענייני ברכות לישראל שצריכים לחול על שום דבר, ולפי"ז י"ל פי' הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו וא"כ לא יהיה שום דבר מקום לברכה לחול ושאלו כחוגן כיון דברכתא דלעילא לא שריא על אתר רקניא, וע"ז השיב הקב"ה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים ופירש"י לקצת הששית וכו' הכוונה לרמז שהוא יתי ינחיל ויצוה את ברכתו שיהיה להם מעט כי הוא כל יכול להשפיע להם אפילו יש מאין וכאשר תבא הברכה קצת בשנה הששית בבחי' יש מאין ממילא יש מקום לחול לכל השלש שנים לאכול לשובע.

(קדושת יו"ט)

☆

ונתתי שלום בארץ והשבתי חיה רעה מן הארץ. ואפ"ל לפי דברי החת"ס על מה ששנינו עשרה נסים וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר מקומך שאלין לי ברבי חנינא וכו' ואמרי לה משום ר' חנינא בן דוסא, ולכאו' הי' ראוי לומר משום ר' יוחנן בן זכאי שהי' גדול ממנו בתורה ובמעלות, אך הענין כי ר' חנינא בן דוסא הי' מפורסם בנסים ונפלאות ומזה נראה שהנסים הנ"ל היו בזכותו, ולפי"ז יש לומר שהנסים הנ"ל היו בזכות ישראל שצריכים לחול על שום דבר, ולפי"ז י"ל פי' הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו וא"כ לא יהיה שום דבר מקום לברכה לחול ושאלו כחוגן כיון דברכתא דלעילא לא

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותינו ה"ק עצי התמרים

שאלת 'מה נאכל' היינו שחששו שיאבדו עבודת האכילה לברר ניצוצי הקודש באכילתם

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים. דקדק כ"ק רבינו הגה"צ אב"ד דפה סאטמאר (שליט"א) **[זללה"ה]** דלכאורה במה שאמר מה נאכל הלא אחז"ל (סוטה מח:) האומר מה נאכל למחר, הרי זה מקטני אמנה, ואיך דיברה תורה מקטני אמנה. **ויפורש בס"ד** עפי"ד הבאר מים חיים דכל הל"ט מלאכות כולם נתהוו ממה שנתקלל אדם הראשון בזיעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג, יט), שבזה נתקללה האדמה שלא תוציא המזון, כי אם על ידי עבודת המלאכות, **כי על ידי חטא אדם הראשון נפלו ניצוצות הקדושים לדברים הגשמיים, וע"י העבודה והטורח מבררין ענפי הקדושה על ידי הל"ט מלאכות**, וזה אמרו ששת ימים תעבוד ופו' (ויקהל), כי הציווי הוא באמת בהכרח לעבוד, **וע"י האכילה שנהנין ממנו נגמר הבירור ונתעלו הנצה"ק שבמאכל, כמבואר כל זה בספרים הקדושים באורך.** והנה במדבר לא היה להם שום עבודה בהמאכל, כי במן לא היה שום פסולת כי היה כולו אך רוחני, ויש לפרש בזה טענת בני ישראל (במדבר כא-ה) **ונפשינו קצה בלחם הקלקל כי רצונם היה כולו לה' לעבוד ולעשות בכל דבר ודבר נחת רוח ליוצרם ולבוראם לתקן דבר הצריך תיקון, כדי לתקן גם נפשם ויעלו למדריגה, ומחמת זה לא היה להם שום נחת רוח במאכל המן הרוחני, כי לא היה להם בזה מה לתקן.**

ומעתה יפורש שאלתם 'מה נאכל' כי כששמעו מזמן השמיטה שלא יהיה צריכין לעבוד שום עבודת אדמה בתיקון הניצה"ק, ואם כן אפשר שאכילתם יהא לחם אבירים, כמו שהיה במדבר המן מאכל רוחני, וזה ששאלו "מה נאכל" אם אכילה רוחני או אכילה גשמיי, **כי לא ניחא להם אכילה רוחנית לבד שאין בו עבודת תיקון הנצה"ק, על זה אמר 'וצויתי את ברכתי וכו' ועשת התבואה לשלש שנים' ר"ל שיהיה מאכל גשמי ויהיה צורך לתקנו.**

ירחון 'לקט ששנ"ה' (שנה ה' סימן ק"א)

לי המקום שאלין, דנהי שהקב"ה שולח ברכה שיהא מועט מחזיק המרובה מ"מ אין הברכה חלה רק כשיעמדו בנסיון שיהיו עומדים צפופים ומקבלים עליהם בשמחה ואינם מרגישים הדחק ברוב שמחה שזוכים לעמוד במקום קדוש זה ובזכות זה משתחוים רווחים שהברכה חל ולא אמרו לא היה צר בירושלים, רק לא אמר אדם, כי נתן הקב"ה בקרבם אהבה ואחוה ועי"ז שהיה שלום וסבלו זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים, וז"ש ונתתי שלום בארץ שישכין ביניהם אהבה ואחוה ועי"ז יסבלו דוחק המקום מרוב שמחה וחדוה, וזהו שנמר אומר והשבתי חיה רעה מן הארץ כי בזכות השלום זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב.

(ברך משה)

☆

אם בחוקותי תלכו. איתא במדרש ההי"ד (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לביהמ"ד. וצ"ב דהאיך יתכן שהיי דהמע"ה מבקש לילך בכל יום למקומות אשר לא להי המה, ונראה עפימ"ש כ"ק מרן אאמוי"ר שליט"א [זללהי"ה] לפרש מה שאחז"ל אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא וכו' ואחר אשר מונה והולך המצוות מסיק ותלמוד תורה כנגד כולם, הכוונה בזה כי אי אפשר לו לאדם לקיים מצוות הבורא אם לא עסק בתורה ויודע הלכותי, וכדמצינו אצל כיבוד אב יש מאכיל לאביו פסיוני (פרש"י עוף חשוב ממין שליו שירד במדבר) וטורדו מן העולם (שנענש עליו שמראה לו צרות עין על סעודתו) ויש מטחינו בריחים (שהיא מלאכה קשה) ומביאו לחיי העולם הבא (שמכבדו בדברו דברים טובים ונחומים, והמלאכה מטיל עליו בלשון רכה, מראה לו צורך השעה שאינן יכולין להתפרנס אלא ביגיעה זו) הרי שצריך האדם לידע באיזה דרך לקיים מצוה, והוא רק כאשר ידע הלכותי' של כל מצוה ומצוה, ולכן אחר אשר מונה והולך כל אלו המצוות מסיק ואומר ותלמוד תורה כנגי"ד כולי"ם כי כל אלו הדברים הם טובים כאשר הוא ביחד עם תלמוד תורה כי רק ע"י עסק התורה ידע בבירור איך לקיים המצוה עכ"ד הנעימים. ובחינה זו כתב גם באוחה"ק לפרש הכתוב אם בחקותי תלכו על דרך אמרם ולא עם הארץ חסיד פירוש שאסור לעם הארץ להתנהג בחסידות שיעשה חומרות וגדרים כמנהג החסידים כי לפעמים יעשה חומרא בדבר שהוא אדרבה עבריין, והוא מאמר הכתוב כאן אם בחקתי תלכו שהוא עסק התורה אז ואת מצותי תשמורו פירוש תעשו לכם משמרת כדי לקיימם גדרים ושמירות ולא זולת זה, עכ"ד, ובזה יתבאר מה שאמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך ולבית דירה פלונית אני הולך כי נפשו חשקה לכתת רגליו ולילך לקיים ממצוות ומעשי"ט ולהתנהג בחסידות, אכן חשיב תמיד בענוותנותו מאן יימר שהנו מקיים המצוה כראוי וכהוגן אפשר שמעשה הלז יטרידו מן העולם אף שנראה בעיני כמצוה, וכן להוסיף גדרים וסייגים אפשר עוד יעשה חומרא בדבר שהוא כעבריין ולכן ורגלי מוליכות אותי לביהמ"ד, לעסוק בתורה ולידע הלכותי בבירור, ורק אז יוכל לילך ולקיים מצות ומעשי"ט ולהתנהג בחסידות, ומזה ילמד כל אחד לעצמו לקח מוסר עד כמה הוא צריך להשתדל להרכיש ידיעות התורה כי רק ע"י יכול לקיים מצות ומעשי"ט ולחיות בטוח שלא יכשל במעשיו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הטעם שאין מחלקין הקללות, כדי שלא לקלקל הברכות הטמונות בהם

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה. ושמעתי בשם מרן בעל דברי יואל זי"ע דלכן נוהגים שלא לחלק את קריאת התוכחה לתרי גברי, משום דמקובל מצדיקים דגם בפרשת התוכחה טמונים בצירופי אותיותיה אך טוב לישראל, **וכיון שאין אנו יודעים עד מה, איך צריך להיות צירוף אותיות אלו באופן שישפיעו ברכה וחסד, אין מפסיקים בהם, שלא לפגוע בצירוף אותיותיהם** ודפח"ח וש"י.

שמן ראש (ח"ה עמ' תק"א)

יתבונן במעשי הרשעים כדי לדעת לעשות ההיפך

שמעתי מפי מרן (שליט"א) [זללה"ה] **מסאטמאר מוצש"ק פר' בחוקותי תשט"ז שאמר משמי' דאביו כ"ק מרן הקדושת יו"ט זי"ע** לפרש הפסוק (תהלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני', ר"ל **אם איש ישראל מסופק במפעליו, אם הם על פי התורה הקדושה, ואם רצויים הם לפני הקב"ה, אז יראה ויתבונן במעשי המינים ואפיקורסים כדי לעשות ההיפך ממה שעושים הם,** כי מנאצי השם מסתמא מתאמצים בכל מפעליהם בדיוק נמרץ לעשות נגד חוקי התורה הקדושה ורצון הבורא, ע"כ. ופי' בזה דברי המדרש רבה על הפסוק **'אם בחוקתי תלכו'** הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד המלך ע"ה **בכל יום ויום הייתי מחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו והיו רגלי מוליכות אותי לביהמ"ד.** ויל"ד, הלא אפילו יהודי היותר פשוט אחר קומו בבוקר השכם, טרם כל רגליו יהא מוליכות אותו לביהמ"ד, ורק אחר כך יחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו' ואמר מרן על פי הנ"ל דהכי פי' דוד המלך ע"ה אע"פ שהוא בעצמו לא היה צריך לתחבולות כאלה, **אבל לנו נתן עצה איך ובאיזה אופן יהא רגלינו מוליכות אותנו לביהמ"ד, את זה נלמד ע"י שנהיה מחשב והולך איך אויבינו הולכים ל'מקום פלוני' ומזה נלמד דלמקום פלוני בשום אופן לא נלך, כי מסתמא אין זה דרך הישר, ורגלי יהא מוליכות אותנו לביהמ"ד ע"כ.**

בית אולפנא (חלק ד' עמ' פ"א)

פנינים מאוצרות של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ושבתה הארץ שבת לה' (כה ג). פירש"י לשם ה'. וקשה להם כל המצות כולן צריכין לקיימן לשמה, ומשם כן למה פרט הכתוב זה אצל מצות שמיטה דוקא.

ונראה על פי מאמר המגיד (תצוה פ"ה מ"ט) בעון שמיטה גלות בשה לעולם. וידוע כי ידיעת ההפכים שוה, וכן כיון שבעון שמיטה גלות בשה לעולם, ממילא הוא הדין בהיפוך שעל ידי שמירת שמיטה מקרבין את הגאולה. והנה כבר פירש רשי"ל (שמות יז טז) כי נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו (ועי' תנחומא תצא סי"ח). נמצא דעל ידי שמירת שמיטה זוכין להגאולה משר אז ימחה שם הוי"ה בשלימות. ולזה אמר הכתוב ושבתה הארץ שבת להוי"ה, ופירש"י לשם הוי"ה, והיינו דבשכר שמירת שמיטה נזכה אל הגאולה, שאז ימחה שם הוי"ה בשלימות.

ס"ג בהר תשכ"ב ותשכ"ה

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו', ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ (כה ג-ד). והקשו המפרשים (עי' מלשיך ומוה"ק הק') למיזה צורך הקדיש הכתוב לומר שם שנים תזרע שדך וגו', הלא מזה שאמר אחר כך ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ מובן ממילא דשאר השנים ניתנו לזריעה, ומשם כן למה הוצרך להזכיר בפרטיות היתר הזריעה בשאר השנים.

ויש לומר על פי מה שהניח החיד"א ז"ל בספרו תומת תנך (ריש פרשתן) בשם המפרשים (כ"כ הכלי יקר בספרו שפתי דעת בפרשתן מאמר ריטו) בטעם מצות שמיטה, דליתא בגמרא (ברכות לה:) אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניכו, ביומי ניסן (פירש"י, ימי הקיץ) וביומי תשרי (פירש"י, דריכת הגתות והבדים) לא תתמזו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזוניכו כולא שתא. נמצא דשני חדשים בכל שנה בטלים מן התורה, ובשמך שש שנים עולה החשבון לי"ב חודש, ולזה נצטוו לשבות בשנה השביעית י"ב חודש, כדי שיעשקו בהן בתורה תמורת שני החדשים שבטלו בכל שנה בשנים הקודמים, עכ"ד.

ובכן יתכן דמה שאמר הכתוב שם שנים תזרע שדך וגו', נתכוין בזה להקדיש ולימן טעם למצות שמיטה, והיינו כי מאחר שבשם שנים אתם מוכרחים לעבוד עבודה בשדה, ממילא נמסר מכס שני חדשים בכל שנה שאתם בטלים מן התורה, לפיכך אני מצוה לכם ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, דבזה תוכלו להשלים כל י"ב חודש שהייתם בטלים מן התורה.

דרשת פתיחה פ' בהר תשכ"ה

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו (כה י). ומפשר לפרש בדרך נמוק מכאיב, כי מדרך העולם כשהאדם יורד מנכסיו, מתרחקים ממנו קרוביו וידידיו, ושוב אין מפנים להתייחס אתו, אלרבה מתביישים עמו, אבל כשעולה לגדולה פעם שנית, שוב מתקרבים אליו והם מפנים להתייחס אתו.

וזה יש לרמז בפסוק (תהלים קז מג) וישגב אביון מעוני, כשהקב"ה מגיל את האביון מהעניות וממעשר, אזי וישם כצאן משפחות, מתרבות אצלו פתאום משפחתו וקרוביו כצאן רבות.

ובדרך זה יתכן לפרש מאמר הכתוב בפרשה זו, ושבתם איש אל אחוזתו, דבשנה השביעית שבת לארץ אחד מקבל שדותיו במזרה, ומי שמכרם ממתין למקנה מקבלם במזרה ועולה לגדולה כמימי קדם, אזי ואיש אל משפחתו תשובו, דפתאום שניס אליו כל קרוביו וידידיו, לכיון דעלה לגדולה שוב מפנים להיות נקרבתו ולהתייחס אתו.

דברים אחדים פ' בהר (והובא בתורות וישחות ר"פ בהר)

[וכדאי לציין עובדא שסיפר הרה"ח ר' משה אייזענבערג ע"ה, שהיה לו קרוב מקורב בארגענטינא שהיה עושר גדול, ובא פעם לשבות ביום טוב אצל רבינו ז"ל, ושאל אותי רבינו אם יש לי טובות מהאי קרוב, השבתי שרק צרות יש לי ממנו, תמה רבינו ושאל איזה צרות אפשר לך להיות מקרובך, אמתי לו שבכל פעם שאני רוצה ללות איזה הלואה מבני אדם, משיבין לי הרי יש לך קרוב עושר גדול, ולמה צריך אתה להלואה שלי, וכשאני רוצה ללוות מקרובי,

בכל פעם דוחה אותי מזמן לזמן ואין אני מקבל ממנו כלום. בהאי שיחה היה שם הרה"ח ר' שלמה גפן ז"ל שהיה שוחט בימים ההם בארגענטינא, ואמר שהוא פלא לשמוע את מה שאני אומר, שהרי שמו של אותו קרוב נודע לכל לבעל חסד גדול, ויודע אני כעת מבנין מקוה טהרה חדשה שנבנה בעיר, ואותו נגיד הבטיח ליתן כמה אלפים לצורך בניניה. השיב לו רבינו: האם אין אתה יודע שלמען האמת אין נותנים כלום, די וועלט ואגט שתיבת "אמת" ראשי תיבות מ'בשרך א'ל ת'תעלם, צדקה נותנים רק במקום שיעשה רושם וידברו ממנו בני אדם מלבו הטוב, אבל לקרוב משפחה מי ידע אם נתן לו או לא.

(באילני חיי ח"א עמוד שעח, תורות ושיחות פ' חיי עמוד עט)

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו' (כה כ-כא). משמע מזה לכאורה שה' את ברכתו בשנה הששית, בשביל שיתרעמו לומר מה נאכל בשנה השביעית, וקשה להש"ג בודאי יש ה' את ברכתו גם בלי תרעומת בני ישראל, רק בשביל עצם הדבר שיהיה להם לאכול בשנים הבאים.

ואפשר לפרש בדרך נחמה, להגה בכירנא כד הויגא טליא רצו להמית מכירת השדות לעכו"ם על ידי שטר מכירה, כדי שהם יוכלו לעבוד בהם בשבת, וכדרך שהמיר הרה"ק הדברי חיים זללה"ה בבעלי הבריתיים (ע' שו"ת דברי חיים מ"ב או"ח סי' כב, וע"ע בח"ג או"ח סי' ה וסי' ו, ובח"ב או"ח סי' ל וסי' לג). אבל כ"ק מאמו"ר זללה"ה לא הסכים לזה, והביא ראיה לדבריו משמיטה, להגה כתיב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, ואם היה אפשר לעבוד את האדמה על ידי היתר מכירה, למה לתגו על מחייתם בשנת השמיטה, אלא ודאי שגם זה אסור, וכמו כן הוא בחיסורו לענין שבת.

וזהו ביאור הכתובים, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו', וכיון שהם שואלים מה נאכל, הרי זה עד מוכח שהם יראי ה' שחיים מאפשים היתרים בהכירת השדות לעכו"ם, על כן וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו', לפי שהם יראי ה' בתמת.

דרשה לפני קריה"ת יום שב"ק בלק תשכ"ה בבני ברק יצ"ו

[ושאל אותו תלמיד חכם אחד האיך אפשר להוכיח משמיטה לענין שבת, הלא בשמיטה הדבר ברור דלא מהני מכירה. והשיב לו אאמו"ר זללה"ה תירוץ על זה, והיות והייתי אז צעיר לימים, איני זוכר מה שהשיב לו. וכבר האריך בזה אאמו"ר זללה"ה בקדושת יום טוב (ריש פרשתן) להוכיח ולהכות על קדקדן של אלו המורים היתר לעצמם בהיתר מכירה זו. על כל פנים זה ודאי שלא עלה על דעת שום אדם להתיר המכירה על שנה השביעית כמו שעושים עכשיו. ואינני רוצה לפרט עכשיו פרטי הדברים של הלכות שביעית, אך פשוט שצריכים להזהר שלא לחפש קולות בזה ח"ו. וביותר יש להזהר על כל דבר שלוקחים לתוך הפה, שלא יהיה עליו שום נדנוד של חשש איסור שביעית].

אם בחקותי תלכו (כו ג). במדרש רבה (פל"ה ס"ק) הלא הוא לכתיב (תהלים קיט נט) **חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הלא הוא לכתיב ואשיבה רגלי אל עדותיך.** וקשה לחיל יתכן כי דוד המלך רצה לילך בכל יום ויום למקומות לא טובים, הא אף אים המוני כשהולך לפעמים למקום טרטילות או למקום קרקיסאות, בודאי רצונו עז לילך לבית המדרש, אלא על ידי פיתוי היצר ממרמי שהולך למקומות לא טובים, אם כן אין שייך לומר על דוד המלך שבכל יום רצה לילך למקומות לא טובים.

אך דוד המלך היה המנהיג ישראל, ומצד אלו הלא המנהיג ישראל צריך לפעול לטובת הדת, על כן אלך לי אל מקומות הללו לראות מה שיכולים לפעול שם, אבל רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, כי המצוין בדעתו הקדושה דעדיין יש די והותר מה לפעול ולתקן גם אצל אלו ההולכים לבית המדרש.

שיעור בפרקי אבות בק"ק קראלי יע"א, חובא בס' **תפארת מנחם** (פ' בחקותי) וכעי"ז בס' **עדות לישראל** (פ' בחקותי עמוד רכמה) **בשם מרן רבינו ז"ל**

ונתתי פני בכם וגו' ורדו בכם שונאיכם וגו' (כו יז). פירש"י שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שכשעה שאומות העולם עומדים על ישראל, אינם מבקשים אלא מה שבגלוי וכו', אבל כשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם, הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם. ויל"ד הלשון איני מעמיד שונאים אל"א מכם ובכם, למשמע מזה להאומות העולם אינם נקראים שונאים שלנו, רק אלו העומדים מכם ובכם הם בלחוד נקראים שונאים. אך הכוונה הוא על דרך שכתב רשי"ל (ויקרא כה כ) לענין גרב וילפת, דכשמוך גרב אצל חרס קורא לילפת גרב, וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס גרב. וכמו כן הכא, כי אף כשודאי שונאים האומות את ישראל, מכל מקום לגבי השונאים למכם ובכם נחשבים האומות לאוהבים, לפי שהשונאים למכם ובכם הם השונאים ביותר, שהם מחפשים במטמוניות שבישראל. ולזה אמר איני מעמיד שונאים אל"א מכם ובכם, דכשמעיריכים שני שונאים הללו, אז נחשבים רק הם לשונאים ולא האומות העולם.

ל"ג בעומר תשי"ד

מה נאכל בשנה השביעית

גביר אחד בא לפני הנצי"ב מוואלאזשין וסיפר לו שהשקיע כל הונו ואונו בהשטת רפסודות עצים על גבי הנהר, וביקשו שיתפלל בעדו שעסק זה יוכתר בהצלחה, שאם לא יורד הוא חלילה לדלי דלות, אמר לו הנצי"ב בטח בה' ויעזרך, ענה לו הגביר אבל מה אעשה שלא זכיתי להגיע למידה זו ולבי מלא חרדה והיסוס על העתיד, אמר לו הנצי"ב: בפרשת בהר כתיב "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית" ולכאורה למה ישאלו שאלה זו דייקא לגבי שנה השביעית, הלא בשנה השביעית עוד יהיה להם מה לאכול ממה שקצרו וזרעו בשנה השישית ומלאו אסמיהם בר, והו"ל לשאול מה נאכל בשנה השמינית, הן לא נזרע בשביעית, אלא הענין הוא שהעניים שבכל יום ויום צריכים המה להגיע למידת הבטחון כיון שאין להם משלהם כלום, אבל העשירים שאינם נזקקים למידת הביטחון אלא אחת לשבע שנים קשה להם להתרגל למידת הביטחון, ולכן אפי' בעודם שבעים כבר בשנה השביעית הם דואגים למחסוריהם ושואלים ודורשים "מה נאכל". **(בפי ישרים)**

אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

בעת כהונת הגאון רבי משולם איגרא כרב בעיר טיסמניץ, נכנסו אליו פעם שני בעלי בתים מעיר הסמוכה לדין תורה, כששמע הרב את הויכוח והבין חומר הענין השיב להם שיחזרו למחרת ואז ישיב להם. כשיצאו מביתו החליטו שאינם יכולים להמתין עד יום מחר, והסכימו לחזור לעירם ואת דבר השאלה ישאלו להרב דמתא וכן עשו, כששמע אותו רב את שאלתם הקשה, ביקש מהם שימתינו שעה מועטת, ונכנס הרב לחדרו והתפלל להשי"ת בבכיות גדולות שיצילהו מידי בזיון שיוכל לפסוק את הענין הקשה שהובא לפניו, ואכן נתקבלה תפילתו ונפל בדעתו לפתוח איזה ספר והנה להפתעתו נתגלה לפניו אותה שאלה ממש, והתשובה בצידה, שמח הרב שמחה גדולה ומיהר לצאת אל בעלי הדין ופסק להם את דינם. לימים נזדמן להם לשני בעלי בתים האלו לשהות בעיר טיסמניץ, וחשבו בלבבם שהגם שכבר נפסקה להם שאלתם, בכל זאת מן הראוי להיכנס לרבי משולם איגרא לשמוע מה היה הוא פוסק בכגון דא, נכנסו אליו וביקשו ממנו מחילה על שלא שבו אליו בעת ההוא, אמנם עתה מבקשים הם לשמוע את תשובתו. ענה להם רבי משולם את תשובתו, והנה היה זה ממש אותו פסק שפסק להם הרב של עירם. אז סיפרו לו השנים את כל השתלשלות המעשה שכיון שהיתה שעתם דחוקה פנו אל הרב של עירם כדי שיפתור להם את שאלתם, ובתוך רגעים ספורים פסק לנו פסק זה. כששמע רבי משולם את דבריהם חשב בלבבו, שאם היה ביכולתו של אותו רב לפסוק שאלה כה חמורה תוך כמה רגעים, אז מן הסתם הוא גאון גדול וא"כ חייב הוא להקביל פניו. כאשר הגיע הגאו רבי משולם לבית הרב, תמה הרב על מה ולמה זכה לכל הכבוד הזה, וסיפר לו רבי משולם את כל הענין ושהתמלא התפעלות כיצד עלה בידו לפסוק במהירות רבה כ"כ שאלה עמוקה וקשה כזו. הודה לו הרב וסיפר לו כי אמנם לא ידע מה להשיב, ובכה במר נפשו להשי"ת שיחלצהו מן המיצר ויעזרוהו למצוא את הפסק, וכן היה. כששמע רבי משולם את הדברים האלו נענה ואמר: "לבכות גם אנו יכולים, אולם הדרך הנכונה היא לעמו"ל בתורה, אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ונתתי גשמיכם בעתם. נראה לי על פי ששמעתי אומרים **על דרך הצחות בשם הרב הקדוש מו"ה מיכל מזלאטשוב זי"ע,** שפעם אחת בלילה בקרירות גדול בחורף בא אליו סוחר, והרבי ישב בבית חם מאוד, ולסוחר היה קר מאוד, שאל הסוחר לרבי, רבי יהיה לכם עולם הבא גם כן, השיב לו: שוטה, לנו יהיה עולם הבא מקל וחומר, ומה על דבר שאין אנו יגיעים, הוא העולם הזה, יש לנו, עולם הבא שאנו יגיעים עליו מכל שכן שיהיה לנו. ולכם גם עולם הבא לא יהיה, מקל וחומר הנ"ל, ומה על דבר שאתם יגיעים, דהוא עולם הזה, אין לכם, על דבר שאין אתם יגיעים, העולם הבא, מכל שכן שלא יהיה לכם, עד כאן דברי קדשו.

וזה שהתורה הבטיח יעודים גשמיים, ור"ל **'אם בחקותי תלכו'**, כפירש"י **אם בחקותי** שתהיו עמלים בתורה, **ונתתי גשמיכם בעתם,** דהוא שכר גשמי, וכ"ש שכר רוחני שאתן לכם עד אין שיעור, כי על זה אתם עמלים, וזו אין צריך לומר זו קאמר, **והכתוב מודיע לנו דאפילו שכר גשמי יהיה לנו,** ע"ד המשנה (פאה א, א) שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

רביד הזהב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו' ושכבתם ואין מחריד. י"ל בדרך צחות, דהמבחן יורה **שאם רועדים עם הכף ביד נשפך האוכל, וכן מי שאין לו אמונה, הוא רועד וחרד מאבדן השפע ח"ו,** ומרומז בדברי חכז"ל (נדה ט.) **'חרדה' מסלקת את הדמים,** היינו ממונו, וזשה"כ **'ואכלתם לחמכם'** השי"ת ישפיע שפע כל טוב **'לשובע'** בלי גרעון, **'ושכבתם ואין מחריד'** שתבטחו בו יתברך ועל ידי זה לא תאבד השפע. [ועל דרך שפי' בפרשתן בספה"ק נועם אלימלך בשם אחי החסיד המפורסם, דע"י חסרון הבטחון מקלקל צנורות השפע וצריך להבטחה מיוחדת שיתחדש השפע, עי"ש בדה"ק]

שארית מנחם

יובל היא וכו' לא תזרעו ולא תקצרו. איתא בגמ' (חולין ס:) רבי אסי הקשה כתיב ביום שלישי של בריאת העולם "ותוצא הארץ דשא" וביום הששי נאמר "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ" מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו, וי"ל דאמרו חז"ל (ב"ר ח' ב') שהתורה קדמה שני אלפים שנה לבריאת העולם וא"כ מנין השנים של התורה התחילה שני אלפים שנה לפני הבריאה נמצא שאותה שנה שבה נברא העולם היה שנת היובל וימי הבריאה שהם מכ"ה אלול עד א' תשרי היו עדיין בשנת היובל והקב"ה רצה בזה להוכיח ששנת היובל יש בה קדושת הקרקע לכן גזר על הדשאים שלא יצאו מפתח הקרקע עד יום הששי שאז התחילה השנה החדשה שהיא שנת פשוטה ומותרים בה עבודות הקרקע.

(נחלת בנימין)

☆

ונתתי גשמיכם בעתם. ופרש"י בלילי רביעית ובלילי שבתות, ויש לפרש דברי רש"י ע"פ מה דאיתא במדרש (ב"ר י"א ה') שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אם הקב"ה שומר שבת האיך מוריד גשם הלא זה הוצאה מרשות לרשות השיב לו כל העולם של הקב"ה והוה חצירו, אכן קשה ע"ז ממה דאיתא במדרש כשחרב ביהמ"ק השליך הקב"ה גט לישראל, ואם העולם היא חצירו אז הגט אינו מועיל משום שצריך לזרוק לרשות המתגרשת, ותירצו שהקב"ה הקנה לבנ"י מקום בחצירו, וא"כ שוב קשה האיך הקב"ה מוריד גשם בשבת, וז"ש הכתוב "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו.. אם בחוקתי תלכו" שתיזהרו על שמירת השבת שלי וזה ע"י אם בחוקותי תלכו ואז לא יחרב ביהמ"ק ולא יהיה צורך להקנות לכם מקום בחצירי עבור גט "ונתתי גשמיכם בעתם" שאוכל להוריד גשם בלילי שבתות.

(בני יששכר)

☆

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ, ונל"פ המשך הפסוקים עפי"מ דאיתא בספר חסידים שני שונאים לא יקברו זה אצל זה, וכן לא יקברו צדיק אצל רשע, ופעם אחת רצו לקבור רשע אצל צדיק והיה נחש כרוך על פי המערה, וז"ש אם בחוקותי תלכו ויהיו כל ישראל עושים רצונו של מקום ולא יהיו רשעים, וכמו"כ ונתתי שלום בארץ, שלא יהיו שונאים זה את זה, ולכן ושכבתם שתוכלו לאחר מיתה לשכב בשלום, ואין מחריד שיקברו שני שונאים זא"ז או צדיק אצל רשע, כי יהיה שלום בין כולם, ואז והשבתי חיה רעה מן הארץ שלא יהא נחש כרוך ע"פ המערה מפני שכולם יהיו צדיקים.

(דברי מהרי"א)

☆

עוי"ל עפי"מ שנאמר בכנענים (שמות כ"ג ל') מעט מעט אגרשנו מפניך פן תרבה עליך חית השדה, נמצא שבכל עת צריכים הכנענים לישאר בארץ פן תרבה עליך חית השדה, אמנם כשאין חיה רעה בארץ יכולם לגרש כולם. וזהו וישבתם לבטח בארצכ"ם, ולא יצטרך לישאר אפי' כנעני אחד בארץ, אך לכאורה יש לדאוג פן תרבה עליך חית השדה, לכך הבטיח והשבתי חיה רעה מן הארץ. (תפארת יהונתן)

דורש טוב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו', ונתתי שלום בארץ. פירש"י: "אוכל קימעא והוא מתברך במעיו. ונתתי שלום שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום", תלמוד לומר "ונתתי שלום בארץ". וצ"ב אמאי יעלה על הדעת שיתאוננו ישראל לומר "ואם תאמר אם אין שלום אין כלום". וגם הלשון הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום כו' תמוה.

אלא דידוע מאמר חז"ל (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, כתוב בתורתך (דברים י, יז) **"אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד"**, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו, כו) **"ישא ה' פניו אליך"**. אמר להם: וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה (דברים ח, י) **"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך"**, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. והנה, ממה שכתוב **"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"** משמע שהשלום בא בנשיאות פנים.

אמנם מעתה יש לחוש דכיון שהנשיאות פנים באה רק בשכר שמדקדקים לברך ברכת המזון אפילו בלא שביעה, אם כן מאחר שכתוב כאן **"ואכלתם לחמכם לשובע" שאפילו אוכל קימעא ישבע,** וממילא יהא חיוב הברכה מדאורייתא אפילו באוכל קימעא, אם כן שוב לא יהא מקום לנשיאות פנים, ואפשר ח"ו לא יקויים **"וישם לך שלום".**

ולהכי בא הכתוב להסיר חשש זה, ולהוסיף ברכת השלום ביחוד, וכפירש"י ז"ל **"ואם תאמר הרי מאכל והרי משתה"**, והוא, שחולקים התנאים (ברכות מט:) **דר' מאיר** סבירא ליה **'ואכלת'** זו אכילה **'ושבעת'** זו שתיה, והרי אכילה בכזית, **ור' יהודה** סבר **'ואכלת ושבעת'** אכילה שיש בה שביעה וכו', וא"כ הרי הכי כיון שנתברכו הן במאכל לשובע והן במשתה, הרי לכולי עלמא חיוב הברכה הוא דאורייתא, ואם כן **"אם תאמר, אם אין שלום אין כלום" דמנין יזכו לנשיאת פנים ושימת שלום,** לפיכך אמר הכתוב: **"ונתתי שלום בארץ"** להוסיף ברכה מיוחדת על השלום.

פנים יפות

(וכ"ה בכסף נבחר, דגל מחנה אפרים, תפארת יהונתן וישמח משה בשם "מפרשים העולם". וע"ע בשו"ת חת"ס או"ח סי' מט)

תוכחות שבתורת כהנים, מי עולה לתורה?

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בגמרא מס' מגילה (לא:) "תניא רשב"א אומר, עזרא תיקן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ובמשנה תורה קודם ראש השנה, והטעם ביאר אביי ואיתימא ר"ל, כדי שתכלה שנה וקללותיה", וביאר שם בגמ' דעצרת נמי ראש השנה דתנן ובעצרת על פירות האילן. וכ' שם בתוס' (ד"ה קללות שבת"כ) דאין קורין ממש לפני עצרת, רק מפסיקין בפרשת במדבר משום כדי שלא להסמיך עצרת לקללות עי"ש.

ועי' ב'שו"ת מהרי"ט (או"ח ח"ב סי' ד) "דהרבה טרחו הראשונים לחבר כמה פרשיות הסמוכות זו לזו בשנה פשוטה כמו תזריע מצורע, אחרי מות קדושים, בהר בחוקתי, וכל עצמן לא טרחו אלא שיהיו קורים במדבר סיני קודם עצרת כדי שתכלה שנה וקללותיה, שעצרת נמי ר"ה לאילן הוא מד' פרקים שהעולם נדון בהם, וכתבו התוס' שנהגו העולם להפסיק בפרשה אחת בין קללות לעצרת והוא פר' במדבר סיני, וכשם שאמרו שלא לאחר כך אמרו שלא להקדים שיהיו קורין אותם שתי שבתות שלפני עצרת, דלא מינכרא מילתא שכלו קללותיה אא"כ נקראים בסמוך לאחרית השנה" עכל"ק. ורק בא"י כשקוראין אחרי מות באסרו חג אין ברירה ומפסיקין בשני שבתות לפני עצרת.

וב'פרי צדיק' (במדבר אות ו) כתב, דלכאורה אמאי יוצרך דוקא לקרות פרשת במדבר קודם, שהלא ימים שבין בחוקותי להחג יהי' בהם ג"כ הפסק, אמנם כי עיקר הטעם הוא בקריאת התוכחות קודם עצרת וקודם ר"ה כדי שתכלה שנה וקללותיה, וההפסק הוא כדי שתחל השנה וברכותיה, וזה דייקא ע"י קריאת הפ' בשבת קודם החג, כי שבת מקור דברכאן, וכל ברכאין דלעילא ולתתא ביומא שביעאה תליין וכו', ולכן אין ימי החול הפסק כיון דמקור הברכה הוא בשבת, והנה יו"ט א' של עצרת לא יזדמן לפי חשבונינו לעולם בשבת עצמו רק באחד משיה"מ לכן קורין תמיד בשבת הקודם במדבר וכו', עי"ש.

ועי' ב'תפארת שלמה' (כי תבוא) שכתב וזל"ק: "יש לתת טעם בענין התוכחה מה שאנו קוראים בעת הזאת, שתכלה שנה וקללותי', **והוא כמו שאומרי' ונשלמה פרים שפתינו, שאם ח"ו נגזר אשר לא טוב הנה יצאנו חובותינו בקריאת הדברים האלה וממילא יתהפכו לנו כולם לברכה**" וכו', עי"ש. ומסיק שם דאליבא דאמת ידוע כמ"ש בספרים כי כל התוכחות הם ברכות כי בחי' הרחמים והחסדים הוא תמיד למעלה מהם, כמ"ש בפ' ק"ש והי' אם שמוע וגו' וחרה וגו' ואבדתם וגו' עד ושמתם את דברי אלה וגו', הנה השם ע"ב רשום למעלה וכתוב על כל תיבה כמבואר בסידור האר"י ז"ל והשם ע"ב הוא חסד כנודע, וזהו להורות כי אלה הדברים אף כי נראים קשים הנה כולם משורש החסדים למעלה והשם ע"ב ממתיק כל הדינים ועשה אותם רחמים וחסדים על ישראל וכו', עי"ש.

וכעין זה פירש הרה"ק ר' יהושע'לע מבעלזא ז"ל על הפסוק אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה ומתורתך תלמדנו, וז"ל: "דידוע מאמר רז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, והיינו בשעה שהאדם

לומד ומעלה במחשבתו רצונו לקיים מה שלומד, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים בפועל, והנה לכאורה יפלא שהקב"ה עשה תורה מקללות ויסורי ישראל, הלא די הי' למסור התוכחות והיסורים באם יקלקלו מעשיהם בפה למשה רבינו ולא לכתוב אותם בתורה, אבל אדרבה הקב"ה אב הרחמים חושב עלינו תמיד מחשבות לטובה איך להיטיב עמנו, וידוע דהקללות תכליתן הן לייסר את ישראל בהן להיטיב מעשיהן, ויען שהקב"ה רצה להציל אותנו מהן שלא יבואו עלינו בפועל על כן נכתבו בתורה, ובשעה שח"ו ישראל יהיו ראויין להן שיתקיימו עליהם בפועל ח"ו, ילמדו אותן בספר תורה ויראו ממה שהי' ראוי לבא עליהן יען שסרו מדרכי ה', והן יוסרו עצמם בזה ויתרכך לבם ויכנעו בליבם ויקימו בעצמם מאמר חז"ל (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בליבו של אדם ממאה מלקיות, ובזה יצאו מידי חובת הקללות והיסורין ויהיה אצלם בבחינת כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן כאן כל העוסק בתורת הקללות כאילו נתקיימו בו הקללות והיסורין בפועל ובזה נפטרו מידי יסורין, וזה הפשט אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה אבל ומתורתך תלמדנו, היינו שלא יבוא בפועל רק ילמוד זאת מתורתך שיהיה מועיל לו לימוד התוכחות והיסורין לייסר את ליבו לאביו שבשמים ושלא יבואו עליו בפועל", עכל"ק.

והגאון ה'יעב"ץ' (בהגהות) ו'מהר"ץ חיות' ו'מהרי"ל דיסקין' (אהלים) ועוד, הקשו דבגמ' שם (כ"ט:) אמרינן "בני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שנין", ולכאורה איך מקיימין תקנת עזרא לקרוא התוכחה קודם עצרת ור"ה. ובאמת הפנ"י (מס' מגילה בקטע האחרון) הביא ראי' מזה דאין הלכה כבני מערבא, עי"ש.

וראיתי שמתרצים ע"ז דלפי מה שהובא מאוצר הגאונים (שם) יש ליישב דמבואר שם דמה דבמערבא מסקי לאורייתא בתלת שנין היינו רק בקריאת הסדרים ע"י הש"ץ, אבל הרי בנוסף קרא העם את הפרשה (שנים מקרא ואי' תרגום), ולפי האמור בקריאה זו השלימו את כל התורה בשנה אחת, וי"ל שלענין זה הוא שתיקן עזרא שיהו קורין את הפרשות לפי הסדר, כך שהקללות תקראנה לפני עצרת ור"ה, ובענין זה אין חילוק בין בבל וארץ ישראל.

והרה"ק ר' צדוק ז"ל (תבוא יג) חידש, דאף הם הי' להם קריאה מיוחדת לקרוא פרשה דתוכחה בשני זמנים הללו, דהיינו דכמו שקורין במועדים קריאה מיוחדת, י"ל שכמו"כ בשבת זו הי' קורין קריאה מיוחדת, או דהי' קורין הפרשה ואח"כ הי' קריאה מיוחדת פרשת דתוכחה כמו פרשת שקלים ועמלק וכו', כדי לקיים תקנה הנ"ל, עכת"ד בהוספת ביאור.

ובספר 'שערים מצויינים בהלכה' כתב ביאור, וז"ל: "ונ"ל לפרש דעזרא לא תיקן שיהיו מסיימין התורה בכל שנה, אלא דאם מסיימין בכל שנה בתקופת השנה יהיו קורין הקללות לפני עצרת ולפני ר"ה כמנהגינו, ואם יסיימו באופן אחר אז אם יזדמן הקללות מיד אחר עצרת או אחר ר"ה יקדמו אותו לפניהם ולא יקראו כסדר", עי"ש.

והנה בגמ' שם מבואר עוד דאין מפסיקין בקללות, ועי' בתוס' שם "אין מפסיקין בקללות. וקורין אחד משום דכתיב מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו א"ר אחא אל תעש התוכחה קוצים קוצים, וא"ר יהושע דסכנין אני אמרתי עמו אנכי בצרה ואם כן אין דין שיברכוני בני על הצרות שלהם, אלא יקרא אחד הכל ויתחיל בדבר אחר ויסיים בדבר אחר ואז יוכל לברך תחילה וסוף, ע"כ. וכן נפסק בשו"ע (תכ"ח סעי' ו') דאחד קורא את כולם ומתחיל בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקין שלאחריהן.

ועי' ב'תוספות יו"ט' שם ובטו"ז (תכ"ח סק"ה) ועוד, שהקשו דלכאורה הלא בזמן הש"ס לא הי' מברך רק העולה ראשון ברכה שלפניו, והעולה אחרון ברכה שלאחריו, וא"כ לא שייך הדברים הנ"ל בזמן המשנה, דהא לא הי' מברכין בכלל באמצע הקריאה, והטו"ז תירץ דאף בזמנם לא היו 'צריכין' לברך אבל אם רצו הי' מברכין.

וה'אליהו רבה' (שם סקי"ב) בשם ה'לחם משנה' תירץ: "דבירושלמי (מגילה פ"ג ה"ז) איתא דאין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרות הדברות **וקללות שבתו"כ** ושבמתן תורה, מבואר דאף בזמנם בפרשיות הנ"ל הי' מברכין בתחילה ובסוף, וא"כ מעיקרא לא קשה מידי דאי הי' מפסיקין בקללות היו מברכין" עי"ש.

וכידוע בכל הדורות והמקומות הי' דין ודברים מי יעלה לתוכחה, דב'מגן אברהם' (שם סק"ח) בשם ה'כנסת הגדולה' כתב דהמנהג הי' דהרב עולה לתוכחה, ולפני זה הי' אומרים מוסר ה' בני אל ימאס וכו', אולם ה'מהרי"ל' (קריאת ס"ת אות ו') הי' מקפיד על מי שעלה לתוכחה, דרק השמש המושכר לכך יעלה וכו' עי"ש במ"א, אולם כשמעיינים בדברי המהרי"ל (שם) מבואר קצת באו"א, וזתדה"ק: דהמנהג הי' דהש"ץ הי' קורא יעמוד מי שירצה, וגער בו המהרי"ל לקראו אחד מיוחד כשאר פרשיות, דדוקא לתוכחות דבמשנה תורה קורין מי שירצה דנאמרו בלשון יחיד, ופעם אחת עלה עני ואביון אחד לקרוא בתוכחות דמשנה תורה, וגער בו המהרי"ל מה לך ולצערך הלא כבר בעו"ה נגעו בך התוכחות וכעס עליו שעלה, והמנהג במאגנצא הי' דהיו מתנים עם השמש כשהיו שוכרים אותו שאם לא ימצא שום עומד לקרוא אל התוכחות אז הוא יקרא בהן, דכיון שהוא מושכר לכך אין להקפיד כ"כ עי"ש, אבל ב'דרכי משה' (סי' קל"ט) מסיק דלמעשה המנהג הוא אף בתו"כ לקרוא 'מי שירצה'. וכן כתב הרמ"א בהג"ה (תכ"ח סעי' ו') "דנוהגין שלא לקרוא בשם רק קורין מי שירצה", עי"ש.

וב'ספר החיים' (לאחי המהר"ל) ב'ספר זכיות' פ"ז בסוף כתב, וזל"ק: "ונוהגין העולם למנוע לעלות לפני הספר תורה בפרשת התוכחה כי יראים פן תדבקם כל הרעה שקורא לפניו החזן מעל ספר התורה הזה, שאם לא זכה נעשה לו לסם המות חס ושלום, **ואומרים שאם החזן הוא תלמיד חכם ואדם חשוב אז יותר סכנה כי קללת תלמיד חכם אפילו על תנאי היא באה** (מכות יא.), ותוכחת 'משנה תורה' יש יותר למנוע לפי שנאמרה בלשון יחיד ובלשון נוכח כאלו הדברים מגיעים חס ושלום כלפי היחיד שעלה לתורה, מה שאין כן בתוכחת 'תורת כהנים' שנאמרה בלשון רבים, וכבר כתבתי דחלילה שתהא תורת חיים סם המות ומן הטוב לא יצא דבר רע ואם כן התורה שהיא חיינו ואורך ימינו איך תהיה תקלה אל העולם הזה והמברך עליה, אלא שיש כאן קצת נדנוד חשש פן יהא פנקס של זה העולה נבדקת אם קיים את כל דברי התורה אם לאו, ומפני חשש נדנוד זה נהגו בכל הקהלות שיש להם אדם מיוחד קבוע הרגיל לעלות ואז אין כאן בזיון התורה כלל, אבל ודאי אם אין שם אדם המרוצה לעלות חלילה להניח את התורה כך בבזיון רק כל הקודם לעלות הרי זה משובח ויתברך מאדון הברכות, וכן ראיתי במורי הגאון המופלא כמוהר"ר שלמה דאוסטרהא ז"ל [המהרש"ל] שאם היה שם שום מניעה בעיני הבריות לעלות לא רצה להניח הספר תורה פתוח בבזיון רק קידם הוא ועלה. - ושמעתי מפי זקן אחד שראה בקהילת ענוועדר כי בשבת של פרשת תוכחה עמדה הספר תורה פתוח בבזיון כמה שעות שלא היה כאן מי שרצה לעלות, והיה שם חכם זקן אחד שאמר תמה אני אם לא תחרב ישיבת קהילה זו, וכן היה כי באותה שנה נתבטל ישיבתה בעונות הרבים וכל המכבד את התורה גופו יהיה מכובד על הבריות", עי"ש.

ויסוד החילוק אי הקורא הוא ת"ח או ע"ה כבר מבואר בספר 'חסידים' (אות תשס"ז), וזל"ק: "הראשונים היו קוראים עם הארץ לתוכחה כדי שלא יהא אדם חשוב קורא ויתקיימו דבריו והוא אמר ומקללך אאור", עי"ש.

ובקצת מקומות הי' המנהג דהי' קורין בלי גברא ובלי ברכה, ועי' בשו"ת 'האלף לך שלמה' (או"ח סימן ס"ג): "מה שנהגו בק"ה שהתוכחות אין קורין שום אדם רק הקורא קורא אותם בלי ברכה תחלה וסוף. הנה רע מאד מנהג זה ושתים רעות עשו, אחד דנראה דמבזה התוכחות ועוברין על מוסר ה' בני אל תמאס וכו', ועוד דהוי בזיון לגוף התורה דעל כל הפרשיות מברכין ועל זה אין מברכין והוי בזיון התורה. והנה מ"ש רו"מ [השואל] ראי' ממגילה דחייב לברך על התוכחה יפה אמר, וכן מן המדרש פ' ראה דאמר שם דהתוכחות אחד קורא את כולן ומפרש שם הטעם דאמר הקב"ה אינו בדין שיהיו בני מתקללין ואני מתברך, עיי"ש, ואם איתא יעשו קוצין קוצין ובלי ברכה ובע"כ דחייב לברך, ועוד יותר מבואר בתשו' ג"א יהודא (חאו"ח סי' ע"ג בשם מ"ס פי"ב) דאף בזמן הש"ס שלא הי' כ"א מברך רק הראשון והאחרון מ"מ על הקללות היו מברכין תחלה וסוף, עיי"ש, א"כ ק"ו מה בזמן הש"ס שלא הי' מברך כ"א על עליה שלו מ"מ על הקללות היו מברכין, מכ"ש בזה"ז דכ"א מברך דחייב לברך על הקללות, וטעם הדבר הי' נראה דגם בזמן

הש"ס הי' מברכין על הקללות לרמז דהם מקבלין הקללות והיסורין באהבה. גם י"ל הטעם דמברכין על זה הוא מכח דכתיב ואברכה מברכיך וכן מברכיך ברוך ואם על אדם כך מכ"ש המברך לו ית', וכדי שלא יחול בו הקללה באיש שקורא הקללות לכך מברך כדי שיתברך הוא, והנה באמת המג"א בסי' תכ"ח הביא בשם הב"ה שבמקומו הי' החכם קורא התוכחה ולא הי' ירא, והמהרי"ל שהקפיד הי' אומר שבשכירות אין קפידא וא"כ למה לא יכופו הש"ץ או השמש שיעלו ויתנו להם איזה דבר, או אטו אם לא ימצאו איזה עני ויתנו לו איזה דבר ויעלה, ואם לא, יטילו גורל מי יעלה לתוכחה, וע"פ הגורל מי שיפול עליו נמי אין קפידא", עי"ש.

ויותר מזה מבואר ב'ביאור הלכה' (תכ"ח שם) דהי' מקומות שלא הי' קוראין זאת בכלל, וז"ל: "והנה ראיתי שערוריה בענין זה בין ההמון שיש מקומות מן הישובים שבהגיעם לסדר בחקותי וכי תבא אין קוראין בתורה בשבת זו, וכמה רעות עושין, אחד שאין מקיימין קריאת התורה שהיא תקנה קדומה מימות מרע"ה, וגם על מה שאמר הכתוב 'מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו', וגם הוא טעות מעיקרו, דכי מפני שאין קוראין בתורה ואין רוצין להביט בתוכחה בטוחים הם שלא יחול עליהם התוכחה, ואדרבה ח"ו. ודומה זה הדבר לאחד שהתרו בו מכיריו שלא ילך בדרך ההוא שהוא מלא בורות ופחתים, וענה להם אני אינני ירא מן הפחתים יש לי מכסה עבה ואכסנה על עיני שלא אראה אותם ואפילו כי אפול חלילה לא ילעיגו ממני מפני שהיו עיני מכוסים ולא ראיתי אותם, האם יש שטות גדול מזה, אדרבה כל מה שמסגיר יותר עיניו היא הסיבה הגורמת להזיק לנפשו ויהיה ללעג ולבזיון ח"ו לכל והנמשל מובן. ואני דן אותם לכף זכות מפני שיראין שלא יבוא לאינצויי ח"ו אצל ס"ת שזה יאמר ע"ז שיעלה לתוכחה וזה על זה, אבל הלא יש עצה גם לזה שהש"ץ הקורא בעצמו יעלה לתורה לפרשה זה, ובזה אין שום חשש כלל לכו"ע", עי"ש, וכן נוהגין.

ובשו"ת 'מחנה חיים' (או"ח טז) כתב, וזל"ק: "ראיתי פה עיר מונקאטש מנהג בשבת שיש לקרות התוכחה לא נקרא איש בשמו רק החזן קורא את התוכחה בלי שיברך לפניו ולאחריו וכך נוהגין פה בכל בתי כנסיות, ולדעתי הי' הדבר לפלא, וכו' [וכמו שהקשה באלף לך שלמה], וכן ראיתי במדינה עליונה שהחזן קורא מי שירצה ובא איש עני אשר מקבל שכר מן גבאי צדקה ומברך לפניו וגם לאחריו כראוי, ודו"ק. אך יש להשיב בודאי אם החזן קורא לאיש בשמו לעלות לתורה אז בודאי צריך לברך אפי' בקריאת הקללות כי כשם שמברכים על הטובה אם קורין לו בקריאות הברכות כך מברכין על הקללות אם קוראים לו בשמו לעלות לס"ת, אבל אם נהגו שלא לקרוא לשום איש פרטי רק החזן קורא את התוכחות לכל העומדים בבהכ"נ א"כ אין כאן איש אשר יברך לפניו ולאחריו, ודו"ק.

ונהפוך הוא שטוב בעיני מנהג זה, דבקריאת מי שירצה הוא כמעט בזיון התורה אם נקרא מי שירצה לעלות לתורה למה לא ילך איש מכובד בשמעו שרשות ביד כל אדם לעלות ולקרוא בתורה, ואם בעבור שיודע שיקרא לפניו מוסר ותוכחה הלא כתיב מוסר ד' בני אל תמאס א"כ נראה ח"ו כאלו ממאס את דבר ד' וממתין עד שיעלה עובר אורח בבגדים קרועים שעולה בעבור איזה פרוטות אשר הובטח לו מגבאי צדקה, אבל מה שהחזן אין קורא לשום אדם הוא יען כי חפץ להשמיע לאוזן כל העומדים בבהכ"נ מוסר ד' ולא כאלו קורא מוסר ד' לאדם פרטי בלבד ודו"ק. אמנם חלילה לי להרהר אחר מנהג אשר ראיתי גם אצל מורי [דהחזן קורא מי שירצה והעני עולה וכו'] כי נהרא נהרא פשטי', שני מנהגים בודאי יסודותם בהררי קודש, רק פעם אחד הייתי בכפר בשבת שהי' קוראין התוכחות וכאשר בא למי שירצה לא הי' האורח בביהכ"נ, והוצרך הצבור להמתין עד שהובא העני האורח מבית משקאות, אז בודאי אם אירע כזה, טוב לעשות שהחזן יקרא כל הפרשה הזאת בלי ברכה כאשר עושים פה, כי אין בזיון גדול מזה לשלוח אחרי איש שפל ולהובילו מבית משקאות שיעלה לס"ת ויברך, כנלענ"ד.

ואגב גררא אזכיר דכירנא כאשר עבר בפרעשבורג הגאון ר' חיים דייטשמאן ז"ל והי' אצל אדמ"ו בעל חת"ס ז"ל, ובא אדמ"ו ז"ל גם אליו במלון אשר עיכב שם, וסיפר הגאון ר' חיים ז"ל לאדמ"ו ז"ל שהבאראן

אייבישיץ [בנו של הרה"ק ר' יונתן אייבשיץ זי"ע כדלהלן] אשר נעשה בעל תשובה גמור עשה כזאת, שהאורח [שהי' מוחלט שיעלה לתורה] לא בא בביהכ"נ [לעלות בעליית] מי שירצה, והי' הס"ת מונח על הבימה ולא חפץ אחד מאנשי ביהכ"נ לעלות, רק הבאראן הנ"ל עלה ואמר בקול רם, חטאתי כי הנחתי הס"ת מונח כי למי ראוי שיקרא לפניו התוכחה אם לא לפני שחטאתי הרבה נגד ד' ובירך בקול גדול על הס"ת, והתפלא אדמ"ו ז"ל על כמה סיפורים אשר סיפר מבעל תשובה הנ"ל אשר הי' זרע קודש מחצבתו נודע, וזכות אבותיו המסייעין אותו לשוב לד' בכל לבבו", עי"ש.

אגב שמו של הבאראן הי' רבי וואלף אייבשיץ זצ"ל בנו של הגה"ק רבי יונתן זצ"ל שבתחילת ימיו נטה מדרך התורה והתקרב לגוים ולמד ממעשיהם רח"ל, ובסוף ימיו חזר בתשובה שלימה ע"י עובדא נפלאה שבא אביו הק' בחלום מעולם העליון להשיבו בתשובה, ואכ"מ להאריך בזה.

גם בשו"ת 'אבני צדק' (או"ח קי"ב) מערער על המנהג שלא לעלות, ואדרבה מבואר ב'לקוטי מהרי"ח' (קריאת התורה בשבת) שמרן הייטב לב זצ"ל הי' עולה בעצמו בפרשת תבוא (מכיון שהי' עליית שישי) אבל הי' קורא הקריאה בעצמו, וכן נהג מרן הד"ח מצאנז זצ"ל עי"ש, ועי' ב'לקוטי מהרי"ח' דאף האריז"ל הי' עולה לתוכחות שבתו"כ, עי"ש מה שכ' בזה.

ועי' בשו"ת 'שואל ומשיב' (חמישאה סימן ט') שדן על המעשה שאירע בפרשת בה"ב שנת תר"ב, כאשר הי' מתפלל בביהכ"נ וותיקין, ואירע שהשמש לא זימן איש שיהי' מוכן לעלות לפרשת התוכחה, ושאלו את פיו מה לעשות, והורה לקרוא התוכחה בלי ברכה ובלא גברא כמ"ש האחרונים, כי לדעתו זה יותר נכון מלשכור בשבת איש שיעלה לתוכחה דנראה כשכר שבת, וכן עשו, אולם כיון שקראו בלא גברא וברכה לא נחשב משבעה קרואים, וזה הי' ראוי להיות חמישי, ולכן צוה שהעולה שישי יעלה לחמישי, אבל למעשה לא שמעו בקולו וכשקראו שביעי רצו לגמור כל הסדרה, וגערתי בם ואמרתי שיסיימו באמצע ולא יקראו כולו ויהי' הוא הוספה ויקראו אחר לאחרון כדי שיהי' שבעה קרואים מלבד המפטיר, ואותו האיש להיותו רוצה להיות בסוף סיום הסדר כדרכו תמיד וגם בוש להיות בהוספה קרא הקורא עמו כל הסדרה, וכמה פעמים אמרתי להם ולא השגיחו וקרא כולו, שהם ע"ה ולא ידעו שהתוכחה לא עלה למנין, וכאשר קראו כולו אמרו קדיש, אח"כ בא לשאול אותי מה יעשו, וחרה אפי בהם על כי לא שמעו בקולי בראשונה ועניתי עשו כפי העולה על רוחכם, וע"ז הי' שם זקן אשר יודע קצת ספר והורה להם לקרוא אחד לאחרון פעם אחרת ועשו כן ואח"כ אמרו קדיש פעם שנית ואח"כ קראו למפטיר וכו', עי"ש המשך התשובה.

אולם הי' גם צדיקים ובתוכם הרה"ק מראפשיץ זצ"ל שהיו קורין התוכחה בלי גברא ובלי ברכה, ובספר 'אמרי נועם' על המועדים, בתשובות בסוף הספר מהרה"ק עטרת ישועה זצ"ל (סי' ב) כתב לאחד שתמה על המנהג הזה, וזל"ק: "מנהג זה נובע ממקור קדוש כי כן נהג מורי אבי ואא"ז מפה, ומסתמא כן הי' נוהג אא"ז זצ"ל מראפשיץ, ולזאת אהפך בזכותם להראות כי אין בזה חשש איסור, והאריך בזה שם לבאר הטעם וליכא שום חשש איסור ומסיק שם בסוף: "תמצית העולה בדברינו כי בחינם הרעיש כבודו וכו', והנח להם לישראל לעשות כפי מנהג מקומם, ומפי האנשים זקנים שמעתי אומרים כי מנהג זה נובע מהגה"ק מהר"ש מקאמינקא שהוא צוה בראפשיץ לעשות כן וכו', וכעת יצא לאור עולם שו"ת 'מגדל השן' וכו' וגם שו"ת מהגה"צ מסיגעט זצ"ל, ודעתם לברך על התוכחה ושלא כמנהגינו, והנראה לענ"ד כתבתי וכו' עי"ש, וע"ע בשו"ת קרן לדוד (או"ח סי' כ"ט) מש"כ בזה.

ובשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"א סי' ס"ו) מעתיק התשובה הנ"ל וחולק על דבריו הק' מש"כ להצדיק המנהג הנ"ל, ולאחר שהאריך בזה כתב, וזל"ק: "ומש"כ בתשו' הנז' באמרי נועם שנהגו כן מהצדיקים הגאונים הק' מזקנינו זי"ע הלא על כיוצא בזה כ' הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בספרו 'סור מרע ועשה טוב' וז"ל: שאפי' הי' הרב דומה למלאך ד' צבאות לא תאמין לשום עובדא ומעשה לנהוג אחריו שום דקדוק מעשה עד שתדקדק בעצמך בכל תנועה אשר ראית לרבך, ותהי נושא ונותן בדבר מאיזה טעם

ושורש מה אשר עשה הרב וכו' וצריך אתה לדונו לכף זכות וחלילה ח"ו להרהר אחריו, אבל לא תעשה כמעשהו כשנראה דזה נגד הלכה אלא א"כ יורה לך טעם נכון ע"פ הלכה ויסביר לך הדבר וכו' עי"ש, ועי"ש עוד דהעתיק דברי האריז"ל ומסיק: "ומי לנו גדול מהאר"י ז"ל שנהג לעשות כן לעלות בברכה ולקרות בעצמו התוכחה וא"כ בודאי יש לעשות כן ואין לשנות" וכו', עי"ש דהאריך בזה.

ועי' בשו"ת 'חלקת יעקב' (או"ח לה) לאחר שהאריך בזה הסביר הטעם על מה שנהגו לקרוא בלי ברכה, וז"ל: "ולפע"ד נשתרבב המנהג לקרות בלא ברכה מפני שסוברים כמהרי"ל המובא במג"א וא"ר בסי תכ"ח שהקפיד על מי שעלה לתוכחה, דדוקא השמש ששוכרין אותו לכך אין קפידא, ובמקומות הללו לא הי' מי שרוצה לשכור א"ע לזה", עי"ש.

ובספה"ק 'אגרא דפירקא' (רנ"ט) כתב וזל"ק: "בגמ' שבועות (לו.) יככה ה' אלקים וכן יככם וכו', יתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר הא מתניתין כדתנן, א"ל כנ"ה [היינו צוהו לכנות ולומר בלשון אחר שלא לומר לנוכח לחבירו לשון קללה אפי' דרך לימודו], יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר גם אל יתצך לנצח וכו', א"ל כנ"ה, ופריך תרתי ל"ל מהו דתימא ה"מ מתני' אבל בקראי אימא לא מכנינן קמ"ל, עכ"ל הגמרא, ויש ליזהר בדבר. ותמיה לי למה לא הביאו הפוסקים זה הדין, והתבונן בזה שמנהג ישראל תורה **מה שמקפידין שלא לעלות לתורה בקריאת התוכחות כי הקורא קורא לנוכח**, ואני מקפיד בקריאתי התוכחות שלא יעמוד אדם נגדי או אצלי כיון שהוא דינא דגמרא", עי"ש. וכנראה מלשון קדשו דמנהג ישראל באותו זמן הי' שלא לעלות (ואפשר דהי' בזמן רבנותו במונקאטש דהמנהג שם הי' שלא הי' עולין כמבואר במחנה חיים שנתקבל לכהן שם אחר שהרה"ק הבנ"י עזב מונקאטש ובזמנו עדיין הי' נוהגין שלא לעלות, כמבואר לעיל).

ועי' בשו"ת שיח יצחק (או"ח סי' פ"ב) שהסביר בכוונת האגרא דפרקא במש"כ שלא יעמוד אדם נגדי, וז"ל: "בוודאי כוונת הגה"ק כשקרא התוכחה ב'קריאת שנים מקרא ואחד תרגום' הי' נזהר בזה, דבקריאת התורה ברבים אם שקוראה בלא גברי אבל הסגן מוכרח לעמוד דאין רשאי לקרות בלא סגן, כמבואר בירושלמי ומובא בסי' קל"ט באו"ח, ותיתי לי שזה רבות בשנים אני נזהר בזה להיות בחדר לבדי ואין איש עמי בעת שאני קורא התוכחות בקריאת שמו"ת מה"ט, עוז לבי שזכיתי לכוון בזה לדעת הגדול ז"ל", עי"ש. אולם בפשטות הכוונה דהיינו בשעת קריאת התורה, וכן מבואר ב'דרכי חיים ושלום' (אות ר"ד) וז"ל: "ורבינו שהי' הבעל קורא עלה בעצמו בפ' זו, עם כל זח הי' דרכו להראות בידיו להעומדים מנגד סביב להשלחן פא"פ לעומתו שיטו א"ע וילכו לצדדים ולא יעמדו לנוכח בשעת קריאת חתוכחה, וכן נהג מרן בעל דרכי תשובה זי"ע שהי' עומד בשעת קריה"ת במקומו בצד מזרח, פניו כלפי העם לנוכח פני השולחן והבעל קורא, וכשהגיע לקריאת הצ"ח ברכות הסיב והלך לצדדין מראשיתה עד גמרה, ובהגהות שם מביא דזה עפ"י דבה"ק של אגרא דפרקא", עי"ש.

ובספר 'מגן אבות' (באבוב, סדר קריאת התורה דף שס"ג) מביא בשם הרה"ג בנש"ק ר' חיים צבי האלברשטאם שליט"א שבשנת תש"ה לפ"ק שהה כ"ק רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע בעיר בארי שבמדינת איטליא, ובשבת פרשת כי תבא הלך כ"ק האדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל להתפלל תפלת שחרית אצל רבינו זי"ע, ור' חיים הערש נתלווה אז בילדותו אל דודו כ"ק האדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל, ובעת קריאת התורה עמד הילד אצל הבימה ורבינו ז"ל קרא בתורה וכשהגיע לפסוקי התוכחה החווה בידו שיתרחק הילד ממול הקורא, וניגש אליו האדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל וסילקו משם עי"ש.

ואגב מבואר בשו"ת 'אגורה באהלך עולמים' (או"ח סי' נ') דבבעלזא הי' הקפדה שפרשת בחקותי ופרשת כי תבא מעבירין הסדרא שמו"ת דוקא בבית המדרש, ואם א"א הי' מעבירין בבית ופתחו החלונות, עי"ש.

וַיַּהַפֹּךְ ה' אֱלֹקיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ ה' אֱלֹקיךָ (דברים כג, ו)

כוונת התורת כהנים שתקיעת יובל דוחה שבת בכל ארצכם

וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל–אַרְצְכֶם:
(פרק כה פסוק ט)

ביום הכיפורים. ממשמע שנאמר ביום הכיפורים, יכול יודע שהוא בעשור לחודש, מה כן למה נאמר בעשור לחודש, אלא תקיעת בעשור לחודש דוחה שבת בכל מלכסכ, ואין תרועת רמז שבת דוחה שבת בכל מלכסכ אלא בבית דין בלבד, בשון רמ"י. והנה הרב מפני בקיאותו בתלמוד והכל לפניו כשולחן ערוך, היינו חומש וסותם הבלייתות, והן מטעות למאר ני מרס. שיעור הוא ובכור בגמרא (ר"ה כט) כי התקיעות כולן, על רמז השנה ויום הכפורים ופיפילו על רשות, מותרות הן בשבת לפי שהיה תכמה ואינה מלאכה, ותוקעין היו בלין תורה בשבת על רמז השנה ועל יום הכפורים בכל מקום. וענין התקיעה בבית דין, תקנת רבן יוחנן בן זכאי היה משחרב בית המקדש, לפי שגזרו שה מפני שהכל חייבין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ברבע אמות ברשות הרבים, והתיר לנו רבן יוחנן בן זכאי בבית דין בלבד, ואין לזה עיקר בענין הכתוב כלל [א].

ומה שהזכירו (בפ"ב דפסחה ב ה) תקיעה בעשור לוחה שבת, לומר שהיה נעשית בכל יום הכפורים, כי ההיה ביום הכפורים שחל להיות בשבת ושחל להיות בחול אחת היה, שיום הכפורים בשבת בכל מלכסה בין להומאה בין בכל המלכסות [ב]. ומכל מקום רצה הרב ללמדנו שתקיעת שופר ביום הכפורים נעשית בכל מקום, שפירוש "תעבירו שופר בכל מרכסכ" ללמד שכל יחיד חייב לתקוע, ואין התקיעה בבית דין בלבד כמו הספירה [ג].

מעשה חש"ב

[א] כוונת רבינו להקשות, מכיון שדרשת התורת כהנים אינם פשוטו של מקרא, שהרי אי אפשר לומר שכוונת הכתוב לומר שדווקא תקיעת שופר של יום כפור דוחה שבת, ולא תקיעות של ראש השנה, שהרי מן התורה יכולים לתקוע אפילו בראש השנה שחל בשבת, ואינו אלא תקנת רבי יוחנן בן זכאי. וע"כ שדרשת התורת כהנים אינו אלא אסמכתא, **וא"כ רש"י הבא לבאר הכתובים כפשוטו של מקרא, למה הביא דרשה זו, שאינו אלא אסמכתא בעלמא.**

[ב] פירוש, שאין לומר שלכן הביא רש"י התורת כהנים, לומר שתקיעת יובל דוחה שבת, שהרי על זה לא צריכים קרא, שהרי שבת ויום כפורים שניהם שווים הם לענין איסור עשיית מלאכה, שהרי בשניהם כתיב שבת שבתון. וכשאמרה התורה שיש לתקוע ביוהכ"פ של יובל, כולל בזה שצריכים לתקוע גם כשחל יוכ"פ בשבת. ומש"כ התו"כ שתקיעת יובל דוחה שבת, אין כוונתו לומר כשחל יוכ"פ בשבת, שהרי שבת ויום כפורים שניהם שווה הם. אלא כוונתו באמרו שדוחה שבת, היינו שתוקעים ביום הכפורים שדינו כשבת. ולא גוזרים שמא יעבירנו. וא"כ צ"ב למה הביא רש"י דברי התו"כ, דהרי לענין ראש השנה מותר מן התורה לתקוע. ולענין יוכ"פ אין צריך לרבות שמותר כשיוכ"פ חל בשבת.

[ג] רבינו מבאר שלכן הביא רש"י דרשת התורת כהנים, ללמוד מהתורת כהנים שחובת תקיעת שופר ביובל הרי הוא לכל יחיד ויחיד, כמו תקיעת שופר דראש השנה, ולא כמו הספירה של השבע שבתות שנים, שהחיוב הוא על הבי"ד בלבד. וכוונת הכתוב 'בכל ארצכם' הנאמר ביום הכפורים, כמו כוונת הכתוב 'בכל ארצכם' בראש השנה, דהיינו שהחיוב לתקוע על כל אחד ואחד, **וזהו כבר ביאור לפי פשוטו של מקרא שחיוב תקיעת שופר ביובל הרי הוא לכל ארצכם, דהיינו לכל יחיד ויחיד, ולא רק בבית דין בלבד. ולכן שפיר הביאו רש"י.**

וראיה לדבר שכוונת התו"כ ללמד שהחיוב לתקוע על כל יחיד ויחיד אפשר לומר, שהרי אם נאמר שהחיוב לתקוע ביובל רק על בית דין, הרי בבית דין גם בראש השנה תוקעים בשבת, וא"כ מה החילוק בין יובל לראש השנה. אע"כ שכוונתו לומר שביובל חיוב תקיעה על כל יחיד ויחיד.

והטעם שביום כפורים לא גזרו שמא יעבירנו כמו שגזרו בראש השנה כשחל בשבת אפשר לומר, מכיון שהחכמים לא עוקרים מצוה מן התורה, והנה בזה שגזרו שאין תוקעים בראש השנה כשחל בשבת, לא עקרו תקיעת שופר של ראש השנה, שהרי שפיר יוכלו לתקוע כשחל ראש השנה בימות החול. אבל אם יגזרו ביום כפור שחל בשבת שאסור לתקוע, שוב יהא אסור אפילו ביום כפור שחל בחול, דשניהם שווה. ולכן לא רצו לעקור מצוה מן התורה, לכן לא גזרו כשחל יוכ"פ בשבת.

וטעם הדבר שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע בשופר, ולא על הבית דין בלבד, אפשר לומר משום שע"י תקיעת השופר משוחררים העבדים. ואם נאמר שתקיעת שופר יהיה רק בבי"ד, נמצא שבמקום שאין בי"ד לא יוזכרו לשחרר העבדים. לכן חייבו כל יחיד ויחיד לתקוע, לזכור שצריכים לשחרר העבדים.

"דמה הלך לרופאים בבית עושי דצון השם"

כתב רבינו (בפרשתן פרק כו פסוק יא) שכל ענין הברכות והקללות הנאמרה בפרשתן הם נסים, שהרי בדרך הטבע אין שום סיבה שכעושים המצוות ירד גשם בעתו, ויהיה השלום לנו מן האויבים, וכן להיפך כשעושים עבירות יפסק הגשם. וממשיך רבינו וכותב דעתו בענין ללכת להרופא וז"ל:

"והכלל, כי בהיות יקראל שלמים והם רציס, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם ולא במלבם, לא בכללם ולא ביחיד מהם, כי יבדך ה' לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, **עד שלא יצטרכו לרופא**, ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאך".

פירוש: כי כל מה שרופא יכול לרפאות הוא אך ורק בתוך גדרי הטבע. כגון לפי הטבע דבר מסוים מרפא מחלה מסוימת, הרופא יכול להשתמש בידיעה זו כדי לרפא האדם ממחלתו. אבל עבור ישראל הקב"ה משנה את הטבע בעצמו, כמו שנאמר 'כי אני ה' רופאך', שהוא מעבר לחוקי הטבע, ואין צורך ללכת לרופא כלל, ואין צריך להגיע לדרכי הרפואה כלל.

ולכן בזמן הנבואים היו הצדיקים נוהגים כן למעשה, שכאשר חלו לא היו הולכים להרופא אלא אל הנביא לדעת מה עליהם לתקן במעשיהם, בידעם שאם נחלו כנראה זה בעבור חטא שחטאו. וז"ל רבינו:

"וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרם עון יחלו, לא ילכו ברופאים רק בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו (מלכים ב כ) "

רבינו הביא ראיה לדבריו שבזמן הנבואה לא דרשו ברופאים כלל רק בנביאים, מהמסופר על אסא 'גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים', דמשמע מהכתוב שהיה שני טענות על אסא א' שלא דרש בה', ב' שדרש אצל הרופאים, ואם הנהגה הנכונה היתה שאמנם בודאי יש לדרוש בה' באמצעות הנביאים לדעת על מה באה המחלה ומה צריך לתקן, אלא שהיו הולכים גם להרופא לטפל במחלה ע"פ דרך הטבע, א"כ לא היתה מקום לטעון על אסא על מה שדרש ברופאים. והטענה היתה צריכה להיות רק למה לא דרש בה', הרי לנו מוכח מהכתוב שלא היה לו לדרוש כלל ברופאים רק בה', והרי הוא כאשר יאמר אדם לא אכל פלוני מצה בפסח רק אכל חמץ. וז"ל רבינו:

"ואמר הכתוב גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האמת רק בעבור שלא דרש האמת. אבל הוא כאמר יאמר אדם לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ". **אבל הדורש האמת בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי דצון האמת אחר שהבטיח ובדך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך, והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולגזות עליו".**

ושוב הביא ראיה מדברי חז"ל (ברכות ס.) שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו. ומבאר הענין שכן הולכים אצל הרופאים, שכיון שרוב בני אדם אינם בדרגה גדולה זו, והם חושבים שהמחלה באה במקרי הטבע, ולכן הולכים לטפל בדכי הטבע ע"י שהולכים להרופא. וכתוצאה מכך הם מונחים באמת למערכת הטבע, ולא יוכלו להתרפאות בלי להזקק לרפואה טבעית. וכלפי אדם כזה אמרה תורה לרופא 'ורפא ירפא', להתיר לרפאות אותו, שמאחר שהוא מאמין שרפואתו תבוא בדרכי הטבע, כבר לא יזכה להתרפאות ישירות ממנו יתברך, ולכן הוא זקוק לרופא, ולכן מותר לרופא לרפא אותו וז"ל:

"והוא מלמרס (כלכות ס.) שלין לרכס על בני מדם ברפואות מלא שנהגו. שלולו לא היה לרכס ברפואות, יחלה המדם כפי מאר יהיה עליו עונש חטאו, ויתרפא בלגון ה'. אבל הס נהגו ברפואות, והאמת הניחה למקרי הטבעים. וזו היא כוונתם במרמז 'ורפא ירפא' מכלן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא למרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות, והוא לא היה מעלת האמת שחלקה בחייס, אין לרופא לאסור מרפואתו, לא מפני האמת שמא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ולא בעבור שילמר כי האמת לבדו הוא רופא כל בשר, שבבר נהגו וכו', אבל בלעות האמת לרכי אין אין לו עסק ברופאים".

*

אמנם בספרו תורת האדם (שער הסכנה) כתב רבינו שמצוה להתרפאות ואינו בגדר רשות. וז"ל "**שלא יאמרו שאין דרכן של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, כי האי רשות דמצוה הוא להתרפאות ובכלל פיקוח נפש הוא**". וכ"כ רבינו במלחמות (סנהדרין עד) "לא שמענו מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו שבת וכו', והמונע עצמו מתחייב בנפשו". ולכאורה דברים אלו נראים כסותרים דברי רבינו בפרשתן.

אמנם ביאור הדברים כפי מש"כ הט"ז (יו"ד סימן שלו סק"א) לפרש לשון השו"ע (שם) "נתנה התורה 'רשות' לרופא לרפאות. ומצוה היא ובכלל פיקוח נפש הוא, ואם מונע עצמו הרי זה שופך דמים". "קשה כיון דבאמת מצוה היא למה קרי לה תחלה רשות. ונראה דהכי הוא כוונת הענין זה, דרפואה האמיתית היא על פי בקשת רחמים, דמשמיא יש לו רפואה כמו שנאמר 'מחצתי ואני ארפא', אלא שאין האדם זוכה לכך, אלא צריך לעשות רפואה ע"פ טבע העולם, והוא יתברך הסכים על זה ונתן הרפואה ע"פ טבע הרפואות, וזהו נתינת רשות של הקב"ה, וכיון שכבר בא לידי כך יש חיוב על הרופא לעשות רפואתו.... [**וכתב שם**] **ועיין ברמב"ן פרשת בחוקותי האריך בענין זה של רפואות ומדבריו משמע בפירוש ורפא ירפא כמו שכתבתי".**

והיינו שלמד הט"ז בדעת רבינו דמה שאמר שאין לדרוש ברופאים, היינו רק כשכלל ישראל הם במדרגה גדולה, אבל פשוט דכיון שלא זכינו להגיע למדריגה זו, חובה גמורה על כל אדם לנהוג בדרכי רפואה. יחד עם תפילה לרופא כל בשר.

חוקים להורותם

הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני גרימת צער לחבירו בדברים

בפרשתן **"לא תונו איש את עמיתו"** (בהר כ"ה יז).

בגמ' (בבא מציעא דף נ"ח:) אמר ר"י משום רשב"י "גדול איסור הונאת דברים מהונאת ממון", שבהונאת דברים נאמר "ויראת מאלוקיך" ובהונאת ממון לא נאמר "ויראת מאלוקיך", - הונאת ממון ניתן להשבה והונאת דברים לא ניתן להשבה, - הונאת דברים היא בגוף והונאת ממון היא רק בממון.

הצועק על הונאת דברים נענה מיד לפי שהיא צער הלב וקרוב להוריד דמעות (תמצית הגמ', ומובא בשו"ע חו"מ סי' רכ"ח סעי' א' ו', שועה"ר חו"מ הל' אונאה סעי' כ"ז).

שורש המצוה - לתת שלום בין הבריות, וגדול השלום שבו הברכה מצויה בעולם, וקשה המחלוקת, כמה קללות וכמה תקלות תלויות בו (חינוך מצוה של"ח).

סגולה ליראת שמים - בזהירות מהונאת דברים, יש בזה סגולה ליראת שמים (חי' הרי"מ בליקוטי הרי"מ דכתיב "ולא תונו... ויראת מאלקיך").

לברר מחיר בחנות שלא לצורך

לא יכנס אדם לחנות לשאול על חפץ מסוים כמה מחירו, בשעה שאין בדעתו לקנותו, או שאין בדעתו לקנות בחנות זה, אולם אם בדעתו לקנותו במקום שיהא נוח לו מחמת המחיר או מחמת דבר אחר, ולכן הוא סובב בחנויות לשאול המחיר אז מותר.

(שו"ע שם, ובראשונים בגמ' מובא כמה טעמים - במאירי כתב הטעם משום שהוא גורם צער למוכר, שהמוכר סבור להרויח במקח הזה, ולבסוף אינו מרויח כלום, וצריך להוסיף ביאור דאף דממילא לפעמים אנשים שואלים המחיר ואינם קונים מאיזה סיבה שהוא ונמצא שיש לו צער, צ"ל דלצער כזה הוא מסכים ועל דעת כן הוא פתח את חנותו, אבל בכדי שישאלו סתם הוא אינו מסכים, ובס' חפץ חיים בחובת השמירה כתב מפני שמטריחו בדברים חינם, ובשועה"ר שם סעי' כ"ח כתב הטעם כיון דאח"כ כשלא יקנה שם יכיר חבירו שנתכוין להטעותו ויצר לו, וצריך להוסיף דאף שמצוי ששואלים ולבסוף אין קונים, עכ"ז הוא המוכר מכיר אי שאלו לצורך או שלא לצורך).

לשאול את חבירו דבר שאינו יודע

- **אסור לשאול את חבירו איזה דבר חכמה או דבר תורה, כשיודע שחבירו אינו יודע אותו הענין והוא יתבייש בזה.**

(רמב"ם הל' מכירה פי"ד הי"ד, ובזוה"ק פ' במדבר, מעשה בת"ח שנפטר, וכשבא לכנס לג"ע, לא נתנו לו ליכנס, מאחר שפעם נשאלה שאלה בביהמ"ד לאדם מסויים, ואותו ת"ח אמר לכולם לשתוק, ועי"ז התבייש האדם ששאלוהו השאלה, שלא ידע להשיב, ולכך נענש, שלא נתנו לו ליכנס מ' יום, והיה צורה, עד שדנו אותו שיכנס לגיהנום למשך חצי שעה).

- **אמנם הרב עם תלמידיו מותר לו להטעותם בשאלות בכדי לחדדם, וכדי שידע אם הם זוכרים מה שלומדים.**

(שו"ע יו"ד סי' רמ"ו סעי' י"ב, אולם יל"ע מה הדין כשלרב ברור שהתלמיד אינו יודע התשובה, אי ג"כ מותר לשאול אותו, ואם שואלו בכדי לזרזו עי"כ פשוט דמותר).

- **אם בא אורח לביתך אל תשאל אותו בדברי תורה אלא אם כן תדע שיוכל להשיבך** (ספר חסידים סי' שי"ב).

שאר דברים המצערים

- **לעשן במקום שמצויים בני אדם והם מצטערים מהעישון, ומצוי הרבה שמצער אנשים והם מתביישים או שאין נוח להם לעורר על זה** (ולפעמים יש בזה גם היזק).
- **ריח הנודף מגוף האדם או מפיו ומפריע לאנשים.**
- **ביקור אצל קרובים וידידים, בשעה שאין נוח להם, והם מתביישים לומר האמת.**
- **הבא מאוחר לביהמד"ר או שמאריך בתפילתו, ומתוך כך המתפלל לפניו אינו יכול לפסוע אחר שגמר תפילתו או**

שאינו יכול לישב לפניו ומצטער מזה.

ומשמיה דהסטייפלער מובא, דיש בזה משום "בור ברשות הרבים" דאדם ממהר ללכת ואינו יכול לילך).

- **אסור לומר לבעל תשובה, זכור מעשיך הראשונים** (שו"ע שם).

- **אדם הסובל יסורים, אסור לומר לו: מן הסתם חטאת ועשית הרבה עבירות, ולכך הגך נענש** (גמ' ושו"ע שם, **דכך אמרו הבריו של איוב, ויש בזה אונאת דברים).**

גזל שינה

- **עשיית רעש בבית או ברחוב בשעה שבני אדם ישינים, הן ביום בזמני המנוחה והן בלילה בזמן שדרך העולם לישון, הרי זה גורם צער.**

(בשו"ת קרן לדוד (או"ח סי' י"ח ד"ה והנה) כתב דלצער אדם בביטול שינה יש בזה משום לא תונו, כמו דאסור להונות אדם אפילו בדברים, וחוץ ממה שיש בזה משום צער בעלי חיים).

- **מצוי בנסיעות שנוסעים זמן רב ב"באס" או "עראפלאן" ואנשים ישנים בדרך - צריך להקפיד שלא לדבר בקול רם אם אנשים אחרים, או בפלאפון.**

ושמעתי מידידי הרה"ג ר' נתן צבי פלצינסקי שליט"א מרבני בית הוראה בבני ברק שאחד מידידיו סיפר לו שלפני כמה שנים (חורף תשע"ד לפ"ק) נסע עם מרן רבינו שליט"א על העראפלאן מארה"ב לא"י, וישב בסמוך אליו. רבינו עסק בלימוד במשך כל הזמן הן בלימוד והן בכתיבה, הנ"ל ניגש אל רבינו ורצה להתחיל לדבר עמו בד"ת, ורבינו אמר לו שיבדוק אם יש א' שנרדם שם שאז אי אפשר לדבר בכדי שלא להפריע את שנתו, וכשהסתכל אנה ואנה ראה שגוי אחד נראה כישן, ואמר לרבינו מה שראה, אז אמר לו רבינו שאין להפריע את מנוחת היושנים בכל ענין ואופן, ויראה אם יתאפשר הדבר אח"כ, לאחר כשעתיים התעורר אותו גוי, אז ניגש הנ"ל לרבינו ואמר לו שאותו גוי התעורר כבר, אז דיבר איתו רבינו בד"ת כמחצית השעה.

להשיב למי שמצערו

אם אחד מאנה אותו שמצערו, מותר להשיב לו בשעת מעשה, אולם אחר כך אסור לנקום בו.

(בס' החינוך כתב דאם אחד שאם אחד מצער את חבירו בדברים הרעים, אי איפשר שלא יענהו השומע, שא"א שיהא האדם כאבן שאין לו הופכין, ועוד שבשתיקתו נמצא מודה על החירופין,,, ומסיים - אולם יש כת בני אדם שעולה חסידותם כל כך, שלא ירצו להכנים עצמם בהוראה זו להשיב חורפיהם דבר, פן יגבר עליהם הכעס ויתפשטו בענין יותר מדאי, ועליהם אמרו (שבת פ"ח:) הנעלבין ואינם עולבים,,, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, ובח"ח (פתיחה ל' ח') הוסיף על דבריו שזהו רק בשעת מעשה אבל לאחר כן אסור לנקום בו.

ובאמת דברי החינוך הם לכאו' ג"כ דברי הסמ"ע (סק"ד) בביאור דעת הרמ"א שם).

אונאת אשתו

צריך ליזהר ביותר בהונאת אשתו שדמעתה מצויה.

(גמ' שם, וברש"י ובמאירי פי' שמתוך שדמעתה מצויה עונש אונאתה קרובה לבוא.

ובס' פתחי חושן (פט"ו סק"א) הביא מחלוקת אי דוקא באשתו, דבמהר"ל בנתיבות עולם כתב דדוקא באשתו, לפי שהבעל מושל עליה דמעתה מצויה יותר, אבל מהונאת אדם אחר אינה מתפעלת כ"כ, אולם בח"ח משמע דאף באשה אחרת, ונקטו בגמ' אשתו, לפי שאינה מצוי באשה אחרת, או כיון שבאשה רגיל שהיא לפעמים מצערתו, וע"ז אמר דמ"מ יזהר מלצערה שדמעתה מצויה).

הונאה לקטנים

ראוי ליזהר אפילו לקטנים שלא לצערם, ואין להכאיבם רק מה שצריך בכדי לחנכם, ואפילו בבניו ובנותיו ובני ביתו של אדם.

(חינוך שם, ובמנח"ח מבאר דאף אצל עינוי קטנים שיך לאו זה, ויש מקשין לפי דעת הנמוק"י שכתב והובא ברמ"א, דמי שאינו ירא שמים מותר להונו, כיון דכתיב איש את "עמיתו" וילפי' עם שאתך בתורה ובמצוות, א"כ קשה אמאי שיך לאו זה בקטנים, הרי הם ג"כ אינם מחוייבים בתורה ובמצוות, ולא שיך בהם "עם שאתך", ולכאו' יש לחלק דאינו דומה למי שאינו ירא שמים שבעצם הוא מחוייב בתורה והוא אינו מקיימו, לכן אינו נחשב "עם שאתך", כיון שהוא אינו נוהג כך, אבל בקטן שהוא בעצם אינו בכלל חיוב כלל, וגם אינו דומה לעכו"ם שהוא בכלל אינו בכלל ישראל).

והמיקל בהם שלא לצערן, ימצא חיים ברכה וכבוד (שם).

ומצוי בבני אדם שמתענגים מהונאת קטנים, כגון לרמות אותם שברצונם ליתן להם מיני מתיקה, ולבסוף אין נותנים, או שמבטיחים להם איזה מתנה, ואין נותנים, והרי זה בגדר אונאה.

הונאה למי שאינו ירא אלוקים

י"א דאין איסור הונאה במי שאינו ירא אלוקים, ויש שכתבו דבתינוק שנשבה שייך הונאה בכל ענין.

(ברמ"א שם הביא דברי הנמ"י דאינו שיך אלא בירא אלוקים, כיון דכתיב "עמיתך" ועי' בסמ"ע שם, ובשו"ת שבה"ל (ח"ה, קו' המצוות סי' נ"א) כתב דבתינוק שנשבה שלא למד ולא ראה ואין בו שום אשמה שאבותיו קלקלו אותו, אע"פ שבמעשיו רשע הוא, מ"מ כיון שאינו נענש ע"ז ה"ה דאסור להונותו).

חייב אדם לברך
מא"ה ברכות

מהררי ציון וירושלים, נברך ברכות בכפליים, קדם האי גברא יקירא, העומד לימינינו תדירא, איש האשכולות, כליל המעלות, עושה חסד לאלפים, מקבל את כ"א בסבר פנים, שמו נודע בשערים, במעשיו האדירים, מרבים פעלים לתורה ולתעודה בעוז ובגבורה, ברוח נדיבה ובנפש מסורה, להגדיל תורה ולהאדירה, כל היום דורש טובתינו, עומד בכל עת ועונה לימין עוז מוסדותינו, פה בעיר קדשינו, ה"ה

הרבני הנגיד המפואר כש"ת

מוה"ר

משה אהרן האפמאן

הי"ו

מנכבדי קהלתינו הק' בוויליאמסבורג יצ"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל השמחה שבביתו שורה, ברוב חדוה ואורה

שמחת אירוסי בתו למז"ט

עב"ג החתן הנעלה, פאר המדות והמעלה, ה"ה

כמר אברהם פאללאק הי"ו

בן ידידינו החשוב הרה"ח ר' יואל פאללאק הי"ו

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגני צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות פעיה"ק ירושלים תובב"א

ישכר גבאי יאקאן

הלכות מזוזה (ט)

סימן רפו – מקומות החייבים במזוזה, ובו כ"ג סעיפים

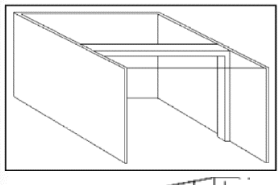
ו. אַכְסַדְרָה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ ג' כְּתָלִים וְתִקְרָה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּצָימִין בְּרוּחַ רְבִיעִית, פְּטוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּצָימִין לְהַעֲמִיד הַתִּקְרָה הֵם עֲשׂוּיִים וְלֹא מִשּׁוּם מְזוּזוֹת (ל' הֶרְמְב"ם פ"ו מֵהִל' ת"ת ה"ג). **אֲבָל אִם יֵּשׁ לָהּ מְחִצָּה גַּם בְּרוּחַ הָרְבִיעִית, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא נְמוּכָה אוֹ שֶׁעֲשׂוּיָה חֲלוֹנוֹת חֲלוֹנוֹת, חַיֶּבֶת.**

צורת הפתח לשם פתח

אכסדרה, והוא מקום שיש לו שלשה כתלים ופרוץ מרוח רביעית, אף אם בשני צדדיה עמודים [פצימין], ועי"ז נעשה צורת הפתח, מ"מ פטורה ממזוזה, כיון שהעמודים עשויין רק להחזיק התקרה ולא לשם צורת הפתח (שו"ע). הרי לנו דכדאי להתחייב במזוזה לא סגי שיש צורת הפתח, רק צריך שהצורת הפתח יהיה בשביל הפתח.

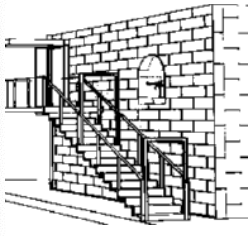
קומת עמודים

קומת עמודים שבפתחי בנינים שנכנסים דרכם לחדר מדרגות, פטורים מלקבוע שם מזוזה, מכיון שהצורת הפתח נעשית מהעמודים, א"כ נחשב שאין לו צורת הפתח. רק אם יוסיפו מזוזות בין שני עמודים שאז יהיה חייב במזוזה, שמכאן ואילך הרי העמודים משתמשים למזוזות הפתח ולא לחיזוק התקרה[1].

הסיר קיר בין שני חדרים

הסיר קיר המפסיק בין שני חדרים לעשותם חדר אחד גדול, ושיר מקצת הכותל מהצדדים ומלמעלה, שעי"ז נעשית שם צורת הפתח באמצע החדר הגדול, פטור ממזוזה, כיון ששיור זה עשוי לחיזוק התקרה[2].

מעקה מדרגות

מדרגות פתוחות שאין מעליהן תקרה, ובתחילתן יש צורת הפתח, ונעשית רק לחיזוק המעקה שבצד המדרגות פטור ממזוזה[3].

---

1 חובת הדר (פרק ז סעיף ט, ושם ס"ק כב - כג). וז"ל קומת עמודים דבכניסה לבתים והכניסה בין העמודים, פטורה. דהעמודים נעשו לחיזוק התקרה או לנוי. ופשוט שאם בעמודים שבשתי קצות הקומה יש דין פתח, אין העמודים שבינתיים גורעים מחיוב שבצדדים. ואם הוסיפו מזוזות – וה"ה אם קבע סיפי שיש וכדומה בגובה י' בעמודים אלו ובשאר עמודים לא קבעו-בעמודים המיועדים לכניסה, חייבת".

2 יעויין חובת הדר (פרק ב ס"ק כב) שכתב "אלא שנסתפקתי בחדר מדרגות ומרפסות שלפעמים מחולקים באמצען בצורת הפתח, דלכאורה לפי לשון הרמב"ם אפילו עשרה בתים זה לפנים מזה וכו', משמע דחייבים בכל פתח. אלא אפשר דוקא שמחולקים גם בתשמישם, אבל כשכולו משמש לדבר אחד מסופקני אם צורת הפתח מחלקו לשנים, דלכאורה לא שייך בזה דרך ביאתך". ולפי"ז משמע שאפילו אם עושה צורת הפתח לשם נוי וכדומה נמי פטור ממזוזה כיון שאינם מחולקים בתשמישם.

3 חובת הדר (פרק ז ס"ק כא) וז"ל ושמעתי שלכן לא נהגו לקבוע מזוזה במעקה של מדרגות פתוחות, אף על פי שיש בתחילתן צורת הפתח, מפני שהצורת הפתח אינו אלא לחיזוק המעקה".

כ"ה אייר

הגה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים זי"ע הי"ד

וזרח השמש

הגה"ק ר' זלמן לייב נולד בשנת תרע"ב בעיר סיגעט לאביו מרן ה"עצי חיים" זי"ע ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ברכה סימא בת הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע בנו של מרן הק' מצאנז זי"ע ונקרא על שם זקינו הק' מרן ה"יטב לב" זי"ע.

בשחר טל ילדותו כבר הי' ניכר עליו כי לגדולות נוצר, ושמו הטוב הלך לפניו ליניק וחכים טובא, ולבעל כשרון נפלא באופן יוצא מן הכלל, ובהיותו עלם צעיר שלחו אביו ללמוד אל הגאון ר' חיים הלוי הילללער זצ"ל אשר היה ממקורבי ותלמידי העצי חיים, וסיפר רבינו בעל ברך משה זי"ל שר' חיים היה בא לעורר אותם בכל יום לפנות בוקר כדי ללמוד לפני התפילה, והיה מנהגו שבכל יום עמד אצל מיטתם ואמר "ברכת התורה", ואח"כ התחיל לשור את שיר האבן עזרא "אודה לקל ברן יחד כוכבי בוקר".

כן סיפר רבינו שאחרי הלימוד הי' אביו בוחנם על כל החומר שלמדו, והי' מנהגו שהי' צריכים לומר העברי מתוך הספר בפנים, ואח"כ ציוה לסגור את הגמרא ושאל אותם בל"ק: "וואס שטייט דא", ואמר: "פון אינעווייניג דארף מען קענען אלעס, ווי מען מישט אויף, לערנען אינעווייניג איז נאר צו וויסן וועלכע דף עס איז, אבער אויב מען האט שוין געלערנט דארף מען שוין קענען אויסנווייניג".

לאחמ"כ בימי בחרותו למד בישיבת אביו הק' בסיגעט, וככה נתעלה מעלה מעלה על ברכי אביו, ובסוף ימי אביו למד עם אביו הק' בכל יום שיעורים תמידים כסדרן, וגם רבינו בעל ברך משה ז"ל למד עמהם.

ובא השמש

אולם לא ארכו לו ימי השלוה תחת צל אביו הק' ובשבת קודש פרשת וארא בשנת תרפ"ז נסע העצ"ח לקליינוואדיין לשבות בקרב חסידיו אשר באונגארין, ובערש"ק כשהגיע זמן תפילת מנחה, נחלה פתאום וסכנה היתה מרחפת לחייו, השמועה הלא טובה עשתה לה כנפים ובכל רחבי תבל עוררו רחמי שמים עבורו שיאריך השי"ת ימיו ושנותיו, אבל לא אכשר דרא וביום ה' שלאחריו נצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקודש, הידיעה המעציבה, התפשט בכל המדינות ואנשים נשים וטף בכו ברחובות, ובפרט בעיר קליינוארדיין ששם נפטר, והתחיל מסע הלוי' מעיר קליינוארדיין עד עיר סיגעט ונסע עם ארון דרך מסילות הברזל ובכל תחנה המתינו אלפי אנשים ועלו על הרכבת ונכנסו מהחלונות ועמדו על הגג, ונפתחו הגבולות ולא דקדקו עם הניירות כי גדול הי' שמו גם בין הגויים, ואלפים ובראשם רבני וגדולי המדינות באו מכל קצוות לסיגעט להלוי', ראשון המספידים הי' בנו בכורו ר' זלמן לייב אשר בכה בדמעות שליש ואמר רשב"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים הללו לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, ע"כ גם אנו צריכין לומר עליו ג' דברים הללו, פס"ח, אבי הק' ה' פה–סח בתורה ועבודה כל היום וכל הלילה, מצ"ה, מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שלא הספיק בציקם להחמיץ, היינו שנשארנו כולנו באמצע העבודה בלי השלמה ובלי גמר, ולכן "מרור" לכולנו, ולאחמ"כ הספידו רביה"ק זי"ע בבכי תמרורים ואחריו הספידוהו גדולי הדור ומפני קדושת השבת הפסיקו באמצע והמשיכו ביום ראשון.

ימי ההילולא

כ"ב אייר

- **רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין ב"ר ישראל מרוזין - תרנ"ד**
- **רבי שלמה אליעזר אליפנדרי ב"ר יעקב** (שו"ת הסבא קדישא) **- תר"צ**

כ"ג אייר

- **רבי יהושע העשיל מדינוב ב"ר ארי' לייב** (תלמיד בעל קדושת לוי) **- תקצ"ג**

כ"ד אייר

- **רבי יהושע העשיל צורף מקראקא** (אבי המקובלים) **- ת"פ**
- **רבי אליעזר צבי מקאמארנא ב"ר יצחק אייזיק יהודה יחיאל** (דמשק אליעזר) **- תרנ"ח**
- **רבי משה פנחס טרונק אב"ד קוטנא ב"ר ישראל יהושע - תרע"ב**

כ"ה אייר

- **רבי שאול הלוי אב"ד האג ב"ר יצחק - תקמ"ה**
- **רבי ישעי' מדינאוויץ** (תלמיד המגיד) **- תקנ"ד**
- **רבי יעקב מליסא ב"ר יעקב משה** (חוות דעת) **- תקצ"ב**
- **רבי חיים מקאסוב ב"ר מנחם מענדל - תרי"ד**
- **רבי יהושע אשר מפאריסוב ב"ר יעקב יצחק מפאשיסחא - תרכ"ב**
- **רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים אב"ד סיגעט ב"ר חיים צבי - תש"ד**

על כס הרבנות

עוד קודם הלוי' נמנו וגמרו החסידים למנות אותו למלא מקום אביו על אף גילו הצעיר שהי' אז בחור כבן י"ד שנים, ותיכף אחרי הלוי' נכנס אליו הגה"ק ר' שאול בראך מקאשוי זצ"ל עם פיתקא בידו, והתחיל ר' זלמן לייב לבכות ואמר: "וואס וויל דער קאשוי'ער רב פון מיר, קען איך דען זיין רב און פירן די עדה הקדושה וואס דער טאטע האט געפיהרט", וכה בכה בדמעות שליש, ואמר לו הגה"ק מקאשוי שיעשה זאת לכבוד אבותיו, גם אמו פקדה עליו לקחתו ואמרה לו שאם צדיקים גדולי הדור מצווין כן הרי מצוה לשמוע דברי חכמים, וכשמעו זאת לא סירב עוד וקיבל הפיתקא, וכן נתן לו הגה"ק ר' אברהם שלום האלבערשטאם מסטראפקוב זצ"ל וקראו והאציל את ברכתו, ואחר כך נכנסו אצלו למעלה ממאה רבנים עם פתקאות, וככה נתמנה לרב ואב"ד דק"ק סיגעט.

על שבת הראשונה נשארו שם כמה מגדולי הדור כי הלוי הסתיימה בערש"ק אחרי חצות, ובליל שב"ק ערך את שולחנו בביהמ"ד הגדול כשלצידו ישב דודו מרן רביה"ק בהיותו אב"ד קראלי, ובצידו השני ישב הגה"ק מקאשוי זצ"ל, וכן הי' שם הגה"ק מסטראפקוב זצ"ל, והגה"ק ר' שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל אב"ד שימלוי, ועוד.

במוצאי שב"ק הלך הגה"ק משימלוי לקבל חתימות מאנשי העיר שמקבלים אותו בלב שלם מחמת שהי' קצת מערערים, וביום המחרת בעת שהמשיכו ההספדים (שלא נגמרו מערב שבת מפני כבוד השבת), נשא הגה"ק משימלוי עוד הפעם את הספידו ואמר אז בתוך דבריו "והחוט המשולש לא במהרה ינתק" שרומז על העיר סיגעט שבמקום זה שימשו ברבנות הייטב לב והקדוויו"ט והעצי חיים, והמה עשו "חוט המשולש", וא"כ "לא במהרה" פי' לא בגלל שצריכים אב"ד במהרה, "ינתק" שח"ו ינתק החוט המשולש, ואז פנה אל אותן שלא רצו לקבלו ואמר: "מיין זיידע דער קול ארי' האט געזאגט, אז דער צורה פון דעם יטב לב איז געווען ממש כצורת קדשו פון דעם הייליגן ישמח משה, איך בין מעיד אז די צורה פון דעם נייעם רב דעד בחור זלמן לייב איז ממש ווי דער צורה פון דעם הייליגן יטב לב זי"ע", ודבריו עשתה רושם גדול ועוד באותו יום החליטו ראשי הקהילה לקבלו עליהם בכל משרת הרבנות וסעיפיה ושגרו אליו כתב הרבנות.

ואגב ראוי לציין שבהקדמת "עצי חיים" כתבו שם חתניו וז"ל: "ונאמר בזה תודה וברכה לאנשי עיר סיגוט עיר יקירא אשר קיבלו עליהם באהבה כאיש אחד בלב אחד את כבוד גיסינו הבן יקיר בחור כארזים חריף ובקי כש"ת מו"ה יקותיאל יהודה טייטלבוים שליט"א למלאות מקום אבותינו הקדושים זצלה"ה זכותם יגן עליהם ועל זרעם שיתברכו ממעון הברכות וישולם פעלם ומשכורתם שלימה עדי יבוא שילה וישוב שופטינו כבראשונה בב"א".

מטעם היותו צעיר לימים מינו גם בי"ד מיוחד שיעזרו להרב הצעיר להנהיג את העיר, וכראב"ד שימש הגה"צ ר' שלמה דוב הלוי העלער זצ"ל, וכחברי הבי"צ שימשו הגה"צ ר' מאיר דוד טאבאק זצ"ל, והגה"צ ר' יקותיאל יודא גראס זצ"ל אב"ד בערבשט שהי' מנכדי הייטב לב זי"ע והוא גם הנהיג את הישיבה.

אחרי השבעה אמר את ה"איינצוגס דרשה", אשר הפליא את כל שומעיו, ולימים כששאלוהו איך היה לו העוז והגבורה לשאת את דרשתו, סיפר שבלילה ההוא בכה מאוד ואמר שלא היה מורגל מעולם לומר דרשה ברבים, ובא אליו אביו בחלום הלילה ושאל לו למה הוא בוכה, ענה לו שהוא מפחד מהדרשה שהוא צריך לומר למחר, אמר לו אביו הק': "קינד מיינע האב נישט קיין מורא איך וועל דיר אויסלערנען ווי אזוי מען דארף צו זאגן", וסיים: "זייט דעמאלטס זאג איך און איך זאג, און איך שפיר נישט אז איך זאג", שלא היה לו אימתא דציבורא בשעת הדרשות.

עת דודי"ם – חתנא דבי נשיאה

בעת ההוא גם נתארס עם הרבנית הצדקנית מרת רחל בת דודו מרן רביה"ק זי"ע, ובאמת עוד בחיים חיותו של העצי חיים כבר נדברו בדבר קשר זה והעצ"ח שלח פעם את הרה"ח ר' בן ציון שו"ב מסטרימבא ז"ל לאורשיווא לרביה"ק זי"ע לעסוק בענין השידוך, וכמו כן בעת שהי' רביה"ק בסיגעט על יומא דהילולא של מרן הייט"ל בשנת תרפ"ה בעיר סיגעט, שלח אז העצי חיים אל

ימי ההילולא

כ"ו אייר

- **רבינו סעדיה גאון ב"ר יוסף ד"א תש"ב**
- **רבי משה חיים לוצאטו ב"ר יעקב חי' (מסילת ישרים) תק"ז**
- **רבי יצחק מוואלוזין ב"ר חיים תרי"א**
- **רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל (חנה אריאל) ב"ר מרדכי תרי"ז**
- **רבי שמואל אליהו מזוואלין ב"ר יחזקאל מקאזמיר תרמ"ח**
- **רבי לייביש מטאמאשוב ב"ר יצחק טובי' מצאנז תש"ד**
- **רבי שלמה מזוויהל ירושלים ב"ר מרדכי תש"ה**

כ"ז אייר

- **רבי פנחס אלימלך אב"ד זבארוב ב"ר אלי' (נ"א ב"ר שמואל צוקר) תקפ"ט**
- **רבי אהרן ארי' מלעשקוביץ ב"ר יוסף יוסקא תרנ"ה**
- **רבי שלמה זלמן מקאפוסט ב"ר יהודה לייב (מגן אבות) תר"ס**
- **רבי אליעזר זאב מקרעטשניף ב"ר מאיר תש"ד**
- **רבי צבי הירש פרידלאנדער מליסקא ב"ר חיים (שערי הישר) תש"ד**

כ"ח אייר

- **שמואל הנביא בן אלקנה ב"א תתפ"כ**
- **רבי יצחק מקורביל ב"ר יוסף (סמ"ק) ה"א י"א**
- **רבי יוסף ב"ר דוד בן לֵב (מהר"י בן לב) ש"ו**
- **רבי משה אב"ד קראקא ב"ר יהושע (בעל מגיני שלמה) תמ"ח**
- **רבי יעקב ארי' מטריסק ב"ר אברהם תרע"ח**

רביה"ק את שני בניו ר' זלמן לייב ורבינו בעל ברך משה ז"ל לתהות על קנקנם, ואז החליטו ביניהם להשתדך, אבל מה' יצא הדבר שלא יצא הדבר מכח אל הפועל עד אחר פטירת העצ"ח, ובשעת הלוי' הכריז רביה"ק שר' זלמן לייב נעשה חתן אצלו עם בתו מרת רחל ע"ה, ומיד אחר הלוי' הלך לבית אחיו העצ"ח לאחל לגיסתו הרבנית ברכת מזל טוב ואמר לה: מזל טוב, מזל טוב, זלמן לייבעל"ע איז געווארן רב, רחל איז געווארן רעביצין".

ביום ד' פר' וישלח ט"ז כסלו שנת תר"ץ התקיימה החתונה ברוב פאר והדר בעיר קראלי ששם כיהן אז מרן רביה"ק, על הזמנת החתונה כתב רביה"ק בזה"ל: הבחור החתן החשוב הרב הגדול המפורסם כקש"ת מו"ה יקותיאל יודא נ"י, אב"ד דק"ק סיגעט יע"א, ממלא מקום אביו כבוד אחי הגדול הרב הגאוה"ק מו"ה חיים צבי זללה"ה.

גם זקינו הגה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע שלח הזמנות מיוחדות להזמין את הרבנים והאורחים להשתתף בשמחה גדולה זו, החתונה היתה גדולה במיוחד, גבולות המדינה הי' פתוחות ומכל קצוות המדינה תאו ואתכנשו חסידים ואנשי מעשה ועליהם רבנים גדולים ומפורסמים הגה"ק מנאסאד זצ"ל, הגה"צ מלאפאש זצ"ל, הגה"צ מנירבאטור זצ"ל, הגה"צ מסעקעלהיד זצ"ל, הגה"צ מטאשנאד זצ"ל, ועוד, וכל אחד הרגישו בשמחה זו כשמחתם, עד כדי כך שבכל מהלך הדרך על מסילות הברזל היו מרקדין ומטפחין ברינה ובצהלה, גם המחותן אבי הכלה מרן רביה"ק זי"ע הי' בחדוותא דרבה ותלה תקוות גדולות בזיווג זו באמרו כי סימנא מילתא הוא שהחתן נקרא ע"ש זקינו מרן הייטב לב והכלה נקרא ע"ש הרבנית הצדיקת מחברתו הטהורה של הייט"ל זי"ע.

מצד החתן הי' השושבינין זקינו מרן הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט, ובסידור קידושין כיבדו את הגה"צ ר' חיים מאיר יחיאל מריינשיוו זי"ע חתנו של הקדויו"ט, ובשבע ברכות נתכבדו הגה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע, והרבנים הגדולים האורחים, פניו הק' של רביה"ק האירו משמחה של קדושה בחתונה זו, וביותר בשעה שרקד לפני הכלה בריקודי מצוה בלבת אש שראו כלם שעבודת הקודש עליו ברקידה זו ורקד זמן ארוך, וכל העם הנמצאים בעזרה מזמרין ורוקדין, ויניעו אמות הסיפים מקול מצהלות חתנים מחופתם, גם הגה"ק מנאסויד זי"ע הי' בשמחה עלאה, ובשעות לפנות בוקר רקד ריקודי מצוה עם הכלה זמן ארוך לערך חצי שעה בדביקות נפלאה, ואח"כ רקדו ביחד רביה"ק והגה"ק מנאסויד זי"ע זמן רב, אולם באמצע רקידת הרב מנאסויד נכבו פתאום המאורות ונעשה חושך ורבים נזדעזו מזה, כאילו שזה רמז על צרה שלא תבא, ואחר זמן כאשר נפטרה הכלה נזכרו החסידים ממאורע זה.

גם סעודות השבע ברכות עברו בגילה ורינה ורבנים מערי המדינה באו לחלוק כבוד לרביה"ק ולכבודו של החתן האב"ד סיגעט, לשבת שבע ברכות הגיעו עוד חסידים וסעודת ליל שב"ק ערכו כל הרבנים ששהו בקראלי לרגל השמחה את סעודתם בפני עצמם, וגם החתן ערך את שולחנו בקרב תלמידיו וחסידיו, ואח"כ נתאספו כולם לשולחנו הטהור של רביה"ק זי"ע.

אבר"ך כמשמעו וכמדרשו

אחרי החתונה נשאר ר' זלמן לייב סמוך על שולחן חותנו רביה"ק זי"ע בעיר קראלי, ובחודש אייר נסע בחזרה לעיר סיגעט לקבל עליו את עול הרבנות בפועל, ונערכה בעיר סיגעט קבלת פנים גדולה לכבודו וגם רביה"ק נסע אתו עמו לפאר את מסיבת הקבלת פנים, ור' זלמן לייב נשא אז דרשה נפלאה בביהכ"נ הגדול בעיר, מתקופה זו נשאר התשובה הידועה שכתב רביה"ק אל חתנו בענין הרכבת אילנות, וכותב לו: כבוד חתני יקירי הרב הגאון הצדיק... והיא לו נדפסה בשו"ת דברי יואל.

אבל לדאבונינו ולדאבון לב כל בית ישראל לא ארכו ימי השמחה, ובשנה שאחרי החתונה ביום ר"ח ניסן שנת תרצ"א לפ"ק נפטרה ל"ע הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה, והוטמנה בבית החיים בסיגעט באוהל של רבותינו הק' עצי התמרים זללה"ה.

בחודש אלול שנת תרצ"ג לפ"ק נשא ר' זלמן לייב בזיוו"ש את הרבנית הצדיקת מרת גיטל יהודית ע"ה בת דודו הגה"צ ר' משולם זושא יצחק האלבערשטאם ז"ל בן זקינו הרה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע, הרבנית הצדקנית עמדה לימין בעלה הגדול ועזרה לו בניהול עניני העיר, ובפרט ידוע עזרתה בעת שהתחילו הצרות במדינת אונגארין ור' זלמן לייב עסק אז רבות בהצלת נפשות עמדה היא לימין בעלה בעזר וסיוע רב, בנם הראשון נולד להם רק אחרי עבור חמש שנים מהחתונה ויקרא שמו בישראל חיים צבי ע"ש אביו הק' העצי חיים זי"ע, ואחר עבור עוד שלש שנים נולדה להם בת ויקרא שמה בישראל רחל ע"ש אמה של הרבנית מרת רחל ע"ה.

ממשיך שלשלת הזהב

כשחזר לסיגעט או אז ראו את ר' זלמן לייב כהאיש הראוי לאותו איצטלא לישב על כסא הקודש שישבו עליו אבותיו הק', ידוע היתה העיר סיגעט כעיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנשי מעשה וכמעשה אבותיו עשה בהנהגת הקהילה לשם ולתפארת ולתהילה.

כן עמד כחומה בצורה נגד הציונים והמתחדשים למיניהם שהתחילו להתפשט בימים ההם, (וכידוע מה שאמר רבינו בעל ברך משה ז"ל שמגודל הצער שהי' להעצ"ח מן הציונים נתקצרו ימיו) ונשאר ממנו מכתב נגד האגודה והיא מודפס בספר תיקון עולם ובתוך דבריו כותב וז"ל: נדרשתי לחוות דעי בענין החבורות החדשות מקרוב באו, הנה מאז ומקדם אין דעתי נוחה, והנני קורא תגר על כל המפלגות בכלל, ובכללם גם האגודה, ובכל פעם אשר עמדי לבשר צדק בקהל רב, שפתי לא אכלא מלקרוא בקול גדול באזהרה כפולה ומכופלת, אשר כל מי שיראת ה' נוגע בלבבו ישמור את עצמו מלהתחבר עם כל המפלגות בכלל, שמכל אחד מהמפלגות לא יצמח טובה לכלל ישראל.

גם מילא את מקום אביו באדמורו"ת, וחסידים ומעריצים לבית סיגעט המשיכו לבוא להתחמם לאורו ולהתברך מאתו ולהנות ממנו עצה ותושיה, ושמחה רבה שררה אצל בני העיר, ובין אלפי חסידי ומעריצי סיגעט כשעיניהם ראו איך שהרב הצעיר ממשיך את השלשלת הזהב של אבותיו לבית סיגעט.

כמו כן הזמינו אותו שיבוא לשבות בשבתים בין החסידים בערי אונגארין, ובכל מקום בואו תאו והתכנשו חסידים ומעריצים מכל הסביבה לשמוע קול תפלתו ולשמוע לקח מפיו, בשב"ק פר' וירא שנת תרח"ץ שבת את שבתו בעיר טעמעשוואר והאריך שם בדברי תורה בענין המצב הקשה שירד על עם ישראל, ושפך

קיתונות של חיזוק ואמונה בביאת המשיח, בשב"ק פר' וישלח שבת בעיר זענטא והאריך שם בדברי תורה שלא להתדמות לגויי הארץ, (דברי תורה אלו הלא הם נדפסו בספר גדולת יהושע חלק ב') גם היה מדי שנה בשנה באחד משבתות השנה בעיר נירבאטור, גם בעיר סלאטפינא שבת פעם על שב"ק וערך את תפילותיו ושולחנותיו בביהמ"ד סיגעט שבעיר, גם היה פעם בעיר מונקאטש על שבת, וסיפר הרה"ח ר' אלכסנדר דייטש ז"ל שהיה גר בעיר ברעזנא, שפע"א בא ר' זלמן לייב לשבות בעיר הומנא, אשר היה סמוך לעיר ברעזנא, ונסע ר' סנדר עם עוד כמה בחורים להסתופף בצילו, וכשנתן לו ר' זלמן לייב שלום, שאל אותו האם אביו ר' אברהם הערש שהי' מחסידי סיגעט גם בא על שבת, ועל אף שלא ראה אותו מעולם ולא הכירו מקודם.

כך הכניס את ראשו ורובו בהנהגת הישיבה (שהיתה עד אז תחת השגחת ופיקוחו של הרב יקותיאל יודא גראס ז"ל אב"ד בערבעשט) והי' לו עין פקיחא על כל תלמיד על כל ענייניו, וסיפר אחד מחשובי תלמידיו מחשובי אנ"ש פה ב"ב, שעוד חרות בלבו מה שאמר פע"א בפתיחה להתחלת הזמן בזה"ל: "איך וויס יעדער איינער וויי ער פירט זיך, איך דערקען אויפן פנים הכרת פנים ענתה בו", פחד נפל על הבחורים כשאמר זאת, ועוד סיפר הנ"ל שמפעם לפעם ערך ביקור פתע בתוך אכסניות של הבחורים ובדק בחורין ובסדקין תחת המטות ובתוך הארונות, אם ח"ו ח"ו נמצא שם ספרים חיצונים שמאוד הי' פרוץ בימים ההם, גם הקפיד שהבחורים ילכו עם "חסיד'ישע אויסקוק" עם פאות ארוכות, ופעם מן החלון בחור אחד שהולך עם הפאות תחת האזנים, ולמחרתו כשפגש אותו העיר לו על זה.

בימיו למדו בישיבה כמאה וחמישים בחורים והסדר הי' ללמוד בכל שבוע שלשה דפי גפ"ת בעיון עם הראשונים והאחרונים, גם היה סדר לימודג בשו"ע או"ח ויו"ד וחומש עם פרש"י, מישיבתו זה יצאו תלמידים הגונים בעלי הוראה ומרביצי תורה, וכמו שכותב הוא בעצמו במכתב בשנת תרצ"ב בזה"ל: "הן נודע בשערים שם ישיבתינו הרמה לשם ולתפארת, אשר יסודתה בהררי קודש מאדו"ז הרב הגה"ק בעל "טב לב זי"ע, ומני אז ינהרו אליו תלמידים הגונים שנה בשנה ללמוד בישיבתינו הרמה, אשר הוא כעת תחת משמרתי והשגחתי, וכבר יצאו מפה ישיבתינו בעלי הוראה רבנים ודיינים, וכעת לומדים בישיבה מאה וחמישים תלמידים הגונים השוקדים והוגים בתורת ה'", עכל"ק.

מסר נפשו עבור כלל ישראל

משך שמונה עשרה שנים ישב ר' זלמן לייב על כסא מלכותו בעיר סיגעט, אך את מנהיגתו הרמה נראתה בימי המלחמה אשר מעל שמי יהדות אירופה נראו עננים שחורים וכבדים, וגם ביים קשים אלו הנהיג את ישיבתו הרמה ואף שהדבר הי' כרוך במסירות נפש ולא היה מגיע אוכל כראוי לפיהם של תלמידי הישיבה הכניס רבם ומאורם באותן ימים קשים השגות של מסירות נפש בתלמידיו הנאמנים ולמדו מתוך העוני והדחק.

אז באותן הימים הי' הרב יהודים שגורשו לארץ אוקריינא ועלה בידם לברוח משם חזרה לאונגארין, כמובן שיהודים אלו היו באונגארין ללא רשיון ואסור הי' להם להיות שם, כמובן שהיו צריכים להחבא ולהיות בסתר, כי אחרת היו תופסים אותם ושמו אותם במאסר, מיום ליום גבר מספר הפליטים האומללים וכמה פעמים הוכרחו להחליף את מקום מחבואם כי היו הרבה מלשינים ומוסרים שרצו בכל עבר ופינה, וחייהם היו תלויים להם מנגד, ופחדו יומם ולילה ולא מצאו מנוח לכף רגלם.

בחצרו של ר' זלמן לייב היה רפת ובית מתבן ועצים שהיה פתוח תמיד, והרבה מפליטים הנודדים מצאו מקום מחסה בדיר העצים של החצר ההוא, הפליטים האומללים ישבו שם על ערימת קש ותבן והתעכבו שם עד שפנו משם למקום אחר ומקומם מילאו פליטים אחרים, ככה נמשך הדבר זמן רב ואע"פ שהדבר היה כרוך בסכנת נפשות גדולה מסר ר' זלמן לייב את נפשו עבור כלל ישראל, ולא השגיח על הכנה ונתן מקום מחסה להפליטים.

באחד הימים תפסו השוטרים כמה עוברי אורח פליטים אשר הסתובבו בעיר סיגעט, והתחילו לחקור אותם בעיניים קשים ומרים, עד שכמה מהם הודו שהם מוחבאים בחצר של ר' זלמן לייב, תיכף ומיד באו ופרצו לבית הרב מחנה גדולה של חיילים, רבי זלמן לייב הצליח להחבא ולהחמק מידם, אך אחרי כמה תחבולות הצליחו אנשי השלטון הרשע לתפוס את ר' זלמן לייב והושיבוהו במאסר.

בתחילה לא ידעו לאן הובלוהו, אבל אח"כ הצליחו כמה עסקנים גדולים להוודע שהוליכוהו בבית המאסר הנורא ב"הידאש נעמעטי", עסקנים חרוצים התחילו לעשות פעולות לשחרר את הצדיק מידי הרשעים, אבל לא עלה בידם, אז נכנס רביה"ק זי"ע בעובי הקורה וטיכס עצות איך להציל את בן אחיו הצדיק משביו, רביה"ק ציוה לפנות להרב שמואל זאנויל כהנא פראנקיל ראש לשכת הארטאדקסים, והוא יעץ לפנות אל הד"ר פערעני, הד"ר פערעני היה מושל בעיר ומחוז סיגעט עוד בימי העצ"ת, ועכשיו כבר היה איש זקן וכבר לא היה לו דעה בעניני המלוכה, בפרט בשעת המלחמה שהרשעות גבר בכל המדינה והחסידי אומות העולם היו יראים מלהביע את דעתם.

רביה"ק החליט אז לשלוח את בתו הרבנית הצדקנית מסעמיהאלי ע"ה להשתדל אצל ד"ר פערעני שידבר עם המיניסטער ד"ר קאזמא שהיה שונא יהודים והבית מאסר ב"הידאש נעמטי" היה תחת פיקודו, לא קל היתה המשימה הזאת, אבל הרבנית עשתה כמצות אביה הק' והלכה לד"ר פערעני ואמרה לו שבנו של העצ"ח אשר הד"ר פערעני עוד זכר אותו הושב במאסר ומאשימים אותו באשמת ריגול נגד המדינה, והיא ביקשה בתחנונים שהוא יתערב לטובתו וינצל את קשריו לשחררו, הד"ר פערעני נרגש מאוד מדבריה ואמר כי אין שום ספק אצלו שהאשמות הם משקר יסודם, ואכן קרא ע"י הטעלעפאן את ד"ר קאזמא ואמר לו כי הוא מכיר מקרוב את משפחת טייטלבוים, והוא יודע שהם אנשים צדיקים וישרים, וחלילה להעלות על הדעת שהם יעשו פעולות נגד המדינה, ולבסוף אמר שיציאותו מהמאסר והוא מקבל עליו את האחריות שהוא יעמוד לדין, ואכן דבריו עשתה פירות והד"ר קאזמא נתן צו לשחררו, אמנם אח"כ נערך נגדו משפט קשה ונקנס בקנס של כמה מאות פענגא, העסקנים אספו את הסכום הדרוש ופדו אותו מידי הרשעים, אולם כעבור זמן קצר שוב הלשינו עליו ור' זלמן לייב הצליח להימלט על נפשו וברח דרך גנות ופרדסים יחד עם משמשו ר' נחום הערש ע"ה והגיע עד לסעליש והסתתר עצמו בבית אחד מחסידיו ר' יעקב בערקאוויטש, הרשעים שלחו להודיע למעריציו שהם מוכנים לשחררו בעד בצע כסף ובלבד שיצא ממחבואו, הוא נתן אימון

לדברי "המשתדלים" שבאו עליו בערמה, והנה אך יצא יצא, תפסו אותו השוטרים הרשעים שארבו לו, והובילוהו להגעטא, שם אלצוהו לעבוד עבודת הפרך לחטוב עצים ושאר עבודות בזויות, ואף גזזו את זקנו והתעללו בו, ורק כעבור כמה חדשים אחרי שהשתדלו עבורו ופדו אותו בסכום כסף גדול שחרורוהו משם, הוא חזר לסעליש ובשובו לשם לא יצא מפתח ביתו מחמת הבושה שניטל ממנו פאר זקנו.

לפני שובו לסיגעט דרש דרשתו האחרונה לפני קהל של אלפי יהודים, ועורר את העם להיות מוכן לקדש שם שמים ולמסור את נפשם בעד קדושת שמו ית', דבריו השאירו רושם עז על אלפי שומעיו, כעבור ימים אחדים חזר לסיגעט, נטל לידו את עניני הרבנות, והכין את בני קהילתו לקראת הבאות, ביום אחד נפרצו החיילים באמצע השיעור כשלמד על תלמידיו, וביקשו את הניירות של כולם, ונתגלו על כשלושים איש שהם פליטים ואסורים להמצא שם, ואז לקחו אותם למאסר ובראשם רבם ר' זלמן לייב, וסבל שם צרות רבות והעבירו אותו מתפיסה לתפיסה וקיבל מכות אכזריות, וכשיצא מהתפיסה כבר כבשו הדייטשן ימ"ש את אונגארין והוא תיכף נכנס אל הגעטא.

על קידוש השם

בחודש אייר שנת תש"ה הובלו כל העיר סיגעט לאוישוויץ ובראשם רבם הנערץ והנקדש, וביום המר והנמהר כ"ה אייר לקחו את ר' זלמן לייב יחד עם ידידו הגאון ר' שלמה הלוי העלער ראב"ד סיגעט למחנה הארורה באושוויץ, וכשהרשע ד"ר מענגעלא ימ"ש הצביע בידו הטמאה להגאון ר' שלמה שילך לצד שמאל צד המיתה אז הלך ר' זלמן לייב אתו אע"פ שלא שלחו עדיין לאותו צד, וכששאל לו למה הוא עובר לצד זה, ענה שעם האיש שהי' דבוק בחיים חיותו רוצה להיות גם לאחר מיתתו, הנאהבים ונעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, ובזה נסתיימה תקופה הארוכה הנהדרת שבו שימשו ברבנות ק"ק סיגעט רבותה"ק עצי התמרים קרוב למאה שנים, ה' יקום לעינינו נקמת דמו השפוך.

כ"ה אייר

הגה"ק רבי יעקב לארבערבוים זי"ע

בעמח"ס "חוות דעת" "נתיבות המשפט"

ואלה תולדות יעקב

נולד בערך שנת תק"ל ואולי עוד לפני זה, לאביו ר' יעקב משה רבה של זבורוב, מגדולי היחס, נכדו של הגאון רבי נתן אשכנזי זצ"ל מחכמי ה"קלויז" בבראד בנו של הגאון בעל ה"חכם צבי" זצ"ל, ולאמו בת הגאון הנגיד הנודע בצדקתו רבי אליקים גץ מלוברטוב ז"ל, ויקרא שמו בישראל יעקב, על הקראו בשם אביו יש כמה גירסאות, אחת שנולד בשנת פטירתו של אביו ונקרא על שמו, השנית שאביו ר' יעקב משה נחלה, וראה ברוח קדשו כי יוסיפו לו שנות חיים בזכות בנו יעקב שעתיד להאיר עיני ישראל בתורתו, ומשום כך הוסיף לשמו שם בנו, ויש אגדה המספרת שבשעת בריתו של ה"חוות דעת" הי' ר' יעקב אז אחוז במחשבותיו באיזה סוגיא עמוקה ובשעה שהמברך אמר ויקרא שמו בישראל... הטה אזנו לר' יעקב אבי הבן כנהוג, התעורר ממחשבותיו וחשב ששואלים אותו של שמו, ענה יעקב, והמברך ענה אחריו יעקב..., אביו נפטר בשנת תק"ל והוא נשאר יתום, ונלקח אל בית הגאון ר' יוסף תאומים זצ"ל חתן דודו הגאון ר' צבי אשכנזי זצ"ל, ושם נתגדל על ברכי יוסף, הי' מתמיד גדול עד מאד והקדיש כל עיתותיו לה' בלימוד תורתו, וכך שאב ואסף לתוכו ש"ס ופוסקים עד שנעשה בקי מופלא וגאון גדול עד מאד.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא את בת הגביר הג"ד הערצל מסטאניסלאב ז"ל, ועבר שם לגור, ולא רצה לעשות את התורה קרדום לחפור בה, רק להנות מיגיע כפו, והתחיל לעסוק במסחר היין, ומדי פעם הי' עוזב את עסקו בידי אשתו והי' נוסע לעיר טיסמעניץ הסמוכה ליצוק מים על רבה דשם ה"ה הגה"ק ר' משולם איגרא זצ"ל, שהחזיק ישיבה שלמדו באותו זמן גדולי עולם, ונעשה מגדולי תלמידיו, והוא הי' ממושכי שבט ספר של חידושי דאורייתא של רבו, באותו זמן עת ישיבתו בסטאניסלאב התחיל לכתוב את חיבורו "חוות דעת" על ה"יורה דעה".

על כס הרבנות

לאחר ימים הפסיד את ממונו, כי בגלל אהבת תורתו לא הי' יכול לעסוק במסחר כראוי, נתן בהלוואה לסוחר יין אחד שהלה יסחור עם כספו, ויתן לו מרווחיו, לימים ראה הסוחר כי מסחרו יורד לטמיון לא רצה להפסיד את ה"חוות דעת", אמר לו שלא רוצה שיתן מעותיו על קרן הצבי והחזיר לו את כספו, ולאחר זמן הפסיד הסוחר את כל כספו כפי שראה מתחילה, ולא הי' לו לשלם את חובותיו שלוה מן אנשים, כשמוע ה"חוות דעת" את הדברים, אמר למה יגרע לווים אחרים בגללו, שרק הוא קיבל את כספו ולא שאר לווים, לקח את כספו ונתנו להסוחר שיחלק בשווה לכל הלווים, ולא נשאר לו רק מעט כסף, אז נאלץ לקבל על כורחו משרת רבנות בעירה מאנסטשיץ, אחרי שרבו ר' משולם איגרא העניק לו "יורה יורה ידין ידין", ומשם קבלוהו לרב בעיר קאליש, את רוב ספריו כתב בשנות שבתו בקאליש, וכך עסק בהרבצת תורה וחיבור ספריו עד שנאלץ לעזוב את העיר, כי בין פרנסי קאליש היו כמה גוברין יהודאין שזכו לתורה וגדולה במקום אחד, אשר קשה הי' עליהם לקבל מרותו של רב עיר ועל כל פסקי הרב התווכחו בהלכה, ומן השמים סייעוהו וממש באותם הימים קבלוהו לרב בעיר הגדולה "ליסא" שעל שמה נקרא כל הימים, הי' זה על פי צוואתו של הגה"ק רבי טעבעלי מליסא אשר צוה לפני פטירתו כי יקבלו לרב העיר או את ר' יעקב מסטאניסלוב תלמידו של הגאון רבי משולם איגרא מטיסמניץ – ממנו ראה כמה תשובות גאוניות בהלכה, אך אינו מכירו, או את מחברו של הספר הגאוני "חוות דעת" שהוא רב באחת העיירות בגאליציא, וגם אותו אינו מכיר (הספר "חוות דעת" הופיע בפעם הראשונה בעילם שם המחבר), אחרי פטירתו רצו לקיים את צוואת רבם, אחד חקירות ודרישות נתברר להם כי בעל התשובות ומחבר "חוות דעת" אחד הוא, והכתירוהו לרבם, בבואו לשם יסד לו בית מדרש מיוחד ללימוד

"שולחן ערוך" והתמסר להרבצת ולהדפסת ספריו, וזרמו לבית מדרשו תלמידים רבים, והרבה מגדולי הדור הבאים הן גדולי החסידים והן גדולי המתנגדים לדרך החסידות נמנו על תלמידיו,

כשהתחילה הריפורמא להתפשט והגיעה גם לעיר ליסא נלחם כנגדה בחירוף נפש יחד עם כל גדולי הדור ביניהם הגאונים רבי עקיבא אייגר והגאון בעל ה"חתם סופר", זי"ע, אך הריפורמא התפשט מאד וגם הצליחו להקים קהילה משלהם בליסא, חשש שזה תשפיע חלילה על נכדיו הרבים הצעירים שהיו סמוכים על שולחנו, החליט לעזוב את ליסא, ויהי' כשמעם בני העיר כי רבם עוזב אותם, עלו אליו לחקור למה עוזב אותם, וגם הי' ביניהם אחד ממשכילי הריפורמא, ושאל למה עוזב אותנו הרבי, ענה לו, שזו שאלה ראשונה שאתה שואל אותי מאז שאני מרא דאתרא..., בשנת תקפ"ג עזב את ליסא וחזר לקאליש, עתה עם חזירתו ידעו גם בני קאליש איך לנהוג בו כבוד, ובפרט שבא עם ממון רב שחסך מכמה עסקים מוצלחים שעשה בליסא, ולא הי' זקוק יותר לחסדי עשירי קאליש, אולם לא ארכו לו שם הימים רק ארבעה שנים אחרי שהגיע לשם הלשין עליו אחד מתקיפי העיר ששנה ופירש, וה"חוות דעת" החרימו, הלך הלה והלשין עליו לפני המלכות כי הדפיס אחד מספריו בלי רשיון הצענזור, והי' צפוי לישב בבית האסורים, ברח מן העיר בדעת לעלות להתיישב בארץ ישראל, אך בדרכו התעכב ב"סטרי" (כרך בגאליציא) בה שימש אז כרב העיר הגאון רבי ענזיל צאזמיר זצ"ל תלמידו המובהק של הגאון בעל ה"קצות החושן" זצ"ל שהי' גדול בתורה, וגם ידע לדבר בכמה שפות והי' מקורב למלכות, ופעל לבטל מעליו העלילה, ובידעו את אהבתו והערכתו של רבו בעל הקצוה"ח לגאון זה, מסר לו את הרבנות, ואכן שימש שם עד ליום פטירתו, והרבה מנכדיו ובני משפחתו הגיעו לסטרי והתיישבו בעיר זו.

שר התורה

שמעו יצא לכל קצווי תבל לגאון עצום וחריף ובקי שאין כמוהו בעל שכל הישר וסברא נכונה, ועמד במשא ומתן של תורה עם גדולי וגאוני הדור שהעריכו והעריצו אותו עד מאד, הגאון הגדול על ה"ברוך טעם" זצ"ל הי' לו חיבור על הלכות נדה ורצה להדפיסו, בתוך כך ראה שלפי דעתו טעה ה"חוות דעת" בדין א', אמר, כיון ש"שר התורה" הי' יכול לטעות בדבר זה, בוודאי שגם אני טעיתי, ולקח החיבור ושרף אותו (חמדה גנוזה), הי' אחד מגדולי המשיבים בדורו, כמו שאנו רואים בשו"ת של גאוני דור ההיא, אלא שהרבה מתשובותיו נאבדו, גאון הדור רבי עקיבא אייגר זצ"ל עמד עמו בקשרים אמיצים ביותר ששתי הקהילות ליסא ופוזא (מקום כהונתו של רע"א) היו סמוכות זו לזו והיו להן הרבה ענינים משותפים, ובגלל קרבות המקום היו שני הגאונים מבקרים איש אצל רעהו לעתים מזומנות ועוזרים אחד להשני, והרבה שו"ת של שני הגאונים הללו נאספו ונדפסו בקבץ תשובות רע"א, מתוך השו"ת שהחליפו אפשר לראות את רגש החבה והאהבה שרכשו איש לרעהו, בשעת הצורך כתב פ"א וז"ל: ... ואך לגודל נחיצות ודחיקות הענין השבתי להם אני איני יודע צד היתר ואך אדרוש במופלא ממני לכתוב להגאבד"ק ליסא ההיתר בשמו, בזה נחו דעתם... ואולם אם רצונו דמר להתיר חלילה לי להיות מתנגד, ואף אם לא יכתוב לי טעמו ונימוקו ויגזור אומר שהוא היתר לא אפקפק בזה ואפרסם כן בשם מעלת כבוד תורתו..., פ"א כתב רע"א אל חתנו ה"ה הגאון בעל החתם סופר זי"ע ...ואשר מתפלא חתני הגאון נ"י שלא כתבתי בנידון ויכוחו עם הגאב"ד ליסא נ"י, יאמין לי שאין ידוע לי כלל מענין זה ואני שידעתי בנפשי שאיני כדאי לשום ראשי בין האריות האלו לא שמתי בדברים ההם..., ולא הי' כמעט מו"מ של הלכה לא רק בגלילות פוזנא אלא גם מחוצה לה שלא פנו אל שני הגאונים הללו ואיש משניהם לא רצה לפסוק בלעדי, וכשלישי היו מזמנים עימהם את הגאון הגדול בעל "חמדת שלמה" זצ"ל אב"ד ווארשא, שידידות גדולה שררה בין שלשתם, ואפשר לומר ששום פסק הלכה למעשה ושום דין מהחמורים ביותר, כמו דיני עגונות, לא נפסקו בפולין בימים ההם מבלי שהובאו לפני שלשת הגדולים הללו, גם הגאון בעל ה"קצות החושן" עם כי הי' קשיש ממנו נהג עמו בחיבה יתירה, ועמד עמו במשא ומתן של הלכה, וביקרו כמה פעמים אחד את השני, וגם לאחר שה"חוות דעת" השיג עליו רבות בספרו נתיבה"מ לא נפגמה ידידותם כחוט השערה, אדרבה ה"קצות" שביקש את האמת לאמיתה של תורה לא נרתע מלחבר חיבור תשובה וסתירה להשגותיו בקונטרס המיוחד "משובב נתיבה"מ", ועוד הקדים בפתיחת הקונטרס להלל ולשבח את יריבו, וכן מגלה את רחשי לבו: "ורב גיל מלאתי עוד, אחרי רואי כי אחד מאנשי שם ומעלה, גדול בתורה כאחד מגאוני זמנינו, שקד על ספרי, אזן וחקר באמריו ושם כל מעייניו בו, הוא ידידי ומכירי הרב הגאון בעל מחבר ספר נתיבה"מ... ותקטן עוד זאת בעיניו עד כי שם אל לבו לצרף דברי במצרף הבחינה, להגות ממנו כל סיג ודופי (כפי דעתו) ולירות בחיצי השגותיו על כל אשר לא נכון בעיניו", גם המעיין בגוף הקונטרס ימצא שכל תשובותיו של ה"קצות" ניתנו כדברי חכמים בנחת נשמעים.

תורת הנסתר

אם כי בצוואתו (בסעיף ט) מזהירם שלא יעסקו בחכמת הקבלה קודם שימלאו כרסם בש"ס ופוסקים, גם בתפילה מזהירם לנהוג לפי השלחן ערוך ולכוון פירוש המילות "ובכוונת הסודות עפ"י חכמת הקבלה צריך שמירה ואזהרה יתירה לבל יבא לידי קיצוץ בנטיעות, ואין לסמוך על לימוד חכמה זאת בזמן הזה משום אדם ובפרט מאותן שלא מלאו כריסם בש"ס ופוסקים ומתפארים בחכמה זו..., ולא שמענו מי שהי' מכיר חכמה זו לאמיתה רק אותן שהיו חריפים טובא כגון הרמב"ן והר"י ודומיהן זצ"ל..., אבל הוא עצמו הי' בקי גדול בזוהר ובספרי האריז"ל, ומצטט הרבה פעמים מהם בספרו "נחלת יעקב" על התורה, ונפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים בניהם דברי תורה בנגלה וגם בנסתר, מסופר, שפ"א עבר הרה"ק מזידיטשוב את העיר סטרי, וערך ה"חוות דעת" סעודה לכבודו של הצדיק ובני לוויתו, בשעת הסעודה דרש רצ"ה דרוש בעניני הלכה בנגלה, ואחריו דרש ה"חוות דעת" בנסתר בזוהר ובספרי האריז"ל, הנאספים קהל החסידים חזו אשר לא דמו, וכן תמהו כי לא ראי זה כראי זה, אמר ה"חוות דעת": חז"ל אומרים בסוף מסכת סוטה 'אין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם', היינו פירושו כי יש מחלוקת המתנגדים והחסידים, המתנגדים אומרים שצדיקים אין להם חלק בתורה "גוטע יודן קענין נישט לערנען", החסידים אומרים כי גדולי התורה אין להם עסק בנסתרות, אבל כשיבוא אליהו יודע לעיני כל 'שלום רב לאוהבי תורתו' הצדיקים יש להם יד בתורה ה', וגם

הרבנים גדולי התורה יש להם חלק בחכמת הנסתר, הרבי ר' בונם מפאשיסחא זי"ע אמר פ"א לחסידו הרה"ק ר' אלעזר הכהן, חתנו של ה"חוות דעת" "דע לך שחותנך הרב מליסא הגיע לחלק הסוד שבהלכה מתוך שיגע לכוין אל האמת, ונתקיים בו מאמרם של חכמי משנה "יגעתי ומצאתי – תאמין".

ענוותנותו

שמו הטוב הי' הולך למרחוק ובכל עיר או עיירה אשר בא לשם היו עורכים לו קבלת פנים בהמון עם, אבל לעולם ברח מפירסום ומן כבוד, וענוותנותו הי' לשם, הרבה סיפורים – המאירים את אישיותיו כצדיק וכפועל ישועות – יסופר, ומהסיפורים רואים שנפשו סלדה מפירסום, הוא לא רצה שיחזיקו אותו לצדיק, כדי שלא יבואו אליו אנשים רבים עם בקשות לפעול ישועות ויבטלוהו מתורתו, ובכל מקום זר הי' מעלים את שמו, מסופר שפ"א נזדמן לעבור בעיר סאבטשוב, ומכיוון שלא רצה שאנשי העיר יחלקו לו כבוד, ירד מן העגלה כמה תחומי שבת לפני כניסתו לעיר והלך ברגל, בדרך פגשו בו המוני עם אשר באו מן העיר לקראתו, כי ידעו שהגאון מליסא עומד לבא העירה, האנשים לא הכירוהו וחשבוהו לסתם עובר אורח, ושאלוהו אם לא ראה עגלה עם הרב מליסא, השיב להם כי אמנם כן ראה העגלה..., האנשים המשיכו ללכת והוא בא העירה, ובחנות ראשונה רצה לקנות "טאבאק" לעשן מקטרתו, אולם האשה בעלת החנות עמדה לסגור החנות באמרה שהיא ממהרת לקראת הרב מליסא ואין לה פנאי, והוא המשיך ועבר את העיר כולה, ובהגיעו לקצה העיר השני נכנס לחנות לקנות, בעל החנות הכירוהו כי הי' לפנים מתלמידיו, ורץ להודיע בעיר, אבל ביני לביני חמק ויצא את העיר כשכל אנשי העיר רצים אחריו, פ"א נזדמן לו ללון בכפר אחד וכדרכו העלים את שמו, והבעה"ב גם כבדוהו כדרכו של כל איש, וה"חוות דעת" עסק עבודתו כמעט כל הלילה כדרכו כל לילה בתורה ועריכת תיקון חצות וכדו', הבעה"ב לא ידע מי הוא אבל שמע כי הלילה עסק בעבודת ה', הבין שהוא איש המורם, הפיל לפניו תחנוניו כי יושיע את בנו החולה, ענה לו, שאינו צדיק אלא בזכות כמה דפים גמ' שלמד בלילה מברך את החולה ברכת הדיוט שיתרפא, ונסע לדרכו, והנה להחולה הוטב וכעבור כמה ימים נרפא וקם מחליו, אז חקר ודרש הבעה"ב והכיר מי הי' אורחו, בלילה ההוא בא לליסא, לפייס את הגאון על אשר לא כבדו כראוי, השיב לו הגאון הן כבדתני יותר משאני ראוי לכך 'קטנתי מכל החסדים', וצדקותו עשתה לה כנפים ואשה אחת באה אליו בבכי כי בנה חולה מאד ברגלו, יעצה לרחוץ את הרגל באיזה עלי מרפא, היא כן עשתה, ואכן נרפא הרגל, אז באה האשה להודות לו, אולם הצדיק בקש ממנה ואף השביע אותה לבל תספר את הדבר לשום איש שבל יפורסם שהוא בעל מופת ויבטלוהו מתורתו.

חכמתו

פקוחותו, חריפותו וחידודי לשונו היו לשיחות בעולם היהודי ונמסרו מפה לפה, מסופר שפ"א כשהי' בדרך באחת מנסיעותיו הרבות בקשר עם הדפסת ספריו עמד לפוש באחד הפונדקאות, הי' זה ביום חורף קר, והנה הגיע לשם השוחט מהעיירה הסמוכה לשחוט בהמה אצל בעל הפונדק, ובדי לחמם גופו מעט הגיש בעל הפונדק לשוחט כוס חלב חם, אבל הלה ביקש דווקא כוס יי"ש, ולאחר שהריק לתוכו את הכוס הראשון ביקש עוד ועוד, לבסוף קם ולקח את סכין השחיטה ויצא לשחוט את הבהמה, אז אז ניגש אליו ה"חוות דעת" ואמר לו: כתוב ב"חד גדיא" 'ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא', ולכאורה מה חטא השוחט דשחט לתורא, הלא סוף בהמה לשחיטה, אלא חטאו הוא ששחט לאחר ארבע כוסות..., כשמע השוחט את הדברים האלה, הבין לכוונתו של ה"חוות דעת", והתחרט על מעשהו וקיבל עליו תשובה להיות מכאן ולהבא זהיר במעשיו.

בקהל חסידים

אם כי לא נמנה על כת החסידות וכמו שכותב בצוואתו "ולא תשמעו לאותם האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה", לא הי' מתנגד קיצוני ולא נהל מלחמה בחסידות, ועובדא שלקח לו לחתן חסיד מובהק ה"ה חתנו הגאון ר' אלעזר הכהן אב"ד פאלטאסק, פלאצק וסאבטשוב, בראשונה נסע עם אביו אל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, אחרי כן נעשה מחסידיו של הרבי ר' בונם, ולאחר מכן מחשובי חסידי קאצק, גם חתן חתנו זה הי' הגאון ר' דוד דוב מייזליש בעל תשובות הרד"ד, שה"חוות דעת" בחר בו בשביל נכדתו הי' מחסידי קאצק, והי' לו תלמידים גדולי חסידים, וגדולי ומאורי החסידות הי' משבחים ומקלסין והעריכו אותו מאד, גם ביקר לפעמים אצלם, וגם הם ביקרו אצלו, כמו הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, כבר הבאנו לעיל שנפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים ביניהם בדברי תורה בנגלה ובנסתר, מסופר כאשר נסע הרבי ר' בונם מפארשיסחא לקארלסבאד, עבר דרך העיר פוזנא ונפגש שם עם הגאון ר' עקיבא אייגר זי"ע, בשיחתם אמר הרבי ר' בונם: אמת, שחצי מדינת פרייסן מתקיים בזכות כבוד מעלתו, אבל טוב ומוטב הי' אילו כבוד מעלתו מתבודד בד' אמותיו כמנהג "רבי" והי' יכול אז לפעול יותר לטובת הסרים למשמעתו, בדרכו חזרה, סר הרבי ר' בונם אל ליסא ונפגש עם ה"חוות דעת", כאשר נפרד ממנו שאלהו תלמידו וחסידו ר' זושא מפלאצק שליווהו במסעו מפני מה לא אמר רבינו גם לרב מליסא כדברים שאמר לרע"א, השיבו הר"ב: "הרב מליסא הוא עצמו גמ' סנהדרין, על כן יראתי לחוות לו דעה", גם הרה"ק מקאצק זי"ע מדי דברו על הרב מליסא הי' מכנהו "דער זיסער למדן", והי' אומר עליו "כמו שפוסק הרב מליסא כאן, כן פוסקים בעולם העליון".

ובא השמש

ביום כ"ה אייר תקצ"ב עלתה נשמתו השמימה והוטמן שם בעיר "סטרי" סמוך לרעו בעל הקצוה"ח זי"ע. וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו – ע"פ צוואתו שלא יכתבו לא רב ולא גאון כי אולי חטאתי במה שקבלתי עלי להיות רב...רק שמי ושמות הספרים שחברתי...(סעיף כז): "כתר תורה, יום וואו עש"ק כ"ה אייר תקצ"ב לפ"ק, יעלה לזכרון יללת זעקת שבר עד דור אחרון, כי יבוא קינה ונהי נשא אל לבבנו במר תילל נפשנו מאין הפוגות, כי נלקח מאתנו מורנו ורבנו יעקב בעהמח"ס "חוות דעת", "מקור חיים", "נתיבות המשפט", "תורת גיטין", "בית יעקב", "נחלת

יעקב אמת ליעקב" סדור "דרך החיים", "קהילות יעקב" ושאר חבורים אשר הם עוד בכתובים, בן הגאון מוהה"ר יעקב משה זלה"ה, מעברה השני של המצבה חרות: הקבר הלז יהי' פנוי מכל צד אמה בת ששה טפחים, כי כן צוה בעהמה"ס "חוות דעת" הנטמן פה".

כ"ה אייר

הגה"ק רבי משה חיים לוצאטו זי"ע
בעל מח"ס "מסילת ישרים" ועוד

מתולדותיו

נולד בשנת תס"ז בעיר פאדאווא שבאיטליא לאביו ר' יעקב שהי' סוחר ועשיר והי' ממכובדי העיר, כבר בעודו נער התגלה כילד פלאים, וכל לימודיו שלמדו אתו הצטיין מאד, ולא רק לימודי קודש, אלא גם למודי חול אשר הי' המנהג בימים ההם באיטליא ללמוד עם הבנים עלה על חביריו, ובגלל זה הי' גם איש מלומד וידע הרבה שפות, בעודנו נער מצא עניין רב בשירה ובמליצה, ובהיותו בן שבע עשרה חיבר את ספרו הראשון "לשון לימודים" על תורת השירה והמליצה, בהסכמת הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ"ל אב"ד מנטובה חותנו של הרמח"ל לעתיד, בהיותו צעיר לימים פרש עצמו מחיי עולם הזה וישב בהתבודדות גמורה על התורה ועבודה.

ללמוד וללמד

עיקר תורתו למד אצל הג"מ רבי ישעיהו באסאן זצ"ל בעל שו"ת "לחמי תודה", מגדולי חכמי ישראל שבאיטליא בימים ההם, ממנו למד תורת הנגלה וגם ינק ממנו תורת הנסתר, ותודה לכשרנותיו הנפלאים עלה מעלות רמות בתורה, בחסידות ופרישות, בעיקר נתקבלה מאד על דעתו את תורה הקבלה וכבר בעודו צעיר לימים התעמק בחכמת הקבלה והכניס את עצמו בכל כוחו בחכמה זו, עד שבעודו רק בן י"ד שנה כבר הי' בקי בכתבי האריז"ל בע"פ, וגם חיבר אז ספרים ע"פ נסתר, ונתפרסם בצדקתו וקדושתו בחכמתו ובדעתו, ויצא שמו בכל הארץ בתור גאון וצדיק, חסיד ומקובל ומיחידי סגולה בדורו, בשנת תפ"ה עזב רבו מהר"י באסאן את עיר פאדווא ועבר לעיר ריגיו ומשא הישיבה הוטל על בחיר התלמידים ה"ה הרמח"ל, והוא רק בן י"ח שנה, וכל גדולי תלמידי רבו נכנעו לפניו, והתקבצו אליו בחורי חמד רבים להסתופף בצלו ורבים החזיר עי"ז למוטב, ואז החלה רוח ה' לפעמו ובחודש סיון בהיותו בן עשרים שנה התגלה אליו מגיד מן השמים לגלות לו רזין טמירין ומאז התגלה אליו תמיד וגלה לו רזין דאורייתא, וגם זכה לשאר גילויים של מלאכי עליון נשמות של צדיקים וכדו', ובגלל הגלויים יסד חבורה מיוחדת בישיבתו בשם "מבקשי השם" שבה התקבצו תלמידיו המופלגים שלמדם חכמת הנגלה ובעיקר חכמת הנסתר, וסידר להם תקנות נפלאות לעסוק בתורה, בקדושה ובטהרה, ובגלל החבורה הזאת יצא עליו הקצף של גדולי ישראל ובראשם הלוחם הגדול נגד כת שבתי צבי ימ"ש ה"ה רבי משה חגיז זי"ע, על שעוסק בגיל צעיר כזאת ועוד לפני חתונתו בחכמת הקבלה, אבל מצד שני עמד לצדו רבו המובהק ר' ישעיהו באסאן והגין עליו, לבסוף הוחלט ביחד עם רבו ר' ישעיהו שלא יעשה עוד יחודיים בחכמת הקבלה, ושלא יחבר עוד חיבורים ע"פ קבלה, כ"ז שהוא בחו"ל, ולא לפני שיגיע לגיל ארבעים, ואף מסר לרבו מפתח של הארון שבו הי' כתביו בקבלה, ושקטה הארץ,

האיש מקדש

בשנת תצ"ג בהיותו כבן כ"ה שנה נשא אשה, בתו של הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ"ל אב"ד מנטובה, בשנת תצ"ה עזב את ארץ איטליא, ויצא לאמשטרדם שבהולאנד, אשר שם נתקבל בכבוד גדול ואף נתמנה לראש הישיבה בהיותו בן כ"ח שנה בלבד, אבל ביקש להיות נהנה מיגיע כפיו, ופתח בית מלאכה של לטישת האבנים, ועשה הרבה חייל במלאכתו זו, ועם כל זאת עסק במלאכה זו רק כמה שעות ביום אבל בשאר שעות היום הרבץ תורה ברבים וכל חכמי העיר באו לשמוע תורה מפיו ושמו הטוב יצא למרחקים, גם עם תלמידיו שבאיטליא הי' בקשר וניהל את הישיבה משם, ושלח להם אגרות של דברי חיזוק וגם חידושי תורה וכדו',

תורת משה

למרות שנותיו המועטות עלי אדמות, חיבר הרבה ספרים יותר מארבעים ספרים נפלאים מלאים בתורה, בדעת ויראת ד', בדרכי החסידות והמוסר, ובתורה החן, ממש לא כדרך הטבע, כמו שהעיד עליו הגאון רבי יצחק לאמפורנטי זצ"ל בעל "פחד יצחק" שהי' ממעריציו הגדולים וביקר הרבה אצלו ולמד ממנו תורה, "שבעיניו ראה את הרמח"ל עומד וכותב הסודות וכהרף עין הי' ממלא דף גדול במכתבו מה שאין בשר ודם יכול לעשות אם לא בסייעתא דשמיא ובדרך נס", הרבה מספריו ראו את האור העולם והרבה מהם נשארו בכת"י אשר מהם גם נאבדו, ספריו נעשו למורי דרך הדרכי היראה ונתחבבו בקרב כל בית ישראל, ויותר מכולם נתפשט ספרו "מסילת ישרים", הנחשב למדריך רוחני לכל אדם מישראל, הספר נעשה למורה דרכי החסידות וכל מדותיה, רבותינו ראשוני גדולי החסידות הפליגו על ספריו בשבח, הגה"ק רבי יעקב יוסף זי"ע אב"ד אוסטראה מח"ס "רב ייבי" כתב בהסכמתו על ספרו של הרמח"ל "קל"ח פתחי חכמה" שבחים גדולים, ואמר למו"ל הספר ששמע מהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאמר על הרמח"ל "שאין דורו הי' כדאי להבין צדקתו ופרישתו", ועיין בספה"ק ישמח משה על מועדים באבקת רוכל וז"ל: קבלתי שספר "קל"ח פתחי חכמה הוא בהיר וטהור, מהרב ממעזריטש בשם המגיד ר' יוסף ממעזריטש ור' פנחס קארעצער, עכ"ל, מקובל שהרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע הי' רגיל לומר כי בהתפתחות נפשו והשתלמותו הי' מושפע בראשונה מספר "מסילת ישרים", ובדרך זה אמר הרה"ק המגיד מקאזשניץ זי"ע שכל השגותיו שהשיג וכל מדרגותיו הי' מספר "מסילת ישרים",

על ספרו של הרמח"ל "חוקר ומקובל" באו בהסכמותיהם בין שאר המסכימים שלשה מגדולי החסידות ה"ה הרה"ק ר' מנחם מענדל מלינסק אביו של הרה"ק מראפשיץ, והגה"ק ר' שמעון

אשכנזי אב"ד זעליחוב מגדולי תלמידי הרה"ק החוזה, והרה"ק מרן בעל "ישמח משה" זי"ע.

מסופר שכאשר ראה הגאון החסיד ר' אליהו מוילנא את הספר בפעם ראשונה וזה הי' כבר אחרי פטירתו של הרמח"ל, אמר שאם הי' הרמח"ל בחיים הי' הולך אליו במקלו ותרמילו מאות פרסאות, לקבל ממנו מוסר ומדות, והוא עצמו השתדל והשיג את הספר ונתן עבורה דינר זהב, שהי' סכום גדול בימיהם, ושינן את הספר מאה פעמים ואחת, ובכל פעם שהי' יוצא לדרך הי' לומד שלשה עשר פעמים פרק ב' מהספר המבאר חיוב האדם לפקח על כל מעשיו ודרכיו, גם מיסדי תנועת המוסר קבעו את הספר "מסילת ישרים" בראש לספרי המוסר, עפ"י קבלה שקבלו מרבותיהם תלמידי הגר"א שאמר כשיצא הספר "כי הופיע אור חדש על פני תבל בצאת הספר לאור וכי הוא המובחר מבין ספרי המוסר בהיותו מיוסד כולו על דברי חז"ל ואין בה אף תיבה מיותרת", וכשהביאו לפניו את הספר "אדיר במרום" פי' על האדרות בכת"י לבש בגדי יו"ט לכבודו ולשמחתו.

בשנת תשי"ט כשהי' רביה"ק זי"ע בא"י נכנס לפניו המו"ל את ספרי הרמח"ל בהוצאה מחודשת והביאם לרבינו ז"ל במתנה, רבינו עבר על כל הספרים בשטף, דף אחר דף, וראו שהי' רגיל בהם מזמן ודבר לא נתחדש לו, רק על האיגרות קודש של הרמח"ל שיצא אז לאור עולם בפעם ראשונה נעצר, ועיין בהם במתינות, וביקש שיארזו לו הספר באמרכולתו, וספר זה לא ירד מעל שלחנו ימים רבים אח"כ, ובשנת תשכ"ה השתטח על קברו של הרחמ"ל והשעין את ראשו על המצבה המחודשת בדביקות נפלא. רוב ספריו חיבר בשנים המועטות שהי' של שלוה בעיר אמשטרדם,

אשכבתי' דרבי

אולם נפשו נכספה וגם כלתה לחצרות ד', ובשנת תק"ג עזב את אמשטרדם ועלה לארץ הקודש, ונתיישב בעיר עכו, ונתקבל בארץ ישראל בכבוד גדול, שם חיזק עצמו להתעמק יותר בסוד ה', וחיש מהר נתפרסם שמו לתהלה בקרב הארץ. אילו זכינו היינו מקבלים שפע רב של תורתו, אבל לא זכינו כי לאחר זמן קצר בשנת תק"י בטרם מלאו לו ארבעים שנה ניגף במגיפה רח"ל הוא ומשפחתו, והובא למנוחות בעיר הקודש טבריי' ליד ציון של התנא האלקי רבי עקיבא,

זה לשון המכתב שכתבו רבני עיה"ק טבריי' לחוץ לארץ אודות פטירתו: בת קול יוצאת מטבריה ומכרזת ואומרת על ההרים אשא בכי ונהי, איכה ישבה בדד, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, שמעו שמים והאזיני ארץ, כי הרב הכולל המקובל האלקי רכב ישראל ופרשיו אור שהי' בישראל בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר משה חיים לוצאטו זלה"ה נפטר הוא וכל בני ביתו במגיפה לפני ה' כ"ו בחודש אייר בעיר עכו סמוך לטבריי' ויובלוהו לטבריה ונקבר אצל קבורת התנא רבי עקיבא ע"ה אשרי חלקו בעוה"ז ובעולם הבא אוי לנו כי נפלה עטרת ראשינו, לכן הזהרו לעשות הספד גדול, כי אבל כבד זה לנו, כי תורת אמת היתה בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו, לא קם בישראל עוד כמשה, ויהי רצון שבעולם הבא יהי חלקינו במחיצתו הקדושה אמן כן יהי רצון, עכ"ל.

כ"ו אייר

הגה"ק רבינו סעדיה גאון זי"ע

מתולדותיו

רבינו סעדי' גאון נולד בשנת ד"א תרנ"ב, בעיר פיום (פיתום) שבמצרים, לאביו ר' יוסף "מזרע רבי חנינא בן דוסא, מבני שלה בן יהודה" (סדה"ד, שה"ג בערכו). רס"ג הי' חי בתקופה סוערת אשר גרמה לו טלטולים ונדודים שונים, מצד אחד הי' אז בכלל בעם ישראל קרע נורא שפרצה כמאה ושלושים שנה לפני דורו של רס"ג, הכת הקראים, שמייסדה הי' ענן בן דוד שהי' נצר לנשיאי גולת בבל, וכשפסלוהו גאוני סורא ופומבדיתא ממשרת הנשיאות, משום פריצות וחסרון יראת שמים, הלך ויסד את כת "בני המקרא", שהרימה בתורתינו הק' והחציפה פנים כלפי חכמיה, קודם יסד מקום ישיבתו בירושלים, ואז הקימו חכמי ישראל בא"י ישיבה כמתוכנת ישיבות בבל שלא הי' עד אז ישיבה מאז חורבן בית שני, כדי לסכור הפירצה שפרץ בכרם ישראל, לאחמ"כ הפנו הקראים את עיקר פעילותם במצרים הסמוכה, מקום משובה של רס"ג, וניסו להפיץ שיטתם בין עם ישראל, רס"ג ניהל מלחמה כבידה עמם, אך כבן כ"ג שנה הי' כשהוציא את ספרו "כתאב אלרד עלי ענן" תשובות כנגד ענן וכת דיליה, והרשעים הללו רדפוהו, עד מחמת רוב הרדיפות נאלץ לעזוב את מצרים ולעלות לארץ ישראל, אשר גם שם לא הרפו ממלחמתו עמם, (כנראה שאח"כ חזר למצרים), ומצד שני מחלוקת ומרובות, שהי' אז ביהדות בבל הנשיאי הגולה ומשפחותיהם, עיין באריכות בסה"ד, אשר גם זה גרמה לו סכנות לחייו אודות האמת והצדק שהי' נר לרגלו, כמו שכתב עליו רב ניסים נהוראי מגדולי חכמי סורא "שהוא אדם גדול ומופלג בחכמה אינו מתיירא מאדם בעולם, ואינו מסביר פנים לשום אדם בעולם מפני רוב חכמתו ורוח כפיו ואריכות לשונו ויראת חטאו", רס"ג נתמנה להיות ראש הישיבה של הישיבה בסורא מיסודם של האמוראים, כשהי' רק בן ל"ו שנה, עיין באריכות בסדה"ד התמנותו, לאחר זמן קצר הי' נערכה

משפט ירושה לפני הריש גלותא, ובגמר הדין שנפסקה בעיות וקלקול, ביקש הר"ג את הסכמתו של רס"ג, ורס"ג הודיע לו ברורות לאחר דין ודברים והזהרות של הר"ג "כתוב בתורה לא תכירו פנים במשפט" ולא רצה לחתום על הפסק דין, ואז בערה חמתה של הר"ג, והעביר את רס"ג מלהיות הראש ישיבה, עיין שם באריכות המחלוקת שפשטה, עד כדי כך שבעל המדון ירדו לדיוטא תחתונה ורצו לשלוח יד ברס"ג, כמסופר בספר הקבלה להראב"ד: "ואח"כ נתחזק דוד [הר"ג, המ'] ונתלה במלכות, והסיר את אחיו, ובקש להרוג את רב סעדיה, ונחבא רב סעדי' שבע שנים", רס"ג ברח לבגדד, ושם במקום מחבואו חיבר את חיבוריו הרבים, כעבור כמה שנים עקב סכסוך גדול, נדרש רס"ג לשוב בבלה ולהכריע, ואז שב השלום אל כנו.

חכמתו וגדולתו

ז"ל שה"ג (בערכו) והי' הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגו', ועוד ראיתי בכ"י ושם נאמר בכ"י דדרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדי' לחייט אחד הבא אצלו כמה תפירות

תפרת היום, והחייט השיבו מעלתו יאמר לי כמה אותיות יש בתורה, והגאון נצטער מאד על זה שמימיו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההוא, ונצטער כמה ימים ולא ידע לכוין המנין עד שהשביע בשם ובא מלאך וגילה לו ושמח לבו על הדבר מאד, עכ"ל, "ואנו רואין כי הדברים הללו מזוייפים על מר רב סעדיה גאון ז"ל, כי חכם גדול היה ואין משנה שלימה ממשנתינו אובדת אותו", (תשובות הגאונים שערי צדק ח"ג ש"ג סימן יא ד"ה – אנחנא הכין), עיין בספר חסידים (רלא רלב) שנותן טעם מה שמתעניין ביום שמת אביו, לפי שהאב ובנו גוף אחד, ודין שיצטערו הבנים, ומביא ראי' מחכמתו של רס"ג וז"ל: כי הנה מעשה ברב סעדיה בן יוסף החכם באחד שהלך למדינת הים עם עבדו, והוליך עמו ממון גדול, ואשתו היתה מעוברת, לימים מת האדון, והניח כל הממון, והלך העבד והחזיק בנכסיו, ויאמר העבד אני בנו, כשגדל הבן שהולידה, שמע שמת אביו, הלך לתבוע נכסיו, שהחזיק בהם העבד, ונתחתן בגדולי הדור, והי' ירא הבן לפתוח פיו פן יהרגוהו, ונתאכסן בבית רב סעדיה, והניח לפניו לאכול, ולא אכל, עד ששם לפניו אלו הדברים, נתן לו עצה לדבר אל המלך, וכן עשה, שלח המלך אחר רב סעדיה לדון דין זה , ועוה רב סעדיה להקיז דם זה (של העבד, המ') בספל אחד, ודם זה (של הבן, הכ,) ולקח עצם של אבי הבן והניח בספל העבד, ולא נבלע הדם, ולקח העצם ושם אותו בספל הבן ונבלע הדם בעצם, כי הוא גוף אחד, ולקח רב סעדיה הממון ונתנו לבנו שבא, הרי ראוי לבן שיתעצב ביום מיתת אביו, עכ"ל.

תשובתו

כל ימיו הי' חי בתשובה על חטאיו אשר לא עשה, כידוע הסיפור ומובא בספה"ק סדורו של שבת (דרוש ג' פרק ג' מאמר ה') וז"ל: עד דרך ששמעתי בשם רב סעדיה גאון, שפעם אחת בא אצלו אחד מתלמידיו פתאום בלילה, ומצא אותו שהי' מתגלגל בשלג, והי' התלמיד עומד משתומם ונחרד ונרתת, ואמר לו רבי רבי כלום ח"ו אתם צריכין לתשובה ביסורים וסיגופים גדולים כאלה, ואם הדרת כבודו שמעולם נשמר מכל לכלוך והרהור עבירה מסגף עצמו כך, מה נעשה עוד אנחנו איזובי קיר, מלאים פשעים ועונות מנעורינו, הלא לא יספיקו לנו כל מיני צער ויסורים בסיגופים גדולים מרים כמות, לפי ערך הדרת מעלת כבוד תורתו, שיהי' צריך לגילגול שלג, והשיב לו, תדע שמעולם לא עשיתי כזאת, כי ידעתי בנפשי שלא עברתי על עבירה כזו ח"ו שאהיה צריך לכל זה, ואך למדתי דרך הזה מבעל הבית אחד, שבאתי לבית מלונו, ונתאכסנתי אצלו, והוא לא הי' מכיר בי אם אני בעל תורה או לו, וכבדני כערך הכבוד שעושין לכל אדם מהמוני עם בית ישראל, ואחר כך יצא הקול בעיר שאני באתי לשם, ונתאספו כל בני העיר אנשים ונשים וטף, ובאו כולם לכבודי , כדרך אנשי ישראל שכבוד תלמיד חכם יקר בעיניהם, וכלם מכבדין אותי ומספרין בשבחי, ומשמשין אותי למאוד, וכראות הבעה"ב שכן הוא, התחיל גם הוא אחד כך לכבדני בכבוד גדול ונורא מאוד, ולעשות לי כל מיני יקר וגדולה כפי השגת ידו ויותר, וכשרציתי לצאת משם לשום לדרך פעמי, וכל בני הקהילה עומדים ללוויני ויפול הבעל הבית לפני רגלי, ויבך ויתחנן לי לאמור ימחול נא כבוד תורתו לי עד כבודו, ואמרתי לו, הלא כל הכבוד הזה עשית לי מאשר הי' בידך ובכוחך לעשות, ומה היית יוכל לעשות עוד בכבודי, והשיבני אני מפייסו על השעה הראשונה שלא הייתי יודע במעלות גדולות אדוני מורי ורבי, ולא כבדתו בכבוד הראוי לכבודו הרמתה, רק כפי שמכבדין שאר אנשים, על זה אני נופל לפני רגלי אדוני מורי ורבי, ומבקש מלפניו, יסלח אדוני לעבדר על מעט הכבוד שעשיתי לו שלא ידעתי אז בגדולת אדוני מורי ורבי, ואלה הדברים נכנסו בתוך מעמקי לבי, אם בכבוד בשר ודם נפל לפני בבכי ובתחנונים שאסלח לו על העבר, מכל שכן וכל שכן בגדולת יוצר בראשית, שידעתי בטיב אשר עתה נתרבה הדעת וההכרה אצלי ביותר ויותר מאשר ידעתיו מאז, ועתה גדל עבודתי ויראתי ואהבתי אליו ביתר שאת, לפי ערך גדולת ההכרה בו, ועל העבר אני מתחנן ומבקש מלפניו, ומסגף עצמי בסגופים האלה, שימחול לי על מיעוט עבודתי וקטנות יראתי ואהבתי בימים שעברו, כי מצער הוא מאד לפי ערך העבודה שראוי לעבדו בפחד ובאימה כאשר עתה אני מכיר בו, ולא זה בלבד שהוא בחינת הכלליות תשובה על העבר, אף גם בעזה"י בכל יום ויום אני מכיר יותר בגדולתו , לפי שכלי, ועבודה רבה נוספת אלי בכל עת ובכל יום אני מתחרט ועושה תשובה שלימה על יום אתמול כי יעבור במיעוט הכבוד הראוי לפי אשר ידעתי ביום זה, עכ"ל.

אשכבתי' דרבי

בליל כ"ו לחודש אייר שנת ד"א תש"ב, והוא אך בן חמשים שנה, כבה נר ישראל, בסה"ד מובא וז"ל: ר"ס גאון נקבר אצל הר סיני, וי"כ שנקבר במתא מחסיא, השאיר אחריו חיבורים רבים בתורת ה', בהלכה, בחכמה, בתרגומי התורה, ובדקדוק לשון הקודש, אשר יש מהם אשר אתנו היום, אך שרידים נשארו לנו לפליטה, ומחיבוריהם של רבותינו הראשונים והאחרונים למדים אנו על חיבוריו הרבים אשר מביאים את ספריו בדבריהם והם נוקבים בשמותם.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יחיאל מיכל** ב"ר **אברהם אהרן** ז"ל

זוגתו מרת **פריידא מלכה** ב"ר **חיים שמואל** ע"ה

ובניהם **משה ארי', חיים שמואל** הי"ד

נלב"ע כ"ח אייר תש"ד

ישמח מש"ה במתנת חלקו
להגיד שבחו של אהר"ן

באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים, בשבח וסילודים, להריק שפעת ברכותינו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, איש המעלה, מאד נעלה, יראת שמים חופף על פניו, שמו הטוב הולך לפניו, ידיד כל בית ישראל עדת מי מנה, העומד לימיננו בכל עת ועונה, בעושה ובמעשה ברוח נבונה, משליך עצמו מנגד לטובת מוסדותינו הק' במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

מוה"ר **משה אהרן דאסקאל** הי"ו

מנהל האפיס של מוסדות יטב לב בארה"ק - סניף לאנדאן

לרגל שמחתו בהולדת בתו שיחי'

מה' יתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א

יש כי גבאי יאנאן

דבר בעתו

ימי הספירה (ד)

לקט מפרי קודש מכל צדיק וקדוש עליון, תנזד"ל קדושת החגים וסגולתן

מ"ט יום הספירה בין ראשון של פסח עד השבועות הנה הם כחוה"מ בין ראשון של סוכות ושמיני עצרת.
(רבינו בחיי)

◆◆◆

והגם שכבר עברו מה שעברו מימי הספירה יותר מב' חלקים אעפי"כ עדיין יש שהות לתקן א"ע מי שלא עבד ותיקן עד הנה עדיין יש לו זמן ב' שבועות שלחד תנא י"ד יום בשנה חשוב שנה.
(באר משה)

◆◆◆

מפסח ועד עצרת כי אז דנין את כל הנשמות הן נשמות החיים הן נשמות המתים.
(מדרש פנחס)

◆◆◆

הימים הללו נספרים, ואחד עושה רשימה כמ"ש היום יום, והיום נותן כח חדש, והזמן מפסח עד שבועות נותן כח לכל השנה ונותן אור והכנה לקבלת התורה, ואף שאין יודעים באיזה אופן מ"מ המצוה פועלת שלה.
(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

ויש אומרים טעם אחר מפני שעולם בצער מפסח עד שבועות על התבואות ועל האילנות כדאית' פרק קמ"ט שראש השנה תניא אמר ר' יהודה מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הקריבו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג מפני שחג זמן גשמי שנה הוא, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, וכו' ולפיכך צוה הקב"ה לספור ימים אלו כדי שנזכור צער העולם ולשוב לו בלבב שלם ולהתחנן לפניו לרחם עלינו ועל הבריות ועל הארץ שיהיו התבואות כתקנן שהם סבת חיינו שאם אין קמח אין תורה.
(אבודרהם)

◆◆◆

טעם אמירת פרקי אבות, בין פסח לעצרת הוא כי בימים האלו מחיוב כל איש ואיש מישראל לטהר א"ע בימי הספירה כמו שנטהרו ישאל מאז מטומאת מצרים כנודע מהזוה"ק שבעה שבועות כענין ז' ימי הנדה הם, ולכם אומרים אז מס' אבות כדי לראות ולהבין כל המדות טובות הנזכרים שם, ולכסוף ולהשתוקק מתי אעשה כן גם אני, ולשוב בתשובה שלימה לפי השי"ת ולזאת יש במס' זו חמשה פרקים נגד ה' ש"ב הכוללים, וכ"א כלול מעשר הם נש"ב עולם התשובה וימים האלה נק' אצל אומה"ע למי וגם הם מודים שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואה ומ"י הוא מנין חמשים והעיקר הוא שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואת הנפש.
(אוהב ישראל)

◆◆◆

וזה הענין היה במצרים בחג הפסח שפסח הקב"ה על כל המעלות ומדריגות ופתח לנו שער להשפיע ענינו אור עליון מאד ולכן אמר ועברתי באמ"צ וכו' אני ולא מלאך וכו' כי היה נגד המלאכים למעלה ממדרגותם ואח"כ נפלו ישראל מזה המדריגה כי זה היה בלא התעוררותינו וצריך לילך מעט מעט מדרג' לדרגא ולהתחזק בכל יום מדרגה לדרגא וממדה זו למדה אחרת בעבודתו ית' ולהתחזק בכל יום יותר ולעבודתו ית' ולבא לאור עליון שנתגלה עלינו בפסח ובכל יום מימי הספירה צריך לקבל קדושה יתירה ולתרחק מטומאה וזהו כמ"ש כדי לטהרינו מקלפותינו ומטומאתינו וכו' ואטהר ואתקדש בקדושה.
(זרע קודש)

◆◆◆

ענין הספירה הם בכוונה הזאת שצריך לספור הימים והשבועות לצפות וליחלות על יום חג השבועות שהוא זמן היחוד הנעלה בעליונים ע"י המעש"ט והקדושה וטהרה של ב"י כי אך זה יסוד כל תקוה וכל ישועה שבעולם כמ"ש שברתי לישעתך ד'.
(תפארת שלמה)

◆◆◆

בעת הספירה יש לאדם לשמוח ולדבק א"ע באלו המדות ישרים כיון שאדם חפץ שמידות ישרים ימשוך בו ואהבה ויראת הבורא ימשוך בו כמאמר חז"ל בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והנה בפסח הי' התגלות והעתעוררות של מדות ישרים והשכליות מהבורא ב"ה ובספירה והא התעוררות שלנו כלומר שאנחנו חפיצים בזה התעוררות העליון מה שנתגלה בפסח ממילא ניתוסף מלמעלה יותר האר' והזדככות בזה החפץ והרצון שאנחנו חפיצים לכן בימי הספיר' להיות מוכנים ורוצים בזה השפע.
(קדושת לוי)

◆◆◆

כל חיי האדם הם תלויים בימים אלו ימי הספירה למעלה ולמטה.
(תולדות יעקב יוסף)

◆◆◆

בשבתות הספירה יתרבה הקדושה יותר.
(עבודת ישראל)

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׂבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת

זמירות שבת (ח)

◇ מה ידידות ◇ מה יפית ◇ יום שבת קודש ◇

מה ידידות

נהלת יעקב ידיש בלי מנדים נהלה. ויכבדוהו עשיר ודש. ותזכו לגאלה.
יום שבת אם תשמרו והחם לי סגולה. ששת ימים תעבודו ובשביעי גילה

שמחה יחד עם הבורא יתברך

דקדק הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע, מדוע פתח בלשון נוכח 'תעבודו', וסיים בלשון מדבר 'גילה'. אלא כוונת הפייט היא, שעל ידי ש'תעבדו' את ה' בששת ימי החול, תזכו לשמוח יחד עם השי"ת בשבת, ומבטיח הקב"ה שעל ידי עבודתכם זו 'גילה' יחדיו, השי"ת כביכול עם כנסת ישראל.

(תורת שמעון - זמירות שבת ד"ה ששת)

הלוכך תהא בנחת. עונג קרא לשבת. והשנה משבחת. כדת נפש משיבת.
בכן נפשי לך ערגה. ולנוח בחבת. כשושנים סוגה. בו ינוחו בן ובת.

לעשות נחת רוח ליוצרו

'הלוכך תהא בנחת עונג קרא לשבת', פי' כל 'הלוכך' יהא לעשות נחת רוח לפני הקב"ה, ועל ידי זה תוכל לקרוא עונג לשבת.

(תורת אבות - שבת אות קצה)

עונג קרא לשבת
הזכרת שם שבת על העונג

'עונג קרא לשבת', על כל תענוג ועונג שאדם מתענג בשבת, יש לו לומר 'הרי זה לכבוד שבת'.

(בית יעקב - ד"ה הלוכך)

שינה לשם מנוחת הנפש

'והשנה משובחת כדת נפש משיבת', השינה בשבת תענוג כשהיא לשם מנוחת הנפש בשבת, ולא בכדי שיהיה לו כח לעשות מלאכתו בימות השבוע.

(בית יעקב - בד"ה והשנה)

כדי להשיג השגות גדולות בתורה

וכן הובא בשם הגר"א (עליות אליהו), שכל ענין השינה הוא בכדי שיוכל האדם להשיג סתרי תורה, שאין ביכולתו להשיגם כל עוד נשמתו מחוברת לגוף. שכן הגוף הוא מסך המבדיל בינו לבין האור העליון, ובשעה שישן ונשמתו מופשטת מגופו מסוגל הוא יותר להשיג סתרי תורה.

אמנם אף מי שאינו זוכה למדריגה זו בימות החול, יוכל בשבת לזכות לכך על ידי קדושתה. והוא שיסד הפייט, 'והשינה משובחת' אם היא 'כדת נפש משיבת', כלומר אם תכליתה היא להשיג השגות גדולות בתורה שנאמר עליה 'תורת ה' תמימה משיבת נפש'.

(משכיל אל דל - ח"ב כלל ח פרט ג)

בכן נפשי לך ערגה ולנוח בחבת כשושנים סוגה וכו' (זמר מה ידידות). הרה"ק מרוז'ין אמר: עולם הנשמות הוא בגן שושנים שבגן עדן שריח הולך ומבשם את כל העולמות, לכן הנשמה נהנית מריח טוב (ברכות מג:) – בחי' משיבת נפש (תהלים יט, ח), ולכן בשבת קודש שהוא בחי' מעין עולם הבא (שם נז:) מתענגים בריח טוב.

והנה, הנשמה יתירה באה מהיכל הנגינה שהוא סמוך להיכל השושנים בגן עדן ולכן מזמרים בשבת ניגונים, כדי להמשיך.. הנשמה היתירה ממקור חיותה לתוך הגוף למטה בתענוגים ושתשב בה במנוחה וחיבה.

וזהו פירוש הזמר "בכן נפשי לך ערגה" ר"ל שמענגים את הנשמה היתירה בריח טוב ובזמירות יפות, "ולנוח בחבת" – כדי שהוא תנוח בחבה ונחת כאן למטה בתוך הגוף, "כשושנים סוגה" – כמו שהוא מתענגת למעלה בגן השושנים, בעולם הנשמות.

(באר יעקב חיים - קצשו"ע עמוד קמד)

מעין עולם הבא. יום שבת מנוחה, כל המתענגים בה. יזכו לרוב שמחה. מחבלי משיח יצלו לרווחה, פדותינו תצמיח ונפ יגון האנחה

קדושת עולם הבא

אנו אומרים מעין עולם הבא יום שבת מנוחה. היינו שבכל שבת בא לאדם הישר התעוררת קדושה ממה שיהיה לע"ל ב"ב שהוא עוה"ב יום שכולו שבת וכמבואר כן בסה"ק. וזה הענין של שמור וזכור בדבור אחד השמיענו אל המיוחד ה' אחד ושמו אחד, כי מי שמכוון בכל יום היחוד של זכור ושמור בכוונת ק"ש במס"נ כראוי ליחוד שמו זו"נ באחד, הנה ע"כ בשבת שהוא שעת היחוד השמיענו אל המיוחד גודל הקדושה לע"ל שיהיה ה' אחד ושמו אחד כנ"ל.

(תפארת שלמה - בראשית ד"ה ויברך)

קדושת השבת לא נפגמה

קדושת השבת לא נפגמה על ידי חטא העגל, ולכן קדושת השבת היא 'מעין עולם הבא'.

(שפת אמת – פרשת כי תשא תרלב ד"ה ושמרו)

שבת היא המעיין של העולם הבא

הנחמה האמיתית היא באה ע"י המנוחה של שבת בזמה"ז, שהשבת של זמן הזה היא הכנה המביאה ליום שכולו שבת. כי ע"י קדושת שבת של עתה נעשה השבת הגדול העתיד. וזש"א (בהמ"ז) הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת ר"ל ינחילנו שימשיך מנחל השבת הזה ליום שכולו שבת וכו'. וזהו נעשה ע"י שמירת השבת של זמה"ז, וזהו מעין עוה"ב יום שבת מנוחה, הוא לשון מעין הנובע לעוה"ב, יום השבת הזה שהוא בחינת נחל ההולך למרחוק כמו שנתבאר.

והנה זה שאמה"כ אלה תולדות נח נח, דהנה מצינו באבות מלאכות של שבת תולדות רבות, עאכ"ו בהקדושה ובשמירת השבת יש תולדות לאין שיעור להאבות ותולדותיהן כיוצא בהן, והם מביאים לידי השבת לע"ל.

(תפארת שלמה - פרשת נח בד"ה והנה)

עיקר הקדושה היא בעיניים

מעין עוה"ב יום שבת מנוחה. יבואר עפ"י מ"ש בפי' הפ' (דברים לג, כח) וישב יעקב בטח בדד ושאנן עין יעקב. כי עיקר העבדות של בנ"י להיות בקדושה הוא בשמירת העין כמ"ש (בראשית לח, כא) אי' הקדשה היא בעינים. פי' הקדושה היא בעינים. יצרנהו כאישון עינו (דברים לב, י), כמו שהאדם שומר את עינו, כן הקב"ה שומרו ומצילו כמ"ש (שמואל-א ב, י) רגלי חסידיו ישמור וכו'. וזה ג"כ מעין עוה"ב, פי' ע"י שמירת העין הוא זוכה להיות בן עוה"ב.

(תפארת שלמה - שבת קודש בד"ה מעין)

הצלה מחבלי משיח בזכות עונג שבת

מחבלי משיח יוצלו לרווחה. על אף שהפליגו חכמינו (סנהדרין צח.) מגודל הלחץ שיהיה בזמני חבלי משיח, ואף מצינו אמוראים שהתפללו שזמן ביאת המשיח לא יהיה בימיהם, מכל מקום תחינתנו היא 'פדותינו תצמיח'. לפי שכבר אמרו חז"ל (שבת קיח.) 'כל האוכל שלש סעודות בשבת ניצול מחבלו של משיח וממלחמת גוג ומגוג'. לפיכך אין לנו לירא מפגעי חבלי משיח אלא נבקש פדותנו תצמיח מיד במהרה בימינו.

(דברי יחזקאל - לשבת ד"ה מעין)

מחבלי משיח יוצלו לרווחה. בשם מרן הרה"ק מלעכוויטש זי"ע: 'משיח' אותיות מישה, מלשון 'מישה אלמים', שזה יהיה החבלי משיח הגרוע ביותר, שלא יוכלו לומר א אידיש ווארט פאר דעם אויבערשטן. וע"י שמחזק עצמו בשבת באמונה ושמירת ברי"ק, 'יוצלו' – ינצלו מזה.

(בית אברהם, סלאנים - פרשת אמור תרפט ירושלים)

שבת מצלת ממלחמת היצר

'חבלי משיחי' הם התגברות היצר לקרר אמונת ה', והשבת מצילה מנסיונות אלו.

(תורת אבות - שבת אות קצו בשם הס"ק מלכוביץ)

תפילה כראוי בזכות השבת

'מחבלי משיח' מלשון שיח ודיבור, ושהחבלים והצירים שיש לאדם בתפילתו שאינו יכול לדבר לפני הקב"ה כהוגן, 'יוצלו לרווחה', שבזכות השבת ניצל האדם מחבלים אלו, ויוכל שוב לעמוד לפני הקב"ה ולפתוח פיו בתפילה.

(אמרות משה, קאברין – זמירות שבת ד"ה מחבלי)

השבת הוכפת את הדינים לרחמים

'פדותינו תצמיח ונפ יגון ואנחה', פירש הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב, שהשבת ממתיקה כל דינים קשים, והופכת

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

להכניס קדושת השבת אף על הדומם

ושבתה הארץ שבת לה', שמעתי מהצדיק מהר"צ מרימנאב זי"ע, על מה שכתוב ושבתה הארץ כלומר אפילו על יסוד הארץ יחול קדושת שבת קודש, שיש ד' מדרגות דומם צומח חי מדבר, ובהאדם יש את כל הד' כוחות, וצריך להכניס קדושת שבת גם על בחינת דומם שבאדם. וי"ל הכוונה וכו' שצריך ברכה בגשמיות גם לסייע לרוחניות וכו' והנה הקדושה דשבת קודש כשבא מלמעלה הוא כולו רוחניות, וצריך האדם לפעול למשוך שפע ברכה זה גם לגשמיות, וזהו **'ושבתה הארץ' שתמשכו הקדושה גם למטה לגשמיות, ועל ידי זה 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' וגו'.**

(מעגלי צדק)

אותם לרחמים גמורים וחסדים מגולים לעין כל. והוא שיסד הפייט 'פדותינו תצמיח' על ידי השבת, ומכוחה 'ונם יגון ואנחה'.

(שפתי צדיקים - ליקוטים בומירות ליל שבת מעין עזה"ב)

כח צמיחת הגאולה

ועל הטפות גשמי נדבות ותפלות ודמעות שבנ"י מבקשים עליו בכל עת, הנה הוא צומח ועולה בכל יום ויום. וזהו שהתנבאו כל הנביאים על ביאת המשיח בלשון הוה ועבר כמ"ש (ישעיה מא, כז) ראשון לציון הנה הנם וכדומה, כי באמת הנה צמיחת וגדלות המשיח הנה הוא מתהוה בכל יום ויום כנ"ל. אך אנו מבקשים לזכות לראות במהרה הצמיחה והגדולה שנזכה שיתגלה במהרה. וזה שאנו אומרים (בזמירות שב"ק) 'פדותינו מהרה תצמיח ונסו יגון ואנחה' שגם בזמה"ז שעדיין לא בא משיח, אבל ע"פ יהי' כח בהצמיחה של פדותינו להיות נם יגון ואנחה לע"ע לבטל כל גזירות רעות מעל בנ"י.

(תפארת שלמה – פרשת תזריע בד"ה אשה)

מה יפית

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. את שבת משוש נוגים.
לך בשר וגם דגים. נכונים מבעוד יום

התענוגים מעוררים האהבה

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. כשמתענג האדם לשמו יתברך, ומקיים את מאמר הכתוב 'בכל דרכיך דעהו', נחשבת ההנאה עצמה למצוה, ומעוררת את שורש האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים. והוא שאמר הכתוב 'אהבה בתענוגים', שעל ידי התענוג שבקדושה מתעוררת האהבה. וסוד מצות ענוג שבת הוא לעדן את הנשמה היתירה, כדי שתקיים לכבוד השכינה מצוה רבה שנוהגת רק בתחתונים, והיא ברכת המזון שאינה נוהגת בעליונים. והעולם בכללו מתברך בזכות מצוה זו כל ששת ימי המעשה, והיא תכלית הסעודה.

(עשרה מאמרות - מאמר חקור הדין ח"א פכ"א)

אהבת ה' מתוך תענוגים

פירש הבעל שם טוב, יפה ונעים הדבר שיבוא האדם לאהבת ה' מתוך אהבת תענוגי העולם. שכן כשאין בלב האדם שום הרגשת אהבה, קשה לו להתחיל לעורר בלבו את מידת אהבת ה', אבל כאשר מתעוררת בלבו אהבת תענוגי עולם הזה, יוכל יותר בנקל להופכה לאהבת ה'.

(מאור עינים – פרשת ואתחנן בד"ה ואתחנן הא')

מדבק עצמו בחקב"ה מקור התענוג

יחשוב האדם בעת שמתענג מהמאכל שהקב"ה ברא מאכל ותענוג זה, וממילא ידבק עצמו במקור התענוג.

(אך פרי תבואה – פרשת עקב)

שבת בשבתך

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

השבת משפיע פרנסה והצלחה לכל השבוע

לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם וכו' את שבתותי תשמורו. אפ"ל ע"ד דאי' שהצדיקים שאינם משגיחים להמשיך רק יראת שמים שאומרים שאפשר לעבוד את הבוי"ת רק בדחקות לא טוב הם עושים, כי הקב"ה חפץ חסד הוא ורוצה שהצדיקים ימשכו השפעות טובות לעבוד מתוך עושר וכבוד, וא"כ הרי זה ח"ו היפך רצון הבוי"ת כן איתא בספרים ונודע מחז"ל לכ"ם רומז לגשמיות אכילה ושתי' ע"ד חצי' לכ"ם, וזה שרמז זאת הכתוב כאן ומזהיר לא תעשו לכם רומז לפרנסה בגשמיות, אלילם (הוא לשון אל וכלא הוא) היינו שלא תאמרו שאין צריך להמשיך פרנסה רק יוכל לעבוד מתוך דוחק ח"ו ופסל ומצבה לא תקימו לכ"ם היינו שלא תאמרו שמי שמתפלל על פרנסה הוא כמו פסל ומצבה, לא כן תעשו ומפרש מפני מה ואמר כי ד' (מידת הרחמים) אלקיכם ואני חפץ חסד לכן לא תאמרו כנ"ל כי זה ח"ו היפך רצונו ומפרש הכתוב איך תוכלו להמשיך חסדים ואמר את שבתותי תשמרו, וכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ואם תשמרו את השבת אשפיע לכם שפע ברכה והצלחה על כל השבוע.

(אמרי יהודה)

יום שבת קודש

בשבת אסור להתפלל תפלה זו [הי"ח ברכות], משום דאז אנחנו מקלסין ומשבחין פני השכינה ולא נכון להתעצב כי באור פני מלך חיים וכו'. אמנם מחמת שעכ"פ אנו צריכים לבקש צרכינו המרובים, יש ענין אחר ועצה טובה אחרת שיפעל יותר מן התפלה, והיינו כי שפתי רננות יהלל פינו בשירות ותשבחות המזכירין לפניו חסדיו ורוב רחמיו וכו'.

בזמר הזה של 'יום שבת קודש הוא' נאמר רוב צרכי בני אדם בדרך שיר, שבודאי יהי' כך ולא ישונה, כמו ואל ישים לבו הכים ריק ואין בו ישמה וירבה כי הצור יפרע את חובן כו' זה יהי' שכרו כו' ומלאך אל יענה ברוך כו' נפש כי נאנחה בא שבת בא מנוחה כו' נשים נרות כו' יגין בעדם זכותן כו' וכן כל הזמר כשנדקדק בו. וזהו שסיים בעל השיר, האמת כי 'קולי קולות יחדלון' שאסור לזעוק בשבת ולהרים קול ולהתפלל על צרכיו, אבל 'בעת שירי יגדלון' כשאני מחבר אותן התפלות בשירים אזי יגדלון וחשובים יותר מן התפלה 'כי כטל הם יזלון' שאין עליהם שום קטרוג, והם בבחינת טל.

(מראה יחזקאל, פאנעט - פרשת יתרו בד"ה וכל העם)

תנו שבה ושירה לאל אשר שבת ברא.
ולנו נתן תורה קרא למשה מתנה.

יום שבת קודש וכו', הנה יש שאין מתחילין מתחלת הזמר, רק מתחילין תנו שבה ושירה, והטעם שמעתי מפני שנזכר בו ומלאך רע יענה אמן, ואינם רוצים להזכיר בסעודת שבת מלאך רע.

(ליקוטי מוהרי"ח - סדר סעודת ליל שבת)

דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה

אמר רבא וכו' ודכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא (בעשרת הדברות) 'זכור את יום השבת לקדשו' (שמות כ, ח), וכתיב התם (ביציאת מצרים) 'ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה' (שם יג, ג), מה להלן (נאמר להם פסוק זה) בעצומו של יום (ר"ל ביום הזכירה, הוא יום יציאת מצרים), אף כאן (במתן תורה נאמר להם פסוק זה) בעצומו של יום (ביום הזכירה, והוא יום השבת).

(שבת פו:)

מה שניתנה התורה הק' ביום השבת

אמרו חז"ל בשבת (פו:) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, ואיתא בספה"ק כי כל דבר מה שנעשה טוב בעולם נחקק בזמנו, וזש"ה 'הודו לה' כי טוב', 'כי לעולם' נמשך 'חסדו', ולכן מידי שבת בשבתו, חוזר וניעור ענין הארת נתינת התורה לישראל, ומפרשים בזה 'תנו שבה ושירה לאל אשר שבת ברא', 'ולנו' דייקא 'בו נתן תורה'.

(שמע ישראל - עמוד רכז)

משה רבינו ע"ה היה רוצה [שהוסיף יום אחד מדעתו] שנקבל התורה ביום שבת קודש כי יום קדוש הוא ומרומם ונשא. וכוונתו היה כיון שיקבלו ישראל את התורה בקדושה הנפלאה זאת ישמרו ויקיימו אותה לעולם ולעולמי עולמים, וזה שדרש היום ומחר מה מחר לילו עמו, כי אף השביעי נקרא מחר כמ"ש (ערובין כב.) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, דהיינו לעתיד ואז יהיה החיבור ודבוק כנסת ישראל עם דודה תמיד אפילו בבחינת לילה שהוא כעת זמן ירידת המוחין, אבל מחר יהיה לילו עמו ולא יפסוק היחוד, ורצה לעשות גם היום לילו עמו ולכן המשיך הענין על שבת קודש שהיום גורם לזה.

(עבודת ישראל - פרשת יתרו בד"ה ובאופן אחר)

נתינת התורה בשבת

כיון שבשבת ניתנה התורה בסיני, לפיכך מידי שבת בשבתו חוזרת ומתעוררת הארת נתינתה לישראל. והוא שאמר 'לנו בו נתן תורה', שהתורה ניתנת לנו ממש מדי שבת בשבתו.

(ייטב לב – פרשת נח ד"ה א"י ע"ד הרמז)

תנו שבה ושירה לאל אשר שבת ברא ולנו בו נתן תורה. כי הכל מודים שבשבת נתנה תורה לישראל (שבת פו:), והכונה על הרוחניות והפנימיות של העשרת הדברות זאת נשפע בכל שבת, כמו שהיה בשבת של מתן תורה, שאז לא ניתנו הלוחות בפועל רק על ידי קולות וברקים נאמרו עשרת הדברות ונחקקו בנפשות ישראל מראשית הדיבור עד האחרון, כי בדיבור הראשון נאמר אנכי ה' אלהיך וגו', ולא נאמר בלשון ציווי שהוא נגד כתר עליון ועתיקא קדישא שהוא למעלה מהשגת החכמה, שמשם התחלת ההתגלות דיש מאין, רק שכן נחקק בנפשות ישראל התגלות אלהות עד הדיבור האחרון לא תחמוד, שעל ידי התגלות אלהות בעשרה מדרגות נעשה הלב חלול ופנוי מכל מיני חמדה ותאוה שבעולם הזה.

ויש לכוין זה במאמר חז"ל על עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות שזה היה אחר הקלקול, והחטא של אדם הראשון נבראו עשרה דברים הללו כדי שיהיה הכנה להתיקון

שבת בשבתו
ענייני שבת בקודש בפרשת השבוע

השבתים בזמן הגלות הם במדריגת אהבה גבוה יותר מבזמן שביהמ"ק קיים, וע"י עונג שבת בשמחה הרי הוא בבחי' ציון בבנינו

אז תרצה הארץ את שבתותי' כל ימי השמה תשבות אשר לא שבתה בשבתותיהם בשבתכם עלי', הנ"ל בכפל ואריכות הדברים האלה, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל כי גם בזמן הזה אע"פ שבהמ"ק הוא חרב ואין עבודה ואין קרבן מ"מ בשבת הנה נעשים כל היחודים ממילא בהעלאות העולמות כמו קודם פגם אדה"ר, נמצא כי בש"ק אין חסר כלום אשר אנחנו בגלות אך הכל יפה בעתו, וז"ש את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו ר"ל כאשר שבתותי תשמרו יחשב לכם כמו שמקדשי תיראו בבנינו כי היחודים נעשו עתה בשבת כמו מאז ועוד נעלה השבת בהגלות יותר, אחרי כי כל ימי השבוע אין היחוד כתיקונו לכן בשבת הוא ביתר שאת מבזמן שבהמ"ק הי' קיים והוא בשלימות האהבה יותר וע"ז אנו אומרים שלא תהא צרה ודאגה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון, פי' ע"י שמקבל השבת בשמחה נכונה אז יחשב לנו כאלו ראינו ציון בבנינו, ובזמן הגלות השבתות יותר טובים מבזמן שהי' בהמ"ק על מכונו, והנה זה הפי' הכתובים בהבטחה זו, **'אז' בהגלות 'תרצה הארץ' העליונה 'את שבתותי' הם השובתים 'כל ימי השמה תשבות' פי' כל ימי השמה הם זמן הגלות תשבות יהי' להם שבתים טובים, 'אשר לא שבתה בשבתכם עלי' כי בזמן בהמ"ק לא היו שבתים טובים כאלה.**

(תפארת שלמה)

מקלקול הנ"ל. ובהגיע קדושת שבת יהיה נשפע מלעילא כח עשרת הדברות ויהיה ממילא נתקן הכל.

(פרי צדיק - פרשת מטות אות ח)

יש לפרש מה שטבעו חכמים בברכה אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו, דהנה מבואר כי תורת אמת אין שייכות לו בעוה"ז, ואמנם רצה השי"ת להנחיל לנו תורת חסד ואמת, ע"כ נטע בתוכינו מעין עוה"ב כמו שבת ודביקות השי"ת, והבן. וע"כ שבת מדת יעקב שהוא אמת והוי מעין עוה"ב, ועל כן נחלת יעקב היא בלי מצרים שהוא עולם הבא (שבת קיח.). וזה אשר נתן לנו תורת אמת, ושמא תאמר כי אין לו שייכות בעולם הזה, לזה אמר וחיי עולם נטע בתוכינו, והבן כי נכון מאד היא בס"ד.

(ישמח משה - פרשת בשלח בד"ה ועפי"ז יתבאר)

נפש כי תאמה. בא שבת בא מנוחה.
גיל וששון ושמחה.

מנוחה ממלחמת היצר

בו' ימי המעשה צריך למלחמת היצר, כי ששת ימי המעשה הם בבחי' עולם העשיה ויש סביבם כמה בחי' רע אשר רוצים לבלבל את האדם ולמשוך אותו אליהם ע"כ צריכין התחזקות גדולה וללחום נגדם מאוד וזהו מלחמת היצר, אבל בשב"ק אין צריך למלחמת היצר כנודע, וזהו מאה"כ (שמות לא, טו) ששת ימים יעשה מלאכה, היינו מלחמת היצר, כי מלחמת היצר היא מלאכה גדולה, וביום השביעי שבת לשון שביתא ונייחא ולא תעשה מלאכה כי בשב"ק אינו צריך למלחמת היצר, וזהו שנקרא שב"ק שבת שלום, שאין בו מלחמה ונקרא ג"כ שלום מלשון שלימות כי אם ח"ו עדיין צריך למלחמת היצר אזי אין שלימות עדיין, וזהו [בזמר מה ידידות] 'נפש כי נאנחה' פי' שבו ימי המעשה יש אנחה בנפש ממלחמת היצר, בא שבת שלום בא מנוחה היינו מנוחת היצר, וזהו ג"כ כוונת אמרם ז"ל (רש"י בראשית ב, ב) מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה, היינו מנוחת היצר. וזהו מאה"כ (שמות לא, יז) שבת וינפש, ודרשו חז"ל (ביצה טז.) כיון ששבת ו"י אבדה נפש, פי' כי בו' ימי המעשה הוא ו"י להנפש ממלחמת היצר, וכשהגיע השבת שלום נאבד הו"י מהנפש.

(אהבת שלום, קאסוב - פרשת בשלח בד"ה מלחמה לה')

ברכו וקדשו במן.
מלדרדת לעם לא אלמן

שבת הוא עצמו סוד האמת

בעבור כן לא ירד המן בשבת, שהמן לא ירד דרך הוושט, רק דרך הקנה, ומשם להלב, ומשם נתחלק לכל האברים, ואם כן היה המן בחינת 'דיבור', ולזה לא היו צריכים רק בימות החול שהוא בעלמא דשקרא, והיה סעד לסמכם להצליח על דבר אמת, אבל השבת הוא עצמו סוד האמת, שאפי' ע"ה ירא לשקר בשבת והוא הדבר הקדוש, ולא הוצרכו עוד אל המן.

(מנחם ציון – פרשת בשלח בסעודת ליל שבת פרשת שמיני)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

והשנה משובחת כדת נפש משיבת. (זמר 'מה ידידות')

שמעתי מאאמו"ר הרה"צ מדאמבראווא זצ"ל ששמע מאביו הרה"צ ר' בן ציון זצ"ל הי"ד שזקננו הרה"ק מצאנז פלעגט צו זיננען דער זמר 'מה ידידות', און ביי די ווערטער 'והשנה משובחת' פלעגט הרה"ק איינדרימלען, אזוי איז געווען כו"כ פעמים, ביז ער האט אויפגהערט צו זינגען אליין 'מה ידידות', נאר ער האט מכבד געווען א צווייטן צו זינגען.

(חיים בחסד, צאנז - עמוד יח)

חי זקוף מך. בקוראי שמך. שמע עליון. ואל תחרש לרש ואביון. וקבל ניב וגם הגיון.

(זמר 'מה יפית')

הלבוש רבי מרדכי יפה בעל המחבר פזמון זה [מה יפית] היה לו בן יחיד יקר מאוד ונהרג בירי רוצחים, והלבוש לא ידע מזה עד שעת כניסת שבת, וקיבל ע"ע שלא יגיע אליו העגמ"נ בשבת, ועמל בזה מאוד, ולא עלתה לו עד שהתחיל לחבר הפזמון, ונתדבק בזה במחשבתו מאוד בתשוקת הלב, עד ששכח לגמרי מנידון העגמ"נ שלו. בעולם העליון נעשה רעש גדול מזה איך שיש בכח האנושי לדחות עגמ"נ גדול כזה מאהבת ותשוקת השבת, וכשבא לתיבת 'חי זקוף מך' הסכימו בעולם העליון שיחיו

אותו ויזקוף המת הנפטר, וכן היה והחזירו נשמתו לגופו וכו', ומאז נתפרסם פזמון הזה 'מה יפית' בפי כל הגוים שמרגלא בפומייהו היהודים מזמרים מה יפית וכו'.

(כתבי רבי יאשיא שו"ב - פרק על הט"ז ודורו אות טו / מאמר מרדכי - ח"ב ע' שלה)

פעם צוה כ"ק דודי הק' לזמר בליל שב"ק הזמר מה יפית, ואמר הטעם על מה שאין העולם מזמרים זמר זה, הוא מחמת שנתחבר בעת עצבות. כי מחבר הזמר היה לו בן שנהרג ל"ע בין הערלים, וכששמע הבשורה הלז שנהרג בנו ולא בא אפי' לקבר ישראל, חיבר אז הזמר הזה, וכשאמר החרוז "חי זקוף מך" חזר החיות לבנו, ובא ברגליו בחזרה לאביו, ונסתלק שם תיכף פעם שנית, והובא לקבר ישראל, ומכיון שהזמר נעשה בעצבות לכן אין מזמרין אותו. דבר זה סיפר לי ר' ישראל אהרן [ענגלענדער] מפריסטיק ששמע בעצמו מפיו הק'.

(חמדה גנוזה - מערכת שינאווא עמוד טו)

הבשר יין ודגים. ואל יחסר בתענוגים. ואם שלש אלה לפניו צגים (זמר 'יום שבת')

הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע היה קדוש עליון, והיה נחבא אל הכלים ולא ידע איש את גבורתו, כי היה מתנהג בהצנע לכת, עד שפעם אחת שבת הבעש"ט הקדוש בעיר קאלאמייא, ובליל שב"ק הרגיש הבעש"ט אור גדול זורח בתוך העיר, וישם פעמיו למצוא מקום אור גדול זה, עד שבא סמוך לבית קטן והרגיש כי בזה הבית מאיר האור הגדול.

נכנס לתוכו ומצא מרגליות טובה הוא רבי יעקב קאפיל כשהוא מזמר ומרקד לכבוד שבת בהתלהבות נמרצה בלי הפוגות שעה ושתים, ועל השולחן היה ערוך תפנוקי מעדנים, והמתין עד בוש, וככלותו לזמר ולרקד נתן לו שלום והחזיר לו שלום, וישאלו הבעש"ט מה זאת שהוא מזמר ומרקד טרם יסעוד, והשיב לו הרי בזמר 'יום שבת קודש' נאמר 'אם שלוש אלה לפניו צגים', מתחילה צגים המאכלים שיהנה מרוחניות המאכילים חיות דקדושה ואח"כ אוכלים, ומאז נתקרב להבעש"ט הקדוש, והיה מתלמידיו הקדושים. ואת קדושת השבת הזה הנחיל לבניו ולבני בניו לדורותיהם כאשר עינינו רואות שרוב דבריהם במצות שבת גרוסה.

(ישראל סבא קדישא - עמוד ה ועמוד שסט / שרפי קודש - עמוד תרלח)

קולי קולות יחדלון. בעת שירי יגדלון. כי כטל המה יזלון. ואל ישיגו גבולי. באורח שיר נפל חבלי. התקוששו ואל תשמשו. בנזר שיר שפרה לי (זמר 'יום שבת')

מצאתי כתוב בשם הגאון החסיד מבעלז זי"ע, שזמר זה נאבד מהמחבר ר' יהונתן, קודם שגמר אות ק', ומצאו דרשן, ובא לעיר אחת והתפאר שחיבר זמר חדש יפה לשבת, ובשבת באו אנשי העיר לשלחנו לשמוע דרשתו ושירו, ובמקרה בא גם הרב ר' יהונתן על שבת זו לעיר הנ"ל, ויבא גם כן להדרשן, וכששמע הזמר אמר כולו שלי, והדרשן אמר לא כן, והעם צעקו על הרב ר' יהונתן לברר דבריו, ויאמר הרב ר' יהונתן לדרשן, אמור על מה מיוסד הזמר, ולא ידע, ואמר הרב ר' יהונתן שמיוסד על שמו יהונתן חז"ק, ולא הספיק לגמור אות ק', ופייסוהו בכבוד ויגרשו לדרשן.

ואז חיבר אות ק' על המאורע, ואמר שמעתה ה'קולי קולות' יפסקו, בעת אמירה בקול שירי הנוזלים כטל, ולא ישיגו בני אדם גבולי, בדרך השיר שנפל לחלקי וחברתיו, ואתם הדרשנים קשטו עצמכם בשירים שתחברו, ואל תשמשו בעטרת השיר שחברתי ונאה רק לי.

(סידור יעב"ץ - דף קנה ע"ב)

פנחס בדין שיטול שכרו

באותות יקר ורבותא, כוס של ברכה נקריב בהדרתא, מלא חפני טיבותא, לרום האי מעלתא, מגדולי תומכי אורייתא, תורה וגדולה משולבות אצלו, מה טוב חלקו וחבלו, מפורסם במעשי הצדקה וחסד, ותיק וחסיד אשר עם קונו מתחסד, אוצר כל כלי חמדה וסגולה, נודע לשבח ולתהלה, עומד לימינינו בכל עת ועונה, בדעת ובתבונה, שמו משבחים בשפתי רננה.

הרבני הנגיד המפואר כש"ת

מוה"ר

פנחס משה לאנדא

הי"ו

מנכבדי קהלתינו הק' נב"פ

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל השמחה שבביתו שורה, ברוב חדוה ואורה

הולדת נכדתו הבכירה שתחי'

אצל חתנו האברך החשוב והנעלה כש"ת

הר"ר צבי מיטטעלמאן הי"ו

בן ידידינו החשוב הרה"ח ר' יעקב יודא הי"ו

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט ס"ל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב ד' שנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות פעיה"ק ירושלים תובב"א

יש כח בפה יאקאן

פנימי הרצ"ו בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל הגה"צ רבי חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים שליט"א

אב"ד בית אהרן

בביתו בעיר וויליאמסבורג יצ"ו

לרגל השמחת בנישואי נכדו למז"ט אצל בנו הגה"צ ר' **צבי אלימלך טייטלבוים** שליט"א
רב דבית מדרשינו תפילה למשה בארא פארק יצ"ו

יום ג' פרשת ויקרא תשפ"ג לפ"ק

בנו הרה"ג ר' צבי אלימלך טייטלבוים שליט"א רב דבית מדרשינו תפילה למשה ב"פ: ס'איז א חסד ה' אז מ'האט געטראפן אזא צוגעשטעלטע דירה (אחרי השריפה ה"י שעלה בבית דירת אביו הגה"צ שליט"א).

אב"ד בית אהרן: שוין תיכף נאך די שבעה וואך,[1] וועז אונז זעמיר געווען ביי ר' חיים הערש"ן (החתנו הגה"צ אבד"ק עצי חיים סיגוט שליט"א) דארט זעמיר געזעצן שבעה, פון דארט בין איך אהער געקומען דא.

ר' חיים הערש איז אין פוילן יעצט.

רבינו: יא, ער האט מיר געזאגט.

אב"ד בית אהרן: מ'האמיר א גוטן שליח קיין צאנז.

א' הנוכחים: ער וועט נישט קענען זיין אין טאג פון די יארצייט (כ"ה ניסן), ווייל ס'איז זונטאג אזן ס'איז שווער אהנצוקומען בו ביום, איז ער געפארן ערב ראש חודש.

הגרצ"א: ער האט שוין אריין געכאפט דעם תפארת שלמה'ס יארצייט אויך.

רבינו: יא.

היינט נאכט ערב ראש חודש, איז טאקע די יארצייט פון תפארת שלמה.

ס'איז דאך ידוע, דער תפארת שלמה איז געווען אמאל אין צאנז אויף שבועות, ס'איז געווען א גרויסע סענזאציע,[2]

---

1 בימי אבלו ע"פ אשתו הרבנית ע"ה ביום ה' פ' בא, ד' לחודש שבט דהאי שתא, שבוע אחרי שנתפסה בבית דירתה שעלה בשריפה באשמורת הבוקר ה"י.

2 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א) שהרה"ק הגוטער איד מניישטאדט ז"ל בנו של המאור ושמש נתן את העצה להתפארת שלמה שיסע לחג השבועות לצאנז בכדי להתפייס עם הרה"ק אודות הסכסוך על הרבנות בעיר קשאנוב, והתפארת שלמה אמר לו שהחסידים כבר הגיעו מכל העיירות, אז יעץ לו שיסע יחד עמהם, ואכן כן עשה ובשנת תרכ"ג היה בצאנז על חג השבועות.

ויש להוסיף מה שמקובל בבית באבוב כפי שמותאר בס' בית צדיקים יעמוד (ח"ג עמ' קל"ד, ומובא שהמהר"ש הראשון שמע את השבדות מהתפא"ש בצאנז מפי הסיד א' שנכח שם) שהתפארת שלמה נסע פעם לצאנז לדבר עם הדברי חיים אודות הסכסוך בהרבנות בעיר קשאנוב, הנסיעה היתה קשה לו, וכשעלה על העגלה לנסוע אמר, שזה נתגלגל לו מן השמים, על שבימי צעירותו לא נסע לצדיקים, וע"כ צריך לנסוע עכשיו בזקנותו. אולם כשהגיע לצאנז תיכף כשנתן שלום להדברי חיים, שש ושמח מאד על שבא, ונעשה אדוק עד למאד בקשרי אהבה, עד שאמר למקורביו שעל החג השבועות הבא הוא חוזר לצאנז, וכן עשה שבא על חג השבועות לצאנז.

וע"ש עוד כשהיה התפארת שלמה בחג השבועות בצאנז היה שם ציבור גדול של חסידי צאנז כבכל שנה, וגם חסידי התפא"ש שבאו עמו, ולא הי' מקום לינה לציבור הגדול, וגם לא היה אוכל די סיפוקם ואמר התפארת שלמה, עתה בשעה שאנו מסתופפים בצל הצדיק מצאנז חסר לנו הגשמיות, אבל כשילך כל אחד לביתו אחר יום טוב, ישלח השי"ת בזכות הצדיק לכל אחד שפע רב, כדי שיוכל לעבוד את השי"ת בניקל ובהרחבת הדעת, והיינו האי דמצינו שאחר מתן תורה אמר משה לישראל שובו לכם לאהליכם (דברים ה כז), פי' כשתשובו לאהליכם אחר

יו"ט, או יתן לכם השי"ת את הלכם, היינו שפע רב בגשמיות הנקרא לכם.

ועי' בס' י"ג אורות (ח"א) בשם הרה"ק מפשעווארסק ז"ל שאז כשהיה התפארת שלמה בצאנז ודיבר עם הרה"ק מצאנז ודיברו מגלוי צדיקים, נענה הרה"ק מצאנז שגלוי צדיקים הוא יותר גדול מגלוי אליהו, ואך שהדברי חיים אמר דברים אלו, נחרד הרה"ק בעל תפארת שלמה חרדה גדולה, וכשהלך הרה"ק בעל תפארת שלמה לאכסני' שלו, אמר להגבאי שלו תתבונן על הרב מצאנז, שנים רבות אני משתוקק לראות את הרה"ק בעל נועם אלימלך ועכשיו הוא הראה אותו לי.

עיי' בס' בדרכי פולין אביליות (עמ' 387) על האדמו"ר רבי שלמה מראדאמסק בעל תפארת שלמה מסופר כי נסע פעם לצאנז לחג השבועות, שאלו בנו, אבא האיך אתה משאיר את העדה בחג ללא מנהיג, השיב האב, ראה בני זקנתי כבר, ורוצה אני לזכות ולראות פעם אחת האיך היה נראה מעמד קבלת התורה בהר סיני, ואת זה אפשר לראות רק בצאנז.

אגב, עיי' בס' כל הכתוב לחיים (עמ' קס"ב) פעם אחת היה הגוטער איד בצאנז ביחד עם הה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק, וכשבאו לקבל שלום לא יכלו ליכנס, ושאל אותו התפארת שלמה הרי פתחו של הרב פתוחה, מדוע אין יכולים לגשת אל הקודש פנימה, כי רבינו התעמק בעת הזאת בדבקות בהשי"ת, והשיב הגוטער איד להרב מראדאמסק, אין אתם יודעים, אשר בעת אשר הרב הקדוש מעשן מקטרתו הוא מכוון כוונות כמו הכהן גדול ביום הכפורים.

ועיי' בס' אוצר ישראל (עמ' קנ"ו) שמביא מעשה פלא שיהודי א' נושע מצרת המלכות ע"י שמסר קוויטל להרה"ק מצאנז כשהתפארת שלמה ישב לצידו כשהרה"ק ערך שולחנו, והתפארת שלמה עמד לימינו לדבר על לבו של הרה"ק להשפיע לו ישועה, עי"ש באריכות.

ועיי' בסו"ס אור ישע - ראפשיץ (עמ' ר"ס) שפע"א כשהתפארת שלמה היה בצאנז הגיע שם גם האמרי נועם זצ"ל, והרה"ק מצאנז העיד על מחותנו האמרי נועם בפני התפארת שלמה כי הוא יהודי קדוש וגאון, והחכמה אמיתית נמצאה אצלו, והוא נכדו של מורי ורבי מראפשיץ.

ועיין עוד בס' בישישים חכמה (עמ' ע"ו) שכשביקר הרה"ק בעל תפארת שלמה זצ"ל בצאנז, הגיד לו הד"ח שהרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע אמר שרוצה שבניו עד דורי דורות יהיו עניים, אבל אני רוצה על כל פנים שבני לא ידורו בישובים הקטנים. שאלו בעל התפארת שלמה, הלא זה ההיפך מהא דמצינו בגמרא ישיבת כרכים קשה (כתובות קי), אמר לו, לא מפני זה, אלא שאם ידור במקום קטן, אזי כשיקום לפנות בוקר ביום שלג וילך אל המקוה, לא תהיה דריסת איש של אדם בשלג, ואזי יתמלא בעצמו גאוה שהוא הראשון שהולך למקוה, אבל כשידור בעיר גדולה, ושם אף באמצע הלילה יש דריסת איש ועוד כדומה, ולכן רוצה שידורו בעיר גדולה.

ועיי' בקונטרס בגדי אהרן (בראש הספר מזבל מאש מהרה"ק ר' אהרן ה"ש זצ"ל מביאלא - בילזין) שהתפארת שלמה אמר על הרה"ק מצאנז שהוא גדול כהרשב"א בימיו, ע"ש.

ועיי' בס' אמת ויציב (עמ' כ"ח) סיפר הרה"ק רבי אברהם שמוחה מבארנוב זי"ע אשר הוא היה בצאנז יחדיו עם הגה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע, דער דברי חיים האט אים מכבד געווען צו דאווענען שחרית פארן עמוד,[3] און די פוילישע רבי'ם האבן דאך נישט געזאגט קיין יוצרות, קיין פיוט,[4] און אין צאנז איז געווען א

ונתפעל מאוד איך שראה בעיניו את גודל ההכנעה והאימה והיראה שהיה לו להרבי מראדומסק לפני הרבי מצאנז, והנה הרבי מצאנז היה מעשן תמיד במקטרת שלו, ותמיד באמצע הפסיק מלעשן מרוב דביקות, ושוב התחיל לעשן והיה צריך לזה איש אחד מיוחד לעמוד לפניו בגפריות להדליק לו את הטיטון במקטרת, והנה הגה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע בכל פעם שבא לצאנז זאת היתה השירות ושימושו שהיה אוחז בידו את הגפרית, ובכל פעם שראה שהרבי מצאנז רוצה לעשן דלק לו מהגפרית.

וסיפר הרב מבארנוב שהוא הרגיש וראה אשר בכל פעם ופעם שמדליק התפא"ש את הגפרית היה התפא"ש מרחש בשפתיו והרכין את עצמו לשמוע רחישת שפתי קודשו, ושמע שאומר בעת ההדלקה בזה הלשון: הנני מקשר עצמי בזה לצדיק הזה.

3 ועיי' בס' י"ג אורות (ח"א) ובס' מגן אבות - באבוב (עמ' ש"י) אשר סיפר הרה"ח מו"ה אהרן שלמה ראזען שו"ב ז"ל ממושינא - לאנדאן שכשהיה הרה"ק התפארת שלמה זי"ע בצל קדשו של מרן הדברי חיים זי"ע על חג השבועות, כיבדו מרן הק' מצאנז זי"ע להתפלל לפני העמוד ואמר לו 'זינגט אהבה רבה אז דאס הארץ זאל אונז דערקווייקען'.

4 הנה בענין אמירת פיוטים ויוצרות מובא מחלוקת בין המחבר להרמ"א, דעת המחבר שאין לומר יוצרות לא ביוצר אור שבברכות קריאת שמע, וכמ"ש בשו"ע (סימן ס"ח סעיף א') 'יש מקומות שמפסיקים בברכות קריאת שמע לומר פיוטים, ונכון למנוע מלאמרם משום דהוי הפסק', ע"כ ולא את הפיוטים שבתפילת שמונה עשרה וכמ"ש בשו"ע (סימן ק"ב סעיף ב) אין לומר פיוטים ולא קרוב"ץ בתפילה, ע"כ.

ובקהילות קודש בגליל העליון שבאונגארין יוצאים ביד רמ"א, ואומרים את כל היוצרות והפיוטים שתיקנו קדמונינו, הן את אלו הנקראים יוצרות כמ"ש רמ"א (סימן ס"ח סעיף א') 'ויש אומרים דאין איסור בדבר ובן נוהגין בכל המקומות לאמרם, והמיקל ולא אומרם לא הפסיד וכו' יעו"ש. וכן את הפיוטים שבחזרת הש"ץ כמ"ש רמ"א (סימן ק"ב סעיף ב') 'ויש מתירין הואיל וצרכי רבים הם, וכן נוהגים בכל מקום לאמרם', ע"כ. וראה בדרכי משה' שהמהרי"ל כעס על הבחורים שלמדו באותו זמן בהרהור, ולא אמרו הקרוב"ץ.

וראה במגן אברהם (ריש סימן ס"ח) שכתב ובשבלי הלקט האריך בשם גאונים שמצוה לומר פיוטים, וכשפייט רבי אליעזר הקליר וחיות אשר הנה מרובעות בכסא ליהטה אש סביבותיו".

והמנהג שנתפשט ברוב העולם שאומרים את הפיוטים של שמונה עשרה בחזרת הש"ץ, ואין אומרים את הפיוטים של ברכות קריאת שמע, וכמובא כן בשו"ע הרב (סימן קי"ב סעיף א') וז"ל: ונהגו במדינות אלו לומר קרוב"ץ בשמונה עשרה, ואין בהם משום הפסק בתפילה אפילו להאומרים שאסור להפסיק בפיוטים בברכות קריאת שמע, ע"כ. ומרומז כן בדברי הרמ"א עצמו (בסימן ס"ח) דמיירי לענין יוצרות בברכות קריאת שמע, הביא גם את מנהג הנמנעין מלומר פיוטים, ואילו בסימן קי"ב

גרויסע קפידא יא צו זאגן,[5] אבער לכבוד דעם תפארת שלמה האט ער מוותר געווען, ער האט דעמאלטס נישט געזאגט קיין יוצר.[6]

אב"ד בית אהרן: מיין טאטע ע"ה (הרה"צ ר' אהרן ז"ל) האט נאכגעזאגט פונעם זיידן רבי לייבוש ז"ל (מאוהעל, בן הגה"ק רבי שמואל מגארליץ ז"ל) אז די צוויי טעג ביי 'גשם' איז שוין געווען אזוי טונקל אז מ'האט שוין געדארפט זאגן יוצר ביי די פענסטער'ס, מ'האט געזאגט די לאנגע שטיקלעך.

דמיירי לענין פיוטים שבשמונה עשרה לא הביא מנהג הנמנעין מלאמרו ע"ש.

ובביאור החילוק כתב בשו"ע הרב (סימן ס"ח) וז"ל: מה שנוהגין במקומות הרבה לומר פיוטים בברכות קריאת שמע יש אומרים שכל מי שאפשר לו לבטל המנהג שלא על ידי מחלוקת יבטל וכו', ויש אומרים שאין איסור בדבר וכו', וכל זה בברכות קריאת שמע, אבל בתפילת שמונה עשרה אין הפיוטים חשובים הפסק, שהרי מותר להוסיף מעין כל ברכה וברכה וכו', וכן רבי אליעזר הקליר שהיה מארץ ישראל מקרית ספר וכו' ותנא הוא, והוא תיקן קרוב"ץ לג' ראשונות שבשמונה עשרה.

ועיי' בס' העתים שכתב טעם לאמירת הפיוטים משום גזירת המלכות שלא יעסקו בתורה, לכן קבעו חכמים שבאותו הזמן ההלכות והדינים דרך שבח והודיה. ועי' שו"ת משיב דבר להנצי"ב (ח"א תשו' יג) שבישיבת וואלאזין ע"פ הגר"א לא אמרו יוצרות, מלבד ר"ה יו"כ ופורים ותפילת טל וגשם ועע"ש. ובשו"ת בנין שלמה (ח"ב סי' קסג) שכתב לבאר החילוק מפני שבימים הנוראים הפיוטים הם מענין הברכות ול"ח הפסק.

ובספר שלחן הטהור מהרה"ק מקאמרנא (סי' ס"ח) כתב: מרן הקדוש הריב"ש נהג שלא לאמר יוצרות, ומחמת זה נתפשט המנהג בינינו שלא לאמרם, ורבינו הקדוש מו"ה אלימלך מליזענסק נהג לאמרם בר"ה ויוה"כ, מהטעם שמרן האר"י אמרם באותו פעם עכלה"ק.

5 עיי' בס' תפארת בנים (סי' ק"מ): בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע הקפיד מאד לא להשמיט שום קטע מהיוצרות, פעם השמיט הבעל תפילה באחד מד' פרשיות קטע מהיוצרות, רגז עליו בעל הדברי חיים, וציווה לחזור ולאמרו לאחר התפילה, שאל הבעל תפילה את הדברי חיים מה הרוגז הזה אם משמיטים קטע מהיוצרות, ענהו הדברי חיים כאשר השמטת הקטע הנ"ל, רצה רבינו אלעזר הקלירי להרגך, ועל ידי שציוותי עליך לחזור ולאמרו, הצלתי את חייך.

6 ויש לציין מה שמובא בס' זרעא קדישא - מעליין (עמ' קע"ט) על הרה"ק רבי ישראל הורוויץ אב"ד ווייסליץ בנו של הרה"ק הרמ"מ מלינסק (השני) זצ"ל ...באותו תקופה הגיעו לצאנז טובי הקהל מעיר ווייסליץ, ובקשו את הה"ק מצאנז שימנה להם רב כאשר נתרוקנה כסא הרבנות בעירם, הה"ק מצאנז שלח מיד לקרוא להגה"צ ר' ישראל, והמליץ בעדו ועל פי ציוויו נתמנה לאבד"ק ווייסליץ יצ"ו, כשבא הרה"ק בעל תפארת שלמה ז"ל לשבות את חג השבועות בצאנז באו עמו הכרתי והפלתי כמעט כל רבני המדינה, והתפא"ש התפלל שחרית לפני התיבה, ור' ישראל נתכבד להתפלל לפני התיבה תפלת המוספין.

רבינו: יא, אזוי שפעט האט מען געדאוועט מוסף אז מ'האט שוין נישט געזעהן.

אב"ד בית אהרן: מ'איז געשטאנען ביים פענסטער אזוי האט מען געזעהן, אבער מ'האט געזאגט דעם גאנצן יוצר.

הגרצ"א: און מ'האט נאך געמאכט הקפות שפעטער שמיני עצרת.

אב"ד בית אהרן: הקפות האט מען געמאכט שמיני עצרת אינמיטן דאוועגען.

רבינו: שמחת תורה איז די הקפות אויך אינמיטן דאוועגען פארץ לייענען.

הגרצ"א: אין דינוב מאכט מען עם נאכץ דאוועגען.

אב"ד בית אהרן: יא, אין צאנז האט מען געמאכט אינמיטן דאוועגען.

רבינו: עם קומט פארץ ליינען, פאר אתה הראית.

אב"ד בית אהרן: די סיבה פונעם תפארת שלמה'ס קומען קיין צאנז איז געווען די מחלוקה אין קשאנוב.

רבינו: יא, איבער קשאנוב.[7]

הגרצ"א: כ'האב געזעהן ס'איז דא א בריוו פונעם תפארת שלמה'ס אייניקל, דער רבי יצחק מרדכי ראבינאוויטש,[8] ער האט אסאך געשריבן, ער איז געווען א זוהן פון רבי צבי מאיר, דעם תפארת שלמה'ס זוהן, שרייבט ער, אז נאך די הסתלקות פונעם תפארת שלמה, איז זיין טאטע און זיינע פעטער'ס ובפרט דער חסד לאברהם פון ראדאמסק געפארן קיין צאנז,[9] און דער דברי חיים האט זיי מורא'דיג מקרב געווען.[10]

---

7 דהיינו כפי שכבר תיארנו באריכות כמה פעמים שכשהרבנות בעיר קשאנוב נתפנה, הכתיר הרה"ק מצאנז את בנו הרה"ק רבי דוד לרב העיר, ושם התגוררו הרבה חסידי ראדאמסק והם רצו שבנו של התפארת שלמה הרה"ק בעל החסד לאברהם יהיה רב העיר, ומזה נתלקחה המחלוקת הנוראה, עד שהתפארת שלמה רצה להתפייס עם הרה"ק מצאנז כי הגוטער איד מניישטאט אמר לו שהרב מצאנז הוא אש אוכלה, ויעץ לו לנסוע לחג השבועות לצאנז, ואכן נסע לשם בשנת תרכ"ג.

והרוצה להעשיר ידיעותיו אודות פרשה זו יעיין בס' כל הכתוב לחיים (עמ' קצ"ג) ששם מובא הרבה מקורות אודות הפרשה כפי שסיפר נכד הרה"ק ה"ה הגאון רבי ברוך שמעון שניארסאהן ז"ל ראש ישיבת טשעבין, וכן בס' דרכי דוד שי"ל בניו יארק.

8 שהיה אב"ד פלאוונא והוציא לאור הספר עטרת שלמה על זקינו הק' התפארת שלמה.

9 עיי' בראש הספר תפארת שלמה שמובא הסכמה מהרה"ק מצאנז משנת תרכ"ו וכותב שבאו לפניו "ידידיי יראי ה' חסידים גדולים בתורה

נאכדעם ברענגט ער צו א גרויסען חידוש, אז זיין ברודער האט אים פארציילט אז ער האט געהערט פון א איד וואס איז געווען דארט בשעת מעשה, וועז דער צאנזער רב איז אמאל געווען אין ווארשא, ער האט זיך געטראפן מיטן חידושי הרי״ם, און דער חידושי הרי״ם האט געמאכט א סעודה לכבודו, און ס׳איז נישט געווען דארט קיין איין צאנזער חסיד, ווי מ׳רופט דאס ׳קיין איין היימישער׳, און אינמיטן איז אריין געקומען א צאנזער חסיד, און דער צאנזער רב האט זיך מורא׳דיג געפריידט צו אים, ער האט זיך ממש אויפגעשטעלט פאר אים און אים ארומגענומען מיט א שמחה.[11]

עס איז מיר געווען א חידוש וואס ער שרייבט, ווייל ס׳איז דא א באקאנטע בריוו וואס דער פני מנחם דער גור׳ער רבי שרייבט, נאכדעם וואס דער רבי דער ברך משה׳ס האט באזוכט ביי אים, אום תשנ״ד, שרייבט ער דארט, אז דער ברך משה האט אים געפרעגט צי דער צאנזער רב האט זיך אמאל געטראפן מיטן חידושי הרי״ם, זאגט ער אז ער וויסט נישט דערפון, ער האט קיינמאל נישט געהערט דערפון.[12]

נשמ״ק נ״י בני הרב הגאון הקדוש החסיד וכו׳ כק״ש מוה׳ שלמה הכהן זצללה״ה...

ועיין בס׳ בית צדיקים יעמוד (ח״ג) שביומא דהילולא הראשונה של הגה״ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זי״ע, נזדמן לעיר צאנז חסיד אחד מפולין, ורצה לקבל שלום מהגה״ק הדברי חיים זי״ע המקורבים לא הרשו לו להיכנס להדברי חיים קודם התפלה, אבל הוא נתחכם ליכנס בגניבה וגנש להדברי חיים שהי׳ עומד כבר מלובש בבגד עליון בדרכו לילך לבית המדרש, הדברי חיים שאל לו מהיכן הוא, וענה שהוא חסיד של התפארת שלמה והיום הוא היומא דהילולא הראשונה של רבו, ואמר הרה״ק מצאנז בתמהון, וכי אמנם כבר כבר שנה, הרי הימים חולפים ועוברים כל כך במהירות, והוציא מעות ונתן לאחד הנוכחים ללכת ולקנות נרות ולהדליקם בבית המדרש, אחרי כן אמר כי היות שלא ידע בעת שטבל בבוקר שהוא היומא דהילולא של התפארת שלמה, ע״כ יחזור לטבול עוד הפעם, וכן עשה, ואח״כ התפלל שחרית.

גם צוה להרבנית לאפות קוגל לכבוד יומא דהילולא, וכשאכל ארוחת הבוקר ישב בדביקות ולא דיבר כלום, הגם שהי׳ רגיל לשוחח הרבה בסעודה זו, וגם החסידים ישבו באימה, בסוף הסעודה נענה ואמר לא ידעתי שהוא גדול כ״כ, ע״ש.

ועיי׳ בס׳ אוצר ישראל (עמ׳ שפ״ט) שספר החסיד רבי מרדכי הערש שמערלער ז״ל שבניו של התפארת שלמה זי״ע היו פעם בצאנז אצל הדברי חיים זי״ע ביומא דהילולא של אביהם הקדוש, כשהגיע הד״ח מהמקוה אמרו לו שהיום ההילולא של אביהם, והראו להד״ח הספר תפארת שלמה על המועדים שיצא זה לאור, טרם שיצא לאור התפארת שלמה על התורה, וכשהסתכל הד״ח בהספר אמר, הא אה, ער האט זעך אזוי באהאלטין פון אונז, מיר האבין נישט געווייסט אז ער איז אזוי גרויס, אז אלץ עוד הפעם במקוה, וצוה להכין סעודה.

10 ועיי׳ בס׳ כל הכתוב לחיים (עמ׳ ק״ס) שהרה״ק בעל חסד לאברהם זצללה״ה בן הרה״ק והטהור בעל תפארת שלמה האדמו״ר מראדאמסק זצללה״ה היה בשעת פטירת אביו הקדוש בן י״ח שנה, ונסע אחר פטירת אביו הקדוש לצאנז למרן אאזמו״ר הקדוש רבשכבה״ג זצללה״ה, וישב שמה שנה שלימה, ומרן מצאנז כיבדו מאוד וקירבו ביתר שאת יותר מכמה אדמורי״ם זקנים.

11 כן הוא מובא בשמו בס׳ מקור חיים על הרה״ק מצאנז (אות קפ״ז) עיי״ש שמוסיף שהרה״ק מצאנז התחיל לרקוד עמו, וכשהחי׳ הרי״ם ראה את האהבת ישראל הגדולה של הרה״ק מצאנז נעמד גם לרקוד עמהם, ע״ש.

אגב, עיי׳ בספר מאיר עיני הגולה (תולדותיו וקורות חייו של בעל חידושי הרי״מ באות תקצ״ד) וז״ל: הגה״ק מוה״ר חיים האלברשטם זצ״ל אבד״ק צאנז אשר הי׳ מצדו התנגדות גדולה על מרן אדמו״ר הק׳ מקאצק זצ״ל, הי׳ לו ידידות ואהבה עם רבינו זצ״ל, וכמה פעמים היו ביניהם חליפות מכתבים בעניני שו״ת להלכה, וגם בשו״ת הרי״מ נדפס ב׳ תשובות אליו, ורבינו זצ״ל החידושי הרי״מ שיבח מאד את סיגנון לימודו של הגה״ק זצ״ל הדברי חיים, ופע״א הי׳ הגה״ק מצאנז זצ״ל בוואַרשא, והלך אל רבינו זצ״ל והרבה רבינו לכבדו מאוד, וקודם הפרדו ממנו אמר רבינו אליו, צאנזער רב רצוני לכבד אתכם באיזה דבר, וענהו הגה״ק מצאנז, וכי עוד מעט הכבוד שכבדתם אותי עד עתה, וא״ל רבינו הנני רוצה להראות אתכם דבר חידוש אשר יהי׳ לכם הנאה ממנו, ולקח רבינו את הגה״ק מצאנז בידו והובילו לחדר קטן, ושם הי׳ מונח בעריסה ילד קטן וא״ל רבינו זצ״ל זה הילד הוא נכדי, והוא דבר חידוש, והגה״ק זצ״ל הביט היטב בהילד, ונתלהבו פניו מאוד ואז ברכו ברכת פרידת שלום וליוה אותו עד החוץ.

12 עי׳ בקובץ נחלת צבי (חלק ח׳) ששם מובא מכתב מהפני מנחם להרב יאשע ליפשיץ ע״ה מסטיטשין ששאל לו האם הרה״ק מצאנז פגש את החידושי הרי״ם, והפני מנחם משיב לו שהוא נפגש עם האדמו״ר מסאטמאר (ה״ה בשיחה הנ״ל) ודנו בזה ולא ידעו האם נפגשו.

ולתועלת הקוראים נעתיק כאן השיחה שהיה למרן רבינו בעל הברך משה זי״ע עם האדמו״ר מגור בעל פני מנחם זצ״ל עם להבחל״ח מרן רבינו שליט״א בעת שרבינו ז״ל שהה בירושלים בשנת תשנ״ד, וזהו חלק מתוכן השיחה (כפי שנתפרסם במילואו בגליונינו לחג הפסח שנת תשע״ב לפ״ק)

רבינו שליט״א: אויפן וועג קומענדיג אהער האט מען ערעדט צי דער חידושי הרי״ם האט זיך געטראפן מיטן דברי חיים?

אדמו״ר מגור: אין די תשובות זעהט מען אז זיי האבן זיך געשריבן צווישן זיך.

רבינו זי״ע: יא, אבער איך פרעג צי ס׳איז באקאנט צי זיי האבן זיך געטראפן פנים אל פנים.

אדמו"ר מגור: אויף זייערע גוטע באציהונגען צווישן זיי איז דאך דא א מעשה, כ'האב געהערט פונעם קוממיות'ער רב רבי בנימין מענדלזאהן ז"ל, וואס האט מיר געגעבן אויף מיין התונה א דרשה געשאנק א שו"ת דברי חיים, און ס'שטייט אונטן אז אין א געוויסע תשובה (ח"ב אבהע"ז י"ד) איז דא א שמועס וועגן א פאר פאלק וואס איז שוין אריבער צעהן יאר פון די התונה און זיי האבן נאכנישט געהאט קינדער, און דער מאן וויל זיך גט'ן.

די שאלה האט מען אויך געפרעגט פונעם חידושי הרי"ם (בשו"ת סי' ל"ז), און ער האט נוטה געווען מתיר צו זיין. און דער דברי חיים האט אויך אזוי געהאלטן מעיקר הדין, נאר ער האט צוגעלייגט אז צדיקים זאלן מתפלל זיין, און אזוי וועלן זיי זיך נישט דארפן גט'ן, האט צוגעלייגט דער קוממיות'ער רב אז זיי זענען טאקע שפעטער געהאלפן געוואהרן, און זיי האבן אייניקלעך וואס וואוינען היינט אין פתח תקוה.

איך מיין אז זיי האבן זיך אבער נישט געטראפן.

רבינו זי"ע: איך האב אויך נישט געהערט...

האדמו"ר מגור: זיי זענען טאקע געווען מחותנים, ווייל מיין זיידע דער שפת אמת איז געווען א איידעם (בזיוו"ש) ביים גארליצער רב דער זוהן פונעם דברי חיים.

אבער זייער נאנטקייט איז שוין געווען פון פריער, ווייל דער שוויגער פונעם שפת אמת רבי יודל קאמינער, איז געווען א אייניקל פונעם לייפניקער רב דער ברוך טעם (חותנו של הדברי חיים).

רבי יודל איז געווען א חסיד ישער איד און א למדן, און ער פלעגט פארן אויף מסחר קיין אונגארין, ווען ער איז געווען אויפן וועג, און ער האט נישט געהאט צו עסן כשר'ס אזוי מיט אלע הידורים, האט ער פשוט געפאסט. ער פלעגט פארן אסאך קיין צאנז, און איז איינגעשטאנען ביים דברי חיים, דער גארליצער רב איז דאך געווען א שארפער, האט ער געריידט שארף אנטקעגן קאצק, און רבי יודל האט געשוויגן (אף שהוא היה מחסידי פוילן שדבקו בהצדיקים מקאצק וגור).

איינמאל האט ער מיטגעברענגט מיט זיך זיין יונגל אין עלטער פון צעהן יאר, און ווען דער גארליצער האט וויטער גערעדט אזוי שארף, האט רבי יודל צעקניפט זיין זוהן, און ער האט אויסגעבראכן אין א געוויין, דער דברי חיים האט געפרעגט פארוואס וויינט דאס קינד, האט רבי יודל געזאגט 'ער וויינט וויל ער קען נישט אויסהאלטן אז מ'רעדט אויף זיין רבי'ן.

האט דער דברי חיים געזאגט פאר גארליצער רב, 'איך בעהט דיך בכל לשון של בקשה, ביי מיר ביים טיש זאלסטו נישט רעדן אויף קיין שום איד', און ער האט צוגעלייגט, 'דיין עונש וועט זיין, אז דו וועסט האבן א קאצקער איידעם...', און דער שפת אמת איז טאקע געוואהרן זיין איידעם... עד כאן תוכן השיחה הנצרך לענינו.

אך מן הענין לציין גירסא המובאת בספר "החכמה מאי"ן" (עמ' ס"ט) וז"ל: "רבינו מסטיטשין זי"ע סיפר שהרה"ק מצאנז היה פעם בוואר שא ונועד עם החידושי הרי"ם זצ"ל והעמידו על השולחן צענצנת מעיד (מי דבש) הם דברו כל הלילה בלימוד, ורבינו התבטא לאמר שהצענצנת משקה ניצבת שם עד היום". ובעמ' ע' כתב שם – "ועוד סיפר יהודי אחד מוואר שא היה אצל הרה"ק מצאנז הוא ביקשו שיפרוס בשמו בשלומו של החידושי הרי"ם וימסור לו סימן שהם ישבו כל הלילה ליד כוס מעיד ודברו בלימוד", עכ"ל.

און דא שרייבט ער אז ער האט געהערט פון איינעם וואס איז דארט געווען אז זיי האבן זיך געטראפן אין וואר שא.

רבינו: אבער אז ער איז געווען אין וואר שא, איז דאך עמיצער מיטגעווען מיט אים, ער איז נישט אליינם געקומען צופארן, ער האט דאך געהאט גבאים, ער האט געהאט משמשים, א רבי פארט דאך נישט אליינם, ווי אזוי קען זיין אז ער איז געווען אינגאנצן אליינם?

הגרצ"א: ער האט געמיינט פון די דארטיגע אידן איז נישט געווען קיין איין היימישער.

אב"ד בית אהרן: עס איז דא א בריוו פונעם חידושי הרי"ם צום צאנזער רב, ער בעהט אים ער זאל מתפלל זיין פאר איינעם אויף קינדער.[13] איז מן הסתם האט ער אים דאך געקענט?

13 בשו"ת דברי חיים (ח"ב אבהע"ז י"ד) מובא כדלהלן: "שאלה בתלמיד חכם אחד שנשא אשה ודר עמה באהבה כדרך תלמידי חכמים עשרים שנים ועדיין לא סר מחיבתה אך לא זכה להבנות ממנה ולא הי' לה שום ולד ולכן נפשו חשקה לקיים מצות פרי ורבי' ולהעמיד בנים תלמידי חכמים כי הוא ממשפחה גדולה בן גדול הדור ז"ל ולכן ביקש ממני למצוא היתר כי זוגתו אינה רוצה להיפרד ממנו בשום אופן" - הרה"ק מצאנז דן שם באריכות ומסי' שם דמותר לגרש אותה בעל כרחה אע"פ שחל על זה חרם דרבינו גרשום, דבמקום מצוה לא גזרינן, אך מסיים שם בזה"ל: "זה נראה לפענ"ד אך מחמת שהוא דבר חדש אינני סומך על עצמי עד שיסכימו עמי איזה גדולים הגם ששמעתי שגדולים הורו להתיר במקום מצוה מכל מקום יראתי לעשות מעשה בלא הסכמת גדולי דורינו והי' שלום, כדברי הבא על החתום ב' י' שבט תרכ"ה לפ"ק צאנז הק' חיים האלבערשטאם" ואכן הרה"ק מצאנז שלח תשובה זו להשואל ומשיב אשר הסכים עמו ונדפס תשובתו בשו"ת שו"מ (מהדו"ק ח"א סי' פ).

וכמו"כ שלח תשובה זו להחידושי הרי"מ אשר פלפל בדבריו בשו"ת חידושי הרי"מ (אה"ע סי' ל"ו) וז"ל החידושי הרי"ם: "החיים והשלום וכל טוב לכבוד אהובי וידיד נפשי ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם בוצינא חסידא פרישא נ"י פ"ה מו' חיים נ"י אבד"ק צאנז וכו'.

ובסוף מכתבו מוסיף הרי"ם:

... וכדעתו הרחבה יעשה, ויותר טוב שיפעול בתפילתו שיפקוד ה' אותה כעובדא דרבי שמעון בר יוחאי במדרש הנ"ל (שיר השירים רבה פרשה א) וה' זה שלום לרומ"כ ולכל המסתופפים כחפצו וחפץ או"ג מתו דו"ש באהבה...

וכוונת החידושי הרי"ם היינו על דברי המדרש שיר השירים דאיתא (פ"א ל) מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה

רבינו: אוודאי האט ער אים געקענט,[14] דער דברי חיים האט אמאל געזאגט, מ׳האט אמאל געזאגט אז רבי׳ם קענען נישט קיין לערנען, האט ער געזאגט, היינט קען מען דאס נישט זאגן, ווייל אין רוסלאנד איז דא רבי מענדעלע (בעל צמח צדק) ליובאוויטשער, אין פוילן איז דא רבי איטשע מאיר (בעל חידושי הרי״ם) פון ווארשא, און אין גאליציע בין יאַך.[15]

אב״ד בית אהרן: מיין שוועד (כ״ק הרה״צ ר׳ משה האלבערשטאם מקוויאשד ז״ל) פלעגט אלץ צו פארציילן אז דער חתם סופר האט נישט געליינט קיין תשובות אינמיטן פארלערנען, ס׳איז נישט געווען אזא זאך, ער האט נישט געליינט קיין בריוון, איינמאל איז אנגעקומען א תשובה פונעם דברי חיים, און דער חתם סופר האט עם געליינט אינמיטן שיעור, ער האט געזאגט ׳דער פאללאק שטרייט גוט׳.

רבינו: כ׳האב געהערט דאס, כ׳האב נישט געהערט אז ס׳איז געווען אינמיטן שיעור, אבער ער געזאגט ׳דער פאללאק שטרייט גוט׳.[16]

ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה נענר משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות, עיי״ש.

[אגב, בכתבי הגה״צ בעל בנין צבי מווייטצען זצ״ל מובא שאותו אברך היה הגה״ק רבי יהושע מטאמשוב זי״ע, ומרן הק׳ מצאנז כשראה את דבריו של החידושי הרי״מ אמר: ״ער איז דאך געראטן״ ופנה אל האברך ואמר לו שיקבל על עצמו להקפיד ולקבל עליו תוספות שבת מדי שבת בשבתו ועי״ז יוושע בזש״ק כי האוה״ח הק׳ כתב עה״פ ושמרו בני ישראל את השבת, ד״את״ השבת היינו תוספות שבת, והוסיף הרה״ק מצאנז לפרש המשך הכתוב, ושמרו בני ישראל ״את״ השבת, כאשר ישמרו בני ישראל תוספות שבת כדבעי, אז לעשות את השבת, יפעל התוספות שבת, ״לדורותם״ שיהי׳ לו דורות, בנים ובני בנים זרעא חייא וקיימא, ואכן זכה הלה להוושע בזש״ק].

14 עיין בתשו׳ חי׳ הרי״ם שמביא תשובה להרה״ק מצאנז בענין עוף עם ה׳ אצבעות, ועיי׳ בתשובות ד״ח (יו״ד סי׳ צ״ה) שכתב בתו״ד: יכתוב להגאון החסיד מורינו איציקעל מאיר נ״י וכו׳ וכו׳ ע״ש.

אגב, עיי׳ בס׳ בדרכי פולין אבילות (עמ׳ 388) לאחר הסתלקות הרי״ם מגור כאשר הוציאו לאור את ספריו, שלח הרה״ח רבי יודל קאמינער ז״ל לדודו הרה״ק רבי חיים מצאנז עותק אחד מן הספר, ועל כך השיב והודה לו וז״ל:

...קבלתי התשורה ספרי חדושים על חשן משפט מכבוד הרב הגאון המנוח הצדיק מהרי״ם זצ״ל, ומאד ערבה עלי מנחתו, ויישר כחו ותשואת חן למעלה״ת, ואזכור לו את זאת אשר בא לכבדני במשאת כפו מנחה השלוחה אלי, להתפלל בעדו שירום ד׳ קרן הצלחתו, ויהי׳ שתול על מי מבועי העושר והחכמה והמדע, וישפיע לו השי״ת שפע וישבע נחת מכל צאצאיו היקרים בתורה וגדולה יחדיו יצמדו עם כל טוב סלה, והספרים הנ״ל הגיעו לידי ע״י חתן בני הרב החריף החסיד מו״ה אלטר שמעון נ״י האבד״ק פאדגוריא, מחמת טרדותי לא יכולתי להאריך בלשוני, ויישר כחו על אשר זיכני בספר הגאון מהרי״ם זלה״ה, ויקבל גמולו הטוב בכל הענינים, כנפש ידידו דשו״ט ח״י״ז - הק׳ חיים האלברשטאם.

15 עיין בס׳ דרך צדיקים (אות ו׳) שכשהרה״ק מצאנז יצא חוצץ נגד הגאון רבי ירמי׳ לעוו״ז ל״ל אב״ד אוהעל על שרדף את החסידים בגלילותיו, ומנע מבעדם להדר בכמה ענינים כגון לחייב בדיקת הוושט רק באווזות פטומות וכדו׳, ומזה נתהוה מערכה כבידה בין החסידים לרבני העיר האשכנזים.

והרה״ק השיב מכתב חריף להגאון רבי יהודה אסאד זצ״ל בעל שו״ת מהרי״א, על שהמהרי״א ביקש מהרה״ק מצאנז שלא יתערב בהמחלוקת באוהעל, והרה״ק השיב לו שהאב״ד אוהעל רודף את החסידים דשם, והוא יחיד בדור הזה שיוצא במלחמה פומבית נגד דרך החסידות, והרה״ק כותב לו, התינח בדורות שלפנינו היה התנגדות לדרך החסידות כי לא ידעו ולא הבינו עומק דרכם, אבל בדורינו אלה אשר כאו״א אשר לו עיני בשר רואה שהוא רק שינוי למעליותא, וכל תקנותיהם הוא להחמיר ולא ח״ו להקל או לשנות מדרכי התורה, וא״כ המתנגד לדרך החסידות בדורינו, הוא ..... רח״ל.

וממשיך הרה״ק וכותב - ושקר ענה בפיו שהחסידים אינם יכולים ללמוד, כי במדינת פולין מפורסם לגאון הדור רבי יצחק מאיר מגור - היינו החידושי הרי״ם, ובמדינת רוסלאנד מפורסם לראש וגאון הדור הגאון רבי מענדל מליבאוויטש - ה״ה הצמח צדק, וכן מחותני הגאון רבי מאיר מדזיקוב - היינו האמרי נועם, בקי בכל חדרי תורה, עיי״ש כל תוכן המכתב.

16 עיין בס׳ מקור חיים (אות תצ״ד) שמביא את העובדא בשם הגאון המהר״ם א״ש, דהיינו כשהגאון החת״ס פסל איזה גט אשר הרה״ק מצאנז הכשירו, ומרן הד״ח שלח מכתב להחת״ס להראות צדקת דינו, וכשהגאון הקדוש מרן החתם סופר זי״ע קיבל את המכתב מהרה״ק מצאנז זי״ע, וכשקרא אותה נענה בהתפעלות על הרה״ק מצאנז זי״ע: דער פאללאק שטרייט גוט, דהיינו שהוא לוחם יפה מלחמתה של תורה ועיי״ש באריכות.

אך יש לציין שיש מערערים על העובדא הנ״ל המובא במקור חיים, כי שם כתוב שהמר״ם א״ש סיפר שהרה״ק מצאנז שלח את המכתב לרבו החת״ס כשהוא למד בישיבתו, והנה המהר״ם א״ש למד אצל החת״ס עוד במאטעסדארף ולא בפרעשבורג, ולפי החשבון היה אז הרה״ק מצאנז לפני גיל בר מצוה, חוץ אם נאמר שהמהר״ם א״ש המשיך ללמוד גם אחר נישואיו אצל החת״ס בעיר פרעשבורג ואז בשנים המאוחרות אירע עובדא הנ״ל, או שהמעשה היתה כשהמהר״ם א״ש הגיע כמה שנים אחר נישואיו פעם לבקר בבית מורו החת״ס ואז שלח הרה״ק מצאנז את המכתב, ויש ליישב.

הגרצ"א: ער שטרייט? וואם הייסט דאס?

רבינו: 'שטרייט' האט געמיינט אזוי ווי א סאלדאט שטרייט, ער קעמפט.

וחזרו לדבר מהרה"ק מקשאנוב

רבינו: דער קשאנובער רב (הגה"ק ר' דוד האלבערשטאם ז"ל בן מרן הדברי חיים ז"ל) האט געהאט רדיפות אין קשאנוב, דער דברי חיים האט אמאל געזאגט, פארוואס קומט זיך דאס פאר מיין זוהן ער זאל האבן אזעלכע רדיפות? האט ער געזאגט, אז דאס איז ווייל ער האט אים א נאמען געגעבן נאך רבי דוד"ל טארניגראדער.[17]

אב"ד בית אהרן: רבי לייבוש טארניגראדער"ס פאטער.

רבינו: יא, רבי דוד איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, אבער ער איז נישט געווען קיין רב, און דארט אין טארניגראד איז געווען א רב, און ער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, און ער האט געהאט צוטהון מיט אים, ער האט אביסל געטרייבערט דעם רב, און מיין זוהן הייסט נאך אים, ממילא פארדעם האט ער דאס.

אב"ד בית אהרן: דער צאנזער רב האט אראפ געשיקט א מנין אידן מ'זאל גיין מפיים זיין דעם רב, און אזוי האט זיך אפגעשטעלט די מחלוקה. ער האט געזאגט עפעם אזא לשון 'פארוואס ליידט אזויפיל מיין דוד?', א טאכטער און זיך געקומען אפרעדן, און די רביצין האט זיך אפגערעדט, קודם האט ער געזאגט פאר"ן אויבערשטן'ס כבוד דארף מען ליידן, דער צאנזער רב האט זיך נישט געוואלט אהננעמען קודם פאר אים. שפעטער האט ער געזאגט, 'פארוואס ליידט אזויפיל מיין דוד?', און האט געזאגט דעם טעם.

רבינו: דער קאלבסובער רב (הגה"ק ר' אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל בנו בכורו של מרן הייטב לב ז"ל) האט אויך געהאט א מחלוקת אין קאלבסוב, ער איז געווען א איידעם ביי רבי יחיאל דער קאלבסובער רב, רבי יחיאל איז געווען א זוהן פונעם רבי ר' אשר"ל פון ראפשיץ, און דער רבי יחיאל איז יונגערהייט אוועק, און ער האט איבערגעלאזט א קינד, א יתום, און אז ער איז נאך געווען א יונגל האט מען לכבוד דעם אויפגענומען דעם אייידעם רבי אברהם אהרן פאר רב, אזוי איז ער געווארן רב אין קאלבסוב.

17

הגאון רבי דוד מטארניגראד ז"ל בן הגאון רבי משולם זלמן ז"ל אב"ד קונין, בן הגאון רבי דוד מיארטשוב ז"ל, בן הגה"ק בעל החכם צבי ז"ל, ורבי דוד הנ"ל היה חותנו של הגה"צ רבי לייביש מטארניגראד זצ"ל אביו של הרה"ק מצאנז זצ"ל.

ווען דער זוהן איז אונטער געוואקסן איז ער געקומען זאגן אז ער דארף דאס רבנות, איז געווארן א מחלוקה אין שטאט, און דער זוהן האט געהאט א שטארקן צד, און דער קאלבסובער רב האט געהאט עגמת נפש, און ווען ער איז געווען אין צאנז און ער האט זיך באקלאגט פאר"ן צאנזער רב אז ער האט עגמת נפש, ער האט רדיפות, האט אים דער דברי חיים געזאגט 'ס'איז א סגולה אויך אריכות ימים'.

יארן שפעטער, איז דער קדושת יו"ט געווארן רב אין סיגוט, און ער (הגה"ק מקאלבסוב ז"ל) איז דאך געווען א עלטערער ברודער פונעם קדושת יו"ט, און אין קאלבסוב האט ער נישט געהאט דארט קיין גרויסע זאכן, האט דער קדושת יו"ט אים אמאל געזאגט, 'פארוואס זיצסטו אין גאליציע? קום קיין אונגארין און כ'וועל דיר פארשאפן א רבנות דא'. דער קדושת יו"ט האט געהאט א גרויסן איינפלום, האט ער אים געזאגט, 'כ'וועל דיר פארשאפן א רבנות, דו וועסט האבן אפילו אידן וואם וועלן קומען צופארן אויף יו"ט צו דיר, פארוואס זיצסטו דארט?', האט ער געענטפערט, 'א יא, אבער וואם טוט זיך מיט די ברכה פונעם הייליגן רב....', און ער האט נישט געוואלט גיין.

ער האט טאקע מאריך ימים געווען. דער קדושת יו"ט האט נישט אזוי מאריך ימים געווען, ער איז אלט געווען זיבן און זעכציג יאר, דעמאלטס האט עס אפשר נישט געהייסן יונג, אבער היינט זיבן און זעכציג יאר איז א יונגער מענטש. און רבי משה יוסף דער אוהעלער רב איז נאך יונגער געווען עטליכע אין פופציג יאר. דער טעטשער רב (הגה"ק רבי אלי' בצלאל ז"ל בנו של מרן הייטב לב ז"ל) האט יא מאריך ימים געווען, ער איז געווען א בן שמונים.

אינטערעסאנט, דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פאר מיין טאטן 'בדרך כלל די משפחה האט מאריך ימים געווען',[18] אזוי האט ער אים געזאגט, הגם דער זיידע דער

18

תחת אחד השיחים דיבר מרן רבינו שליט"א מענין זה באריכות כדהלן: דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פארן טאטן ז"ל אז די משפחה האט מאריך ימים געווען, אזוי האט ער געזאגט, אבער למעשה מיין זיידע דער עצי חיים איז דאך אוועק יונג (נפטר ביום ו' שבט שנת תרפ"ו לפ"ק בהיותו מ"ו שנים), דער קדושת יו"ט איז נסתלק געווארן ביי די זיבן און זעכציג יאר, ער איז נישט געווען קיין בן שבעים, אמאל האט עס נישט געהייסן אזוי יונג, אבער די אנדערע האבן יא מאריך ימים געווען, דער ישמח משה איז געווען העכער די שמונים, דער ייטב לב איז געווען פינעף און זיבעציג יאר (שנולד בשנת תקס"ח ונסתלק ביום ו' אלול שנת תרמ"ג), עס האט געהייסן בימים ההם אלט, דעם ייטב לבס קינדער איז געווען אזוי, דער קאלבסובער רב (בנו הגה"ק רבי אברהם אהרן ז"ל אבד"ק קאלבסוב), האט מאריך

עצי חיים האט נישט מאריך ימים געווען, אבער אזוי האט ער אים געזאגט 'די משפחה האט מאריך ימים געווען'.[19]

ער האט אים אויסגערעכנט אזוי, דער טעטשער רב האט מאריך ימים געווען, דער ישמח משה אליינם איז אויך געווען איין אין אכציג אדער צוויי אין אכציג יאר, דאם האט געהייסן א זקן אין יענע יארן, דער ייטב לב איז אלט געווען

ימים געווען ער איז געווען א בן שמונים, דער טעטשער רב (בנו של הייטב לב הגה"ק רבי אלי' בצלאל ז"ל אבד"ק טעטש) האט אויך מאריך ימים געווען, ער איז אוועק תרפ"ד, דער טעטשער רב איז נאך געבוירן ווען דער ישמח משה האט געלעבט (מרן היש"מ נסתלק ביום כ"ח תמוז תר"א), און אז ער איז אוועק תרפ"ד איז ער שוין געווען העכער אכציג יאר, דער וואלאווער רב (הגה"ק רבי ישראל יעקב ט"ב ז"ל בן הגה"ק רבי שמואל אב"ד גארליץ וחתן דודו אחי אביו מוהר הייטב לב ז"ל) איז אויך געווען א בן שמונים (נסתלק ביום ט"ו אלול תרס"ד), און דעם וואלאווער רב'ס רביצין דעם ייטב לב'ס טאכטער די באבע הענדל, ס'איז געווען די וואך די יארצייט, זי איז אוועק דעם זעלבן יאר (נפ' ביום ג' אלול תרס"ד), אויך געווען א בת שמונים.

כ'מיין דער ראזוואדובער'ס רביצין דעם ייטב לב'ס טאכטער האט אויך מאריך ימים געווען, כ'וויים נישט פונקטליך ווען די יארצייט איז, דעם גארליצער רב'ס רביצין פעסיל האט זי געהייסן האט נישט מאריך ימים געווען, ווייל ווען ס'איז געווען די מחלוקת אין סיגוט נאכן ייטב לב'ס הסתלקות, איז דער גארליצער רב געווען א דיין און ביי די דין תורה איז ער שוין געווען א 'קרוב שנתרחק' (כן כותב הגה"ק מגארליץ במכתבו הנדפס במלחמות מצוה, שהוא קרוב שנתרחק), זיין רביצין האט שוין נישט געלעבט דעמאלסט און ער האט חתונה געהאט נאכאמאל, ס'איז געווען באלד נאכן ייטב לב'ס הסתלקות און זי האט שוין נישט געלעבט, זי האט נישט מאריך ימים געווען, רבי משה יוסף דער אוהעלער רב האט אויך נישט מאריך ימים געווען, ער איז געווען עטליכע אין פופציג יאר (נסתלק ביום כ"ד טבת תרנ"ו).

אבער אנדערע קינדער האבן יא מאריך ימים געווען, אפילו א דור שפעטער, דעם וואלאווער רב'ס קינדער, דער לאפושער רב (הגה"צ רבי משה דוד ט"ב זצ"ל) האט מאריך ימים געווען, דער באטורער רב (הגה"צ רבי נפתלי זצ"ל) אויך, ער איז אוועק אין די צ' יארן, כ'וויים נישט פונקטליך וויא אלט ער איז געווען און ווען ער איז געבוירן, אבער העכער די זיבעציג איז ער זיכער געווען. (נסתלק ביום ג' אלול שנת תרח"ץ), מיין זיידע (הגה"צ רבי אהרן ט"ב אב"ד באטור) איז געווארן קיין אוישוויץ, און דער פעטער ז"ל אליינס האט דאך אויך מאריך ימים געווען, דער מאטע ז"ל האט אויך מאריך ימים געווען, עכ"פ אזוי האט דער פעטער ז"ל געזאגט פארן טאטן ז"ל בלשון קדשו 'די משפחה האט מאריך ימים געווען'.

19 ובהזדמנות אחרת הוסיף מרן רבינו שליט"א בזה"ל: דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פארן טאטן ז"ל אז די משפחה האט מאריך ימים געווען, ס'האט אויסגעזעהן אז ער וויל אים ממשיך זיין אריכות ימים, ער וויל אים אנוואונטשן אריכות ימים.

ואגב, כדאי להזכיר שבכל פעם שהזכיר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בדרשותיו את דודו כ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל בחיים חיותו, ובפרט בשנים האחרונות, הי' רגיל לומר בהתעוררות "דער פעטער זאל מאריך ימים זיין".

ע"ה, דער וואלאווער רב (הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל ז"ל) איז אויך געווען א בן שמונים.

אב"ד בית אהרן: דער וואלאווער רב איז אלט געווען פינעף אין אכציג, כ'האב געהערט פון מיין טאטן אז ער איז געפארן קיין קרעניץ אויף א התונה מיט די רביצין, האט ער געזאגט דעמאלטם א סיבה פאר זיין אריכת ימים, וויל ער האט מוותר געווען אויפן רבנות אין גארליץ.[20]

רבינו: יא, ער האט מאריך ימים געווען, און זיין רביצין האט מאריך ימים געווען, די וואלאווער רביצין, זי איז געווען דעם ייטב לב'ס טאכטער, זי האט אויך מאריך ימים געווען.

אב"ד בית אהרן: יא, דאם מיין איך צו זאגן, זי איז געפארן צוזאמען מיט אים קיין קרעניץ ביי די פינעף אין אכציג יארן, זיי זענען געפארן אויף א התונה.

רבינו: יא און זיי זענען אוועק עטליכע טעג געקוקט, זי איז אוועק ג' אלול, און ער איז אוועק ט"ו אלול.

כ'האב געהערט אז די קינדער זענען געזיצן שבעה נאך די מוטער, נאך די וואלאווער רביצין, און ווען זיי זענען אויפגעשטאנען נאך די שבעה האבן זיי געוואלט אהיים פארן, האט זיי דער וואלאווער רב געזאגט זיי זאלן בלייבן דא, און טאקע אפאר טאג נאכ'ן אויפשטיין איז ער אוועק.

זיי האבן געלעבט צוזאמען זיבעציג יאר, עס שטייט אויף די מציבה 'הנאהבים והנעימים בחייהם שבעים שנה'.

אב"ד בית אהרן: אלע ביידע ליגן אין וואלאווע.

רבינו: יא, איז אזוי, דער וואלאווער רב מיט די רביצין האבן מאריך ימים געווען און כ'מיין אז די ראזוואדובער רביצין (שהית ג"כ בתו של מרן הייטב לב ז"ל) האט אויך מאריך ימים געווען. דער קאלבסובער רב איז אויך אלט געווען ניין אדער צען יאר, כ'האב אזא חשבון.

---

20 היינו המחלוקה שנתהווה אודות הרבנות בעיר גארליץ, כי מרן הד"ח מסר את הרבנות בגארליץ למרן הייטב לב, ואחרי הסתלקות אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל כשעלה לשרת בעבודת אב"ד בק"ק דראהביטש, ישב על כסאו בגארליץ אחיו הרה"ק רבי שמואל ז"ל (עד יום פטירתו על אם הדרך ביום ט מרחשון תרמ"ט ומנו"כ בקראקא), ולאחר פטירתו נתהווה וויכוח בין בנו הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל מוואלאווא ז"ל לבין הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל שהי' מקודם אבד"ק רודניק, (שהי' ג"כ חתנו של מרן הייטב לב ז"ל), כי הרה"ק מגארליץ טען כי אביו מרן הד"ח לא מסר את הרבנות בגארליץ לצמיתות רק נתנה לו ולא לזרעו, ולמעשה אחרי הדין תורה הידוע שהי' בעניו זה נשארו שניהם רבנים בגארליץ, ובמשך הזמן עפ"י עצת מרן הקדוש"ט ז"ל וויתר הגה"ק ר' יוקל ועזב את עיר גארליץ ואת המחלוקה, ונסע לאונגארין לשרת בקודש בעיר וואלאווע.

אב"ד בית אהרן: דעם וואלאוועך רב האט מיין טאטע גוט געדענקט, ער האט געפלעגט צו קומען קיין אוהעל צום זיידן, צו רבי לייבוש'ן.

רבינו: מיין פעטער דער באטורער רב (הגה"צ בעל לבושי יו"ט ז"ל בנו של הגה"ק ר' אהרן ז"ל אבד"ק וואלאוויץ ונירבאטור) האט אים אויך געקענט, ער האט דאך געוואוינט אין וואלאוויץ.

כ'מיין רבי נפתלי גראס (הגה"צ מקערעסטיר בערבעשט ז"ל) האט אים אויך געקענט, ער איז דאך אים אויך געווען א זיידע.[21]

דעם גארליצער רב'ס רביצין (הרבנית הצ' פעסיל ע"ה) האט נישט מאריך ימים געווען, ווייל ווען דער גארליצער רב איז געווען א שליש אין די מחלוקה אין סיגוט,[22] איז דאך דאס געווען אין די יארן תרמ"ז–מ"ז, אין יענע יארן איז געווען די דין תורה, איז ער שוין געווען דעמאלטס א קרוב שנתרחק, זי האט שוין נישט געלעבט דעמאלטס, ער שרייבט אזוי אז ער איז א קרוב שנתרחק, זי איז יונגערהייט אוועק.

אב"ד בית אהרן: כ'מיין אז דעם ייטב לב'ס רביצין (הרבנית הצ' רחל ע"ה בת הגה"ק ר' משה דוד אשכנזי מטאלטשווא ז"ל) האט יא לאנג געלעבט.

רבינו: זי איז אוועק תרמ"ט, זי האט נאך געלעבט נאכ'ן ייטב לב.

אב"ד בית אהרן: כ'מיין אז זי איז געפארן דעמאלטס אויף א התונה קיין ראזוואדוב.

רבינו: יא, זי איז געפארן אויף א התונה קיין ראזוואדוב, כ'ווייס נישט וועלכעם יאר ס'איז געווען, כ'מיין אז ס'איז נאך געווען פריער.

כ'האב געהערט אז זי האט מיטגענומען איר קינד רבי משה יוסף דער שפעטערדיגער אוהעלער רב – ער איז נאך געווען א יונגל – קיין ראזוואדוב, און מן הסתם איז קיין באהן נישט געווען ביז אהין, און מ'האט געדארפט צופארן מיט א וועגעלע. אונטערוועגנס האט זיך צובראכן דאס וועגעלע, און זיי זענען געבליבן אונטער ראזוואדוב, איז געווארן א פראבלעם ווער ס'זאל פארן אין שטאט אריין ברענגען אן אנדערע וועגעלע, אלץ [הלכות] יחוד, בקיצור, דער בעל עגלה מיטן קינד זענען אריין געפארן אין שטאט אריין, און זי איז דארט געבליבן אליינ'ס, און זי האט געבעטן אז אזוי ווי ס'האט זיך פארשלעפט זאל ער גיין זאגן אז מ'זאל ווארטן אויף איר מיט די חופה.

דער אוהעלער רב וואס איז געווען דעמאלטס א יונגל האט פראבירט אריינצוגיין צום ראזוואדובער רב זאגן אז זיין שוויגער איז דא, אבער ער האט נישט געקענט אריינגיין, ס'איז א התונה מיט חסידים, און ער איז געווען א פרעמד יונגל, און קיינער האט זיך נישט אומגעקוקט דארט אויף אים.

האט ער געזעהן אז די צייט רוקט זיך, האט ער זיך מיישב געווען אז ער גייט צו די רביצין וואס זי איז געווען זיין שוועסטער – א טאכטער פונעם ייטב לב, זי האט אים נישט געקענט, ווייל זי איז געווען אסאך עלטער פון אים, און זיי פלעגן נישט קומען קיין סאך אויף סיגוט – איז ער געגאנגען און געזאגט אז ער וויל צוגיין צו די רביצין, און מ'האט אים צוגעפירט צו די רביצין, און האט געזאגט 'איך האב א שליחות פון מיין מאמע מ'זאל ווארטן אויף איר מיט די חופה', זי קוקט אן דאס יונגעלע... און זי פרעגט אים 'יונגעלע ווער איז דיין מאמע?', האט ער געזאגט 'דיין מאמע איז מיין מאמע', איז זי געווארן איבערראשט, זי האט נישט געווואוסט אז די מאמע – דעם ייטב לב'ס רביצין – איז דא, און זי איז געבליבן אונטער די שטאט, האט מען ארויס געשיקט א שליח מ'זאל איר אריין ברענגען בדרך כבוד.

אב"ד בית אהרן: זי האט אים נישט געקענט, זי האט זיך געהאט אוועק געצויגן, און אין יענע יארן האט מען נישט געהאט קיין פארבינדונג אזוי גרינג.

הגרצ"א: ער איז דאך בכלל זייער ווייניג געקומען צום ייטב לב.

רבינו: ניין ער איז נישט געקומען, ער האט נישט געלאזט זיין רביצין אויך נישט קומען צום שווער, צום ייטב לב.[23] ס'איז געווען אזוי, דער ייטב לב האט געגעבן קמיעות, און דער ראזוואדאווער רב האט מורא געהאט פון די קמיעות, ער האט געהאט אזא פחד דערפון, און ער האט זיך געבעטן ביים ייטב לב ער זאל נישט געבן קיין קמיעות, און ער האט

---

21 כי אביו הגה"צ ר' רפאל גראס ז"ל אבד"ק בערבעשט הי' חתנו של הגה"ק מוואלאוויץ ז"ל.

22 היינו הדין תורה הידועה אשר היתה סביב העמדת הקהילות והכשרות בעיר סיגעט בימי מרן הקדוויו"ט, אשר נדפסה בס' מלחמת מצוה.

23 וכס' זכרון צדיק מסופר שהגה"צ רבי יהודא'לע מסטיטשין זצ"ל סיפר שפע"א נסעה הרבנית מראזוואדוב ע"ה לאביה הק', ובעלה הק' הזהירה שלא תביא משם שום חפץ, כי היה מתייירא מחמת ההשתמשות בקמיעות, והיא הביאה משם ב' לייכטער, וא' מנכדותיה של הרה"ק מראזוואדוב יצאתה מדעתה ר"ל, והרה"ק משח אותה בשיורי שמן זית מהנרות הטוהר, אבל לא חזרה לאיתנה כמקדם, והרה"ק תלה את זה מחמת הקמיעות.

מורא געהאט צו קומען, ער האט געזאגט אז ער קען נישט קומען ווייל דער שווער געט קמיעות.

אב"ד בית אהרן: מיין עלטער שווער דער קיוויאשדער רב (כ"ק בעל שאר ישוב וס' למטה יששכר ז"ל) האט געפלעגט צו פארצייגן, אז דער ישמח משה ער האט געפלעגט צו געבן קמיעות, און דער ישמח משה האט אמאל געווייזן פארן ראזוואדאווער רב אז די קמיעות האבן א חיות אין זיך, ער האט ארויפ געלייגט א קמיע אויפ די הענט און האט אים געווייזן 'קוק אונזערע קמיעות האבן א חיות'.

רבינו: יא, כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז ער (הגה"ק מראזוואדוב ז"ל) האט באקומען א גרויסן פחד פון קמיעות דורך די מעשה.[24]

דער ראזוואדובער רב האט התונה געהאט בחייו פונעם ישמח משה, ער האט נאך געגעסן קאסט ביים ישמח משה. ווען ער איז געזיצן דארטן – אין אוהעל – במשך פון די פאר וואכן, האט ער באשלאסן אז ער וויל באקוקן דאס לעדל פונעם ישמח משה [ששם היו מונחים הקמיעות],[25] האט ער זיך אמאל אריינגעכאפט אינעם צימער פונעם ישמח משה, און געעפנט דאס לעדל, און דארט איז געליגן קמיעות, און האט געזעהן אז די קמיעות לעבן, די אותיות האבן א חיות,[26] אזוי ווי ער האט געעפנט דאס לעדל האט ער אויפאמאל געהערט ווי דער זיידע איז געקומען – ווייל דער ישמח משה האט מרגיש געווען אז ער נישטערט דארט – און אים געזאגט, 'דו ביסט נאך צו יונג צו דעם'.

א' הנוכחים: זיין איניקל רבי יהודה'לע סטיטשינער האט טאקע געהייסן 'יהודה' נאכן ייטב לב.[27]

רבינו: יא,[28] זעהט אזוי אוים, רבי יהודה'לע סטיטשינער האט געהיסן נאכ'ן ייטב לב.

אבער נאר א האלבער נאמען, נאר 'יהודה' נישט 'קותיאל'.

כ'וויים נישט פארוואס? מ'האט אים אויך נישט גערופן 'לייב', נאר 'יהודה'.

דעם ייטב לב'ס נאמען ארגינעל איז געווען א צוזאם געשטעלטער נאמען, נאך צוויי זיידעם, איין זיידע וואס האט געהייסן 'קותיאל' און איין זיידע וואס האט געהייסן 'יהודה'.[29]

---

24 עיין בס' זכרון יהודה שהגה"צ ר' יהודא'לע הורוויץ זצ"ל מדזיקוב-ירושת"ו סיפר שבני הרה"ק מדזיקוב היו בטבעם פחדנים גדולים, ועיין בס' החכמה מאין (עמ' ק"ט) שרבי איציק'ל סטיטשינער סיפר שאביו הרה"ק מראזוואדוב היה בטבעו חושש גדול, ואם היה צריך לנסוע במסילות הברזל, היה מגיע שעה לפני הזמן המיועד לבל יאחר את המרכבת הברזל. וכן בשנת תרל"ט כשהוסיפו חלקה לשטח הבית החיים בעיר ראזוואדוב לא רצה לגור שם, ועבר לגור ששה חדשים בעיר סאקאלוב.

ונעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א תחת אחד השיחים כדלהלן: ביים דזיקובער רב (הגה"ק רבי אלימל'ך ז"ל) איז אמאל געווען א מעשה, אז די שטערן זעהער'ס האבן געזאגט אז ס'גייט קומען א שטערן וואס גייט חרוב מאכן די וועלט, און דער דזיקובער רב האט מורא געהאט, האט ער געשריבן פאר'ן דברי חיים, האט דער דברי חיים אים געזאגט 'כי לא יעשה ד' אלקים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים' (עמוס ג ז) און עס וועט גארנישט זיין. (והכירו מרן רביה"ק זי"ע בדרשת הושענא רבא ופ' בוה 'הושע נא למען סודך', עי' דברי יואל להוי"ר עמ' תק"ה).

25 כידוע שמרן הישמח משה היה מרבה להשתמש בנתינת קמיעות, ועיין בקובץ כרם שלמה (ניסן שנת תש"מ) מכתב שכתב הישמח משה להגאב"ד טשענגער ובתו"ד כותב לו: ...והנני שולח לו קמיע אחת אשר לפי מיעוט וקוצר ידיעתי ראוי שתועיל מאוד מאוד לרפואה ברחמי שמים...

ובס' תהלה למשה מובא שפע"א גילה הישמח משה לנכדו הייטב לב כי זה דמסתיר כח פעולותיו ותפילותיו בנתינת קמיעות, יען כי מידת הענווה ושפלות רוח הוא מוטבע בטבע במשפחתו מדור דור אשר יסלדו מכל פרסום ויוהרא והוא אינו יכול להשיב פני הבאים אליו ריקם, על כן הוא מסתיר כח תפילותיו ופעולותיו בשמים באיצטלא של קמיעות.

וידוע שהרה"ק השר שלום מבעלוא ז"ל הי' מתנגד מאוד לנתינת קמיעות ואמר פע"א דרק המגיד הק' מקאזניץ הי' יכול ליתן קמיעות כי לא הי' בן אדם כלל, נענה לו הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ואמר דגם הרב מאוהעל אינו בן אדם ויכול לתת קמיעות והוסיף שראה בעיניו איך שקמיע של הרב מאוהעל יש לה חיות והולך על ידו של אדם מלמטה למעלה.

וסיפר הרב הגאון רבי משה שטערן ז"ל מדעברעצין, שפע"א הגיע איזה רב לרביה"ק בעל דברי יואל ז"ל וסיפר לו עובדא אחת מני רבות מעניני הקמיעות של הישמ"מ, אשר עובדא זו היתה מקובלת אצלו מאבותיו הקדושים, אשר כוחו של רבינו הישמ"מ בפעולת הקמיעות היתה בחתימת שמו הק' על הקמיע, ולאותו רב היתה זאת פליאה עצומה איך ששם האדם יש בו כח גדול עד כדי כך, נענה לו רבינו "וואס איז דען די פלא, מלאכים און שרפים האבן געציטערט פאר'ן זיידנ'ס א ווארט".

26 וכידוע סיפר כ"ק רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע שהי' לו למרן הישמח משה 'סופר' שהי' כותב לו הקמיעות, והישמ"מ היה אומר דכשהסופר כותב הקמיע עדיין אינו כלום, אלא כשאני לוחש עלי' (באשפרעך) אני נותן בה חיות. וכן יסופר שהי' לו למרן הישמח משה שולחן מיוחד מלא מקמיעות וכשהיו מבקשים ממנו קמיע הי' פושט ידו והקמיע היתה מתקרבת עצמה לתוך ידו.

27 בנו של הגה"ק ר' איציקל מסטיטשין ז"ל בנו של הגה"ק ר' משה'לע מראזוואדוב ז"ל חתנו של מרן הייטב לב ז"ל

28 כן נזכר בהקדמת ספריו מנחת יהודא עה"ת ומועדים.

29 ידוע שזמנים קשים עברו על הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל אבד"ק דראהביטש אחר התונתו ולא הי' לו זרע של קיימא, והי' לו צער גידול

אב"ד בית אהרן: כ'האב געהערט פון מיין טאטן, אז דער ישמח משה האט צוגעשיקט דעם ראזוואדובער רב עטליכע מאל צו דאוועננן פאר'ן עמוד פרייטאג צונאכט'ס, ער איז נאך געווען א יונגערמאן, האט ער געפרעגט, זיידע, כ'בין עפעס א בעל תפילה? האט אים דער ישמח משה געזאגט, 'וועז דו וואלסט געזהן וואספארא נחת רוח ס'איז דא אין הימל וועז דו דאוועננסט וואלסטו נישט געפרעגט'.

הגרצ"א: דער וואלאווער רב שרייבט דאך אין תהלה למשה, אז איינע פון די זאכן וואס דער ייטב לב האט נישט מקבל געווען פונעם ישמח משה, איז געווען שרייבן קמיעות, ער האט דען געשריבן אייגענע קמיעות?

רבינו: ער האט נישט געשריבן אזויפיל ווי דער ישמח משה, אבער ער האט געשריבן,[30] דער זיידע דער עצי חיים האט אויך געגעבן קמיעות.

א' הנוכחים: דער רבי (רבינו הדבר"י) ז"ל האט אויך אמאל געגעבן א קמיע.

רבינו: כ'וועל דיר דערציילן א אינטערעסאנטע מעשה, ס'איז געווען א איד וואס זיין טאכטער איז נעבעך נישט געזונט געווען, און ער איז געקומען צו מיין טאטן, און ער האט געזאגט כ'גלויב צעהן טויזענט דאללער אז דער רב (רבינו הבר"מ ז"ל) זאל מיר פארשאפן א קמיע פונעם רבי'ן (רבינו הדבר"י ז"ל). פאר'ן טאטן איז דאס געווען אינטערסאנט, צו זעהן וואס איז דאס, איז ער אריבער געגאנגען און האט געבעטן פאר יענעם איד א קמיע, דער פעטער ז"ל איז געווארן זייער צוקאכט, ער אנגעהויבן צו שפאצירן אין שטוב ארויף און אראפ, נאכדעם האט ער זיך צוריק אראפ געזעצט, און געזאגט 'איך גלויב נישט קיין קמיעות!'.

אב"ד בית אהרן: דער עצי חיים האט יא געגעבן קמיעות?

רבינו: ער האט געגעבן קמיעות קעגן מייז. ער איז געווען עפעס א מומחה אויף דעם.

אינדערהיים איז דאס געווען א מורא'דיגע צרה, ס'איז נישט געווען קיין עקסטערמינעטער'ס (מומחים לענין זה) ס'איז נישט געווען די אלע זאכן, און די מייז האבן געמאכט חרבנות, איינער האט געהאט א געשעפט האבן זיי חרוב געמאכט די סחורה, זיי זענען אריין געקומען און צוביסן די גאנצע סחורה, הני עכברי רשיעי (לשון הש"ס ירושלמי בממ' בבא מציעא ג' ה'). טאמער איינער האט געהאט תבואה, האבן זיי אים קאליע געמאכט די תבואה, ס'איז געווען א גרויסער פראבלעם, האט דער זיידע געגעבן קמיעות, ער האט געזאגט א לחש, און ס'האט געגנוצט.[31]

ער האט געגעבן אויף נאך פארשידענע זאכן אויך.

רבי יוסף לייב כהנא האט דערציילט אז ער האט אויך באקומען, דער זיידע האט אים געהייסן און ער האט געלייגט טעלערלעך וואסער ארום די שטוב פון אלע פיר זייטן, אזוי האט ער פארציילט, א גאנצן סדר האט ער געהייסן טוהן, ווייל ער האט אויך געהאט צוטוהן מיט די מייז, און דער זיידע איז געווען א מומחה קעגן עכברים.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וביקו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן אריכות ימים ושנים מיט אלעם גוטן.

וכירך רבינו את הגרצ"א: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט נחת און שמחה, הצלחה און סייעתא דשמיא.

אח"כ כירך רבינו להחתן והכלה: דער אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט אויפשטעלן א שיינע לעכטיגע שטוב מיט ערליכע געבענטשטע אידישע דורות לתפארת האבות, מיט נחת ושמחה, און מיט אלעם גוטן אלע מאל.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

בנים שכל ילדיו שנולדו לו בשנים הראשונות כולם מתו עליו בילדותם בעודם קטנים ר"ל, וכמובן שהזכירו עצמם תכופות אצל אביו הק' מרן הישמח משה להיוושע בדבר ישועה ורחמים, ופע"א קבלו מכתב ממרן הישמח משה ובה כתוב לאמר, שהיות אשר הרבנית היא נכדת הגה"ק ר' יקותיאל זלמן הלוי לאנדא ז"ל, שהי' הרב הראשון של דראהביטש (אביו של זקינה רבי נחום ז"ל) ומנוחתו כבוד שם, לכן תלך הרבנית על קברו של זקינה לעורר רחמים שמים להיוושע בזרע של קיימא ותקבל עליה שם על ציון הקודש שכאשר תלד בן זכר יקרא שמו בישראל על שם זקינה הנ"ל, פקודתו שמרה רוחם ובשנת תקס"ח כאשר נולד להם בן ה"ה מרן הייט"ל ויקרא שמו בישראל יקותיאל יהודה (זלמן לייב), יקותיאל אחרי זקינה ר' יקותיאל זלמן ז"ל, ויהודה אחר זקינה רבי לייב חסיד מלבוב ז"ל.

30 ועי' בס' תולדות הישמח משה (עמ' ש"ו) שהגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבאסוב ז"ל ראה אצל אביו הק' הייט"ל הרבה סגולות וקמיעות והביא מעתיק אחד שיעתיק לו ממנו, אמר לו אביו שאין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד, אלא שב בדד וידום ויעסוק בש"ס ופוסקים ולא בענינים אלו.

31 עיי' בס' אלה מסעי שרביה"ק בעל הברך משה זי"ע האריך לספר עובדות נפלאות מאביו הק' שנתן קמיעות נגד עכברים, ופע"א אמר בתנועה מיוחדת "עכברים איז דא געוג".

וכן ידוע שרביה"ק בעל דברי יואל ז"ל שלח את הרה"ח רבי אברהם שעהנברוין ע"ה שהגיע אליו לבקש על עכברים שנכנסו לתוך רכושו, ורבינו אמר לו שילך לאחיו העצי חיים והוא בוודאי יושיעו, ואכן מרן העצי חיים נתן לו ד' קמיעות שיניחם בארבע פינות בית מסחרו, והם נעלמו, ויהי לפלא.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אצל מעמד הדלקה רבתי וריקודי קודש
לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

יום ב' פרשת בהר-בחוקותי - ליל ל"ג בעומר תשפ"ג לפ"ק
במעמד רבבות אלפי ישראל בעיר עוז לנו קרית יואל יצ"ו

די תורה הקדושה הייבט זיך אהן בראשית ברא אלקים, שטייט אין אגרא דכלה פרשת בראשית, בראשי"ת איז די ראשי תיבות **א**'ור **ת**'ורת **ר**'בי **ש**'מעון **ב**'ר י'וחאי, אדער **א**'דון **ת**'נאים **ר**'בי **ש**'מעון **ב**'ר י'וחאי.

קען זיין אזוי, דער הייליגער תנא רבי שמעון בן יוחאי זאגט אין זוהר הק', **רבי יהודה קרא ליה לרבי שמעון**, דער תנא רבי יהודה האט אנגערופן דעם תנא רבי שמעון **"שבת דכולא שתא"**, שבת פון אגאנץ יאר, **דכתיב**, ווייל ס'שטייט **שבת לה' קודש**, **מה שבת לה' קודש**, **אף רבי שמעון שבת לה' קודש**. דארף מען צו פארשטיין וואס איז דער דמיון וואס ער האט אנגערופן רבי שמעון שבת דכולא שתא.

קען זיין אזוי, די משנה אנהייב מסכת ביצה, ביצה שנולדה ביו"ט, אז אן איי איז געבוירן געווארן אום יו"ט, איז די הלכה ווי די בית הלל, אסור לאוכלה ביו"ט, טאר מען נישט דעם יו"ט דאס עסן, איז די גמרא מפרש פארוואס טאר מען עס נישט עסן, און אויב נתערבה באלף, טאמער האט זיך די איי אויסגעמישט אין טויזענט אנדערע אייער כולן אסורין, זענען אלע טויזענט אייער אסור, איז די גמרא מפרש, פארוואס זענען אלע אייער אסור, פארוואס וועלט נישט בטל בס' די ביצה שנולדה ביו"ט. ענטפערט די גמרא ווייל ס'איז א דבר שיש לו מתירין, דאס איז א זאך וואס האט א היתר מארגן, בלייבט עס א איסור און עס וועלט נישט בטל.

דער ר"ן אין נדרים איז מסביר, אז ס'איז א כלל גדול, היתר בהיתר לא בטיל, אז א היתר מישט זיך אויס מיט א אנדערע היתר וועלט עס נישט בטל, נאר א איסור אין א היתר וועלט בטל, דבר שיש לו מתירין איז אזוי ווי א היתר בהיתר, ווייל סופו להיות היתר, דער סוף וועט עס דאך וועלן היתר האט עס שוין יעצט א דין ווי היתר, און היתר בהיתר וועלט נישט בטל.

פרעגט דער שו"ת ברית אברהם אויפן ר"ן, אמת מארגן וועט עס זיין היתר, אבער יעצט איז עס דאך איסור, וואס גייט מיך אהן אז מארגן וועט עס זיין היתר, אונז פסק'ענען מיר נישט אזוי ווי רבי שמעון כל העומד לפדות כפדוי דמי, כל העומד ליזרוק כזרוק דמי, רבי שמעון האלט אז איך באטראכט א זאך וואס עס גייט זיין אזוי ווי ס'איז שוין יעצט, אונז פסק'ענען מיר נישט אזוי ווי רבי שמעון.

הגאון רבי שלמה קלוגער אין שו"ת טוב טעם ודעת ענטפערט א תירוץ אויף דעם, די רבנן קריגן אויף רבי שמעון, זיי האלטן נישט כל העומד להיות, ווייל זיי זאגן אז ס'איז מחוסר מעשה, מ'דארף נאך טוהן א מעשה, מ'דארף נאך שפריצן, מ'דארף נאך אויסלייזן, און א מענטש אז ער דארף נאך טוהן א מעשה, זאג מיר אונז אפשר וועט ער דאס נישט טוהן, אפילו יעצט קלערט ער עס צו טוהן, אפשר וועט זיך מאכן א סיבה און ער וועט עס נישט טוהן, גייט מען נישט בתר סופו, אבער א מחוסר זמן, וואס עס פעלט זיך אויס ס'זאל וועלן נאכט און ביי די נאכט וועט דאס וועלן היתר, דאס איז א זיכערע זאך אז ס'וועט וועלן נאכט, עס וועט וועלן אויס יו"ט, דעמאלטס זענען די רבנן אויך מודה אז אונז זאגן מיר כל העומד להיות איז אזוי ווי ס'איז יעצט, ווייל דער זמן

ממילא קאתי, עם קומט פון זיך אליינם, אזוי שטייט אין שו"ת טוב טעם ודעת.

קען זיין אזוי, די רבנו האלטן אז מחוסר מעשה זאגן מיר אונז נישט כל העומד להיות איז אזוי ווי ס'איז שוין יעצט, ווייל איך טראכט אפשר וועט ער עס נישט טוהן, איי דער מענטש האט בדעה דאס יא צו טוהן, א מענטש איז קיינמאל נישט קיין בעל הבית אויף זיך אליינם, ער מיינט אז ער וועט טוהן, עס וועט זיך מאכן א סיבה, ער וועט נישט געזונט זיין, ער קען שטארבן, פארשידענע סיבות, אדער ער קען זיך מיישב זיין און טוישן זיין מיינונג, אפילו אויב יעצט קלערט ער עס צו טוהן, מארגן וועט ער עס נישט וועלן טוהן, דאס איז נאר ביי א בשר ודם, אבער אז הקב"ה האט צוגעזאגט אויף דעם איז נישטא קיין שום ספק צו ס'וועט מקויים ווערן, עס וועט אוודאי מקויים ווערן, במילא איז מען יא דן על שם סופו, אז וואס עס וועט זיין דער סוף באטראכט איך עס שוין אזוי פון יעצט.

לעתיד לבוא וועט זיין יום שכולו שבת, עס וועט זיין שבת, במילא רבי שמעון וואס ער האלט כל העומד להיות איז אזוי ווי ס'איז יעצט, איז היינט שוין שבת על שם העתיד, דערפאר ווערט דער תנא רבי שמעון אנגערופן "**שבתא דכולא שתא**", ווייל רבי שמעון לשיטתו כל העומד להיות, איז על שם העתיד וואס וועט זיין א יום שכולו שבת.

אין פסוק שטייט ושבת עד ה' אלקיך, דאס איז אן הבטחה וואס עס שטייט אין די תורה, הקב"ה זאגט אז אידן וועלן תשובה טוהן, א שלימות'דיגע תשובה פאר הקב"ה, במילא זאגן מיר אונז כל העומד להיות כאילו ס'איז שוין יעצט, און אפילו א איד טוט נאר א קליינע תשובה, א תשובה מועטת, באטראכט איך אזוי ווי ער האט תשובה געטוהן בשלימות, על שם העתיד, אזוי שטייט אין ישמח משה אין תהלים קאפיטל כ"ה.

קען זיין, ס'שטייט אין פסוק ביי יצחק אבינו וועלן יעקב אבינו איז אריין געגאנגען נעמען די ברכות, שטייט אין פסוק, וירח את ריח בגדיו, זאגט דער מדרש, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, די וואס האבן נעבעך געזינדיגט פארן בורא כל עולמים און זיי טוהן תשובה, א תשובה מועטת אפילו, האט יצחק אבינו ממליץ געווען אויף אידישע קינדער, ראה ריח בני כריח שדה, שטייט אין ייטב לב פרשת תולדות, שדה מיינט מען שבת קודש וואס איז חקל תפוחין קדישין, האט יצחק אבינו געזאגט, ראה ריח בני, כ'בין אים דן על שם סופו, וואס ער וועט טוהן ביים סוף א תשובה בשלימות, כריח שדה, אזוי ווי שבת, וואס רבי שמעון ווערט שוין אנגערופן שבת, שבתא דכולא שתא, על שם העתיד.

אין זוהר הקדוש פרשת בראשית שטייט אז בשעת בריאת האדם, ווען דער אויבערשטער האט געזאגט נעשה אדם, האבן די מלאכי השרת מקטרג געווען, זיי האבן געזאגט עתיד למחטא קמך, מ'גייט באשאפן א מענטש, און דער מענטש וועט זינדיגן, האט דער אויבערשטער געענטפערט, עד דלא בראתי עלמא בראתי תשובה לאתקנא במה דחב, נאך פאר בריאת העולם האב איך שוין באשאפן דער ענין פון תשובה, כאטשיג א מענטש איז נישט זוכה, ער האלט נאכנישט דערביי תשובה צו טוהן בשלימות גמור, אבער הקב"ה איז מקבל זיין תשובה ווייל ער איז עתיד תשובה צו טוהן בשלימות גמור לעתיד אזוי ווי ס'שטייט אין די תורה ושבת עד ה' אלקיך, איז דאס אוודאי אהן א ספק, איז יעדער איינער מודה צום תנא רבי שמעון וואס ער זאגט כל העתיד להיות איז אזוי ווי ס'איז שוין יעצט געטוהן געוואהן.

וועגן דעם איז דער רמז בראשי"ת ברא אלקים, דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי, די תורה פון רבי שמעון בר יוחאי וואס ער האלט כל העומד לזרוק כזרוק דמי, לגבי בריאת האדם איז הכל מודים צום תנא רבי שמעון, וועגן דעם האט דער אויבערשטער באשאפן א מענטש.

שטייט אין ייטב לב פרשת כי תבוא, זאגט דער זיידע ז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ער שטעלט זיך וואס מיינט זוכה ורואה, וואס מיינט ער זעהט?. זאגט דער זיידע ז"ל בשעת אבילות ציון וירושלים, בשעת ווען א איד איז מתאבל אויף ירושלים, איז ער זוכה צו זעהן שמחת ירושלים שעתיד לבוא, בשעת ער איז מתאבל אויף ירושלים זעהט ער שוין ווי אזוי ס'וועט זיין לעתיד ווען דער אויבערשטער וועט העלפן ער וועט קומען און ער וועט משמח זיין כלל ישראל בשמחת ציון וירושלים.

אונז קענען מיר פארשטיין זוכה ורואה, דורך רבי שמעון לשיטתו כל העומד לפדות כפדוי דמי, און דאס איז מעורר שמחה יעצט אין גלות, עס איז מעורר שמחה על שם העתיד, אויף די שמחה וואס וועט זיין לעתיד, וואס דער אויבערשטער וועט משמח זיין ציון בבניה.

אונז געפינען מיר אויפן תנא רבי עקיבא, אין די גמרא אין סוף מסכת מכות, אז ער האט געזעהן א שועל יוצא מבית קדשי קדשים, האבן די אנדערע תנאים געווייינט, און רבי עקיבא האט זיך געפרייידט, זאגט דארט די גמרא וואס האט ער זיך געפרייידט? רבי עקיבא האט זיך געפרייידט על שם העתיד, עס גייט מקוים ווערן די נבואה פונעם נביא עוד ישבו זקנים וזקנות, עס וועט נאך קומען א צייט וואס דער אויבערשטער וועט זיך נאך מרחם זיין אויף כלל ישראל, און עס וועט קומען גוטע צייטן פאר כלל ישראל, רבי עקיבא האט צוגעזעהן די גרויסע שפלות פון כלל ישראל נאכן

חורבן, ער האט מתאבל געווען אויף ירושלים, אבער ער האט שוין געזעהן, וועו ער האט מתאבל געווען אויף ירושלים, די עתידות ירושלים, אז עס וועט א געוואלדיגע גרויסע שמחה.

איז ביומא דהילולא פונעם גרויסן הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, וואס ער האלט כל העומד לפדות איז כפדוי דמי, פרייען מיר זיך יעצט, כאטשיג אונז שטיי מיר אין גלות, און ס׳איז אזא לאנגער ביטערער גלות, אבער ער איז מעורר א געוואלדיגע שמחה, על שם די גרויסע שמחה וואס עס וועט זיין בשמחת ציון וירושלים לעתיד לבוא וועו דער אויבערשטער וועט העלפן אז דער גואל צדק וועט קומען.

צינדט מען אהן מאורות לכבוד דעם הייליגן תנא, על שם העתיד פונעם אור חדש על ציון תאיר, עס וועט זיין א געוואלדיגער לעכטיגקייט, שטייט אין פסוק ויהי אור, זאגט דער מדרש זה אורו של רבי שמעון בן יוחאי, על שם אורו פונעם מלך המשיח לעתיד לבוא, איז ויהי אור, איז דא א לעכטיגקייט בכח און אין זכות פונעם תנא רבי שמעון בן יוחאי.

מען צינדט אהן א מחורה של אש לכבודו פונעם הייליגן תנא, על שם תפילתינו ׳ובאש אתה עתיד לבנותה׳, דער אויבערשטער וועט אויפבויען דעם בית המקדש השלישי מיט פייער, וועגן דעם צינדט מען אהן א מדורה של אש על שם פונעם גרויסן אש וואס דער אויבערשטער וועט אויפבויען מיט דעם דער בית המקדש השלישי.

שטייט אין חתם סופר, ל״ג עמ״ר איז בגימטריא א״ש להב״ה, אין דעם טאג ל״ג בעומר צינדט מען אהן א מדורת אש להבה, על שם העתיד ׳ובאש אתה עתיד לבנותה׳, דער אויבערשטער וועט אויפבויען דעם בית המקדש, אונז פרייען מיר זיך מיט די שמחה על שם פון די שמחה הגדולה וואס עס וועט זיין לעתיד, א שמחה גדולה עד אין לשער.

זאג מיר אונז אויפן הייליגן תנא, תורתו מגן לנו, די תורה פון רבי שמעון וואס ער האלט כל העומד להיות, היא מאירת עינינו, דאס מאכט לעכטיג די אויגן פאר אידישע קינדער אין גלות, דאס געבט התחזקות אפילו עס איז דא שוועירע זמנים ה׳ ירחם, אפילו א איד מאכט מיט שוועירע זמנים, זאל מען וויסן אז דער אויבערשטער וועט זיך מרחם זיין אויף כלל ישראל, און עס וועט קומען א זמן ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, עס וועט זיין לעכטיג פאר אידישע קינדער בכל מילי דמיטב.

*

עס קען נאך זיין. מ׳זאגט אין די תפלה "ובאש אתה עתיד לבנותה". שטייט אין אלשיך הקדוש אז דער ביהמ״ק השלישי דאס ווערט אויפגעבויט דורך קיום המצוות פון כלל ישראל. וועו א איד איז מקיים א מצוה מאכט ער א ציגל און ער בויעט אויף דעם ביהמ״ק השלישי.

שטייט אין נועם אלימלך פרשת קדושים. ער רעדט דארט פון עבודת ה׳ אז דאס דארף צו זיין בהתלהבות אש. א איד דארף צו לערנען, א איד דארף צו דאוונען, א איד דארף צו טוהן מצוות ומעשים טובים, אלעס מיט א פייער, מיט א פלאם פייער. אזוי זאגט דער רבי ר׳ אלימלך זי״ע.

קען זיין אזוי. טוהן א מצוה אויף דעם אופן, אז מיט די מצוה זאל מען אויפבויען דעם ביהמ״ק השלישי, דאס קען נישט זיין נאר אויב א איד איז מקיים א מצוה מיט א פייער, מיט א פלאם פייער, מיט רשפי אש שלהבת קה. דאס איז פשט ׳כי באש׳ מיט א מצוה וואס מען טוט מיט א פלאם פייער, מיט די מצוות ׳אתה עתיד לבנותה׳ מיט די מצוה בויעט מען אויף דעם ביהמ״ק השלישי.

"ל"ג עמר" איז בגימטרא "אש להבה" ווי דער חתם סופר זאגט. דער תנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי, ביומא דהילולא איז ער משפיע פאר אידישע קינדער אן "אש קודש" ער שיינט אריין אין אידישע הערצער א פייער, א פלאמפייער. פאר די אידן וואס פרייען זיך בשמחתו איז ער משפיע אן אש קודש. דורכדעם וועט מען זוכה זיין צו קיום התורה והמצוות מיט התלהבות, און מיט די מצוות וואס מען טוהט מיט א פייער, וועט מען זוכה זיין אויפצבויען דעם ביהמ״ק השלישי, און זוכה זיין צו זעהן אורו של משיח.

וועגן דעם צינדט מען אן א ׳מדורת אש׳ לכבוד דעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי, ווייל בכוחו ובזכותו וועט מען זוכה זיין צום באש אתה עתיד לבנותו, מיר וועלן אלע זוכה זיין זיך צו פרייען בשמחת ציון וירושלים, און דאס איז מעורר די גוואלדיגע שמחה ביומא דהילולא פונעם תנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי.

*

אבער בשעת די גרויסע שמחה דארף מען מזכיר זיין פארן הייליגן תנא רבי שמעון, אז עס זענען דא ליידער לבבות נשברות, אסאך צובראכענע הערצער אין אידישע הייזער. פאר די אידישע קינדער וואס האבן נעבעך צובראכענע הערצער, איז עס דברים קשים כגידין וואס עס טוט זיך ל״ע ביי זיי אין שטוב, זה בכה וזה בכה, דער איד מיט אזא פעקל, און דער צווייטער איד מיט א צווייטן פעקל עגמת נפש און צרות.

יעצט, אנו מפילין תחינותינו פארן הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי. אונז זעמיר טאקע וויט א גשמיות׳דיגע וויטקייט

פונעם היליגן ציון. אבער אין רוחניות איז נישט דא קיין מרחק מקום. מריחוק מקום דאס איז א גשמיות'דיגע מהות. דער היליגער תנא בעולם העליון איז כולו רוחני.

בעטן מיר דעם היליגן תנא, אנא! ער זאל משפיע זיין שמחה, ער זאל דערפרייען אונזערע הערצער, ער זאל דערפרייען די הערצער פון אידישע קינדער, מ'זאל געהאלפן ווערן מיט ישועות כל אחד ואחד די מחסורו אשר יחסר לו. יעדן אינציגן יחיד וואס אים קוועטשט, וואס אים דרוקט, אלע הארץ-עסנישן און אלע עגמת נפש. דאס איז בכח פון היליגן תנא אז ער זאל משפיע זיין א ישועה כלליות פאר כלל ישראל און א ישועה פרטית פאר יעדן אינציגן איד, א ישועה בגשמיות און א ישועה ברוחניות.

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט אין א דרשה הושענא רבה, האט ער געזאגט אזוי. "**ס'ברענט א פייער, א פייער פון שוועדע דינים ברענט אויף כלל ישראל, און מען דארף אויסלעשן דעם פייער**". האט ער געזאגט, "**לאמיר זיך צוזאמנעמען און אויסלעשן דעם פייער. מיט וואס קען מען אויסלעשן דעם פייער?**" האט ער געזאגט "**מיט אמת'דיגע טרערן פון תפלה וואס אידישע קינדער זענען מתפלל צום היליגן באשעפער**".

מיר זאגן איצט פארן היליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי. אונז צינדט מיר אהן א מדורת אש לכבוד דעם היליגן תנא, זאל דאס זיין א בחינה פון "אש אוכלת אש". דער פייער זאל מכלה זיין פארלענדן דעם אש פון דינים פון כלל ישראל וואס אידישע קינדער ליידן און וואס אידישע קינדער מאכן מיט.

עס זענען דא ליידער דא חולי ישראל וואס דארפן צוקומען צו תרופות און רפואות פון "אש" ה' ירחם עליהם. מיר בעטן דעם היליגן תנא, ס'זאל זיין אן עת רצון לפניו, ס'זאל זיין אן עת רצון מעורר צו זיין רחמי שמים אויף אידישע קינדער, אידישע קינדער זאלן ניצול ווערן, יעדער איד זאל ניצול ווערן פון די ביטערע מחלה, אז מען זאל נישט דארפן צוקומען צו די תרופות פון אש.

עס ברענט נעבעך א פייער, א פייער פונעם יצר הרע, וואס די גמרא רופט אים אן נורא בי' עמרם, א פייער. זאל איצט זיין אן עת רצון אז אידישע קינדער זאלן ניצול ווערן פון די כוחות פונעם יצר הרע, אין א בחינה פון אש אוכלת אש, דער אש קודש לכבוד'ן תנא רבי שמעון, זאל מכלה זיין דעם אש פונעם יצר הרע.

אונז בעט מיר יעצט דעם היליגן תנא, מ'איז זיך צוזאמגעקומען דא אלפי ישראל, לכבוד דעם היליגן תנא, זיך צו פריען מיט די גרויסע שמחה ביומא דהילולא.

זעמיר יעצט מתפלל פארן היליגן באשעפער, אז דער גרויסער זכות פונעם היליגן תנא תגן עליהם, און זאל דער היליגער תנא מעורר רחמי שמים זיין אויף כלל ישראל, אויף די אלע אידן הנאספים פה ואת אשר איננו פה, אז יעדער זאל געבענטשט ווערן מיט כל טוב, אלעם גוטן, אלעמאל.

ס'איז דא אידישע קינדער וואס דארפן און האפן געהאלפן צו ווערן מיט ברכת הבנים, געהאלפן צו ווערן מיט קינדער. זאל דער היליגער תנא מעורר זיין רחמי שמים אז במהרה זאל ביי זיי זיין א שמחה אין שטוב, אידן זאלן געהאלפן ווערן מיט קינדער.

עס זענען דא אידישע הייזער וואו מען קוקט ארויס אויף א רפואה פאר אנשים, נשים וטף, זקנים עם נערים. אידישע קינדער קוקן ארויס אויף א גרויסע ישועה פונעם היליגן באשעפער. בעט מען דעם היליגן תנא ער זאל מעורר זיין רחמי שמים פאר די אלע אידישע קינדער, מ'זאל געהאלפן ווערן מיט א רפואה שלימה וגמורה. עס איז דא וואס בעטן מען דארף א רפואת הנפש, און עס איז דא וואס בעטן אויף רפואת הגוף. זאלן די אלע געהאלפן ווערן מיט רפואות.

עמך ישראל צריכים פרנסה. אידישע קינדער דארפן האבן פרנסה בהרחבה גדולה ובניקל. מ'בעט דעם היליגן תנא, ער זאל מעורר זיין רחמי שמים אז עס זאל אראפ קומען גרויס שפע פאר אידישע הייזער, אידן זאלן האבן פרנסה בניקל אהן קיין עגמת נפש.

אין אסאך אידישע הייזער קוקט מען ארויס, און מען בעהט דעם היליגן באשעפער, מ'האט ערוואקסענע קינדער, און מען דארף ישועות פאר גוטע שידוכים, סיי פאר די זין און סיי פאר די טעכטער. זאל דער אויבערשטער העלפן, דער תנא זאל משפיע זיין גוטע שידוכים הגונים, עס זאל נתרבה ווערן שמחות אין בתי בני ישראל.

אידישע קינדער בעטן דעם היליגן באשעפער, זיי ווילן מגדל זיין די קינדער לתורה, לחופה ולמעשים טובים, צו האבן בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, זאל דער היליגער תנא מעורר זיין רחמי שמים, אז אידן זאלן זען נחת דקדושה, דורות ישרים ומבורכים, געבענטשטע אידישע דורות מיט אלעם גוטן.

ס'איז בכח פון היליגן תנא אז ער זאל משפיע זיין רב טוב לבית ישראל, רב טוב בכלליות, און פאר יעדן אינציגן איד בפרטיות. אלעס וואס מען דארף צו האבן, אידישע קינדער זאלן ניצול ווערן מכל צרה וצוקה, עס זאל זיין אך טוב וחסד אין אידישע הייזער תמיד בכל עת ובכל זמן.

דער היליגער תנא וועט מעורר זיין רחמי שמים אויף כלל ישראל אז מען זאל געהאלפן ווערן מיט די גרויסע ישועה, די ישועה אמיתית, אידישע קינדער וועל זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.

אצל עריכת שולחן הטהור ביום ל"ג בעומר לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

יום ג' פרשת בהר-בחוקותי תשפ"ג לפ"ק
בהיכל בית המדרש הגדול בוויליאמסבורג יצ"ו

די תורה הקדושה הייבט זיך אהן, בראשית ברא אלקים, שטייט אין אגרא דכלה, בראשי"ת איז די ראשי תיבות א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי.

קען זיין אזוי, כ'האב געקלערט אזוי בדרך דרוש, אין פסחים דף מ"ד לערנט ארויס רבי עקיבא טעם כעיקר מן התורה, קודם וואס הייסט דאס טעם כעיקר? מ'טאר נישט עסן קיין טריפה פלייש, טאמער האט מען געקאכט טריפה פלייש מיט קארטאפל, און מ'האט ארויס געגומען די טריפה פלייש און עס איז געבליבן די קארטאפל, די קארטאפל האט אין זיך א טעם פון די טריפה פלייש, אויב איך האלט טעם כעיקר מן התורה מיינט דאס אז טעם כעיקר, אז דער טעם איז אזוי ווי דער עיקר, די פלייש איז דער עיקר, אזוי ווי דער עיקר איז אסור, אזוי איז דער טעם, אז מ'פילט א טעם איז עס אויך אסור. רבי עקיבא האלט טעם כעיקר איז מן התורה.

דער רבינו תם זאגט, אז אזוי שטארק איז טעם כעיקר מן התורה, אז אויב מ'האט געקאכט א איסור די פלייש מיט די קארטאפל און עס שפירט זיך א טעם פון די פלייש אין די קארטאפל, איז נישט נאר די קארטאפל טאר מען נישט עסן, נאר איך באטראכט די גאנצע קארטאפל אזוי ווי ס'איז טריפה פלייש, ווייל אזוי ווי ס'האט א טעם וועט דאס אזוי ווי עיקר, און אויף יעדן כזית קארטאפל וואס מ'וועט עסן קומט זיך מלקות. אזוי איז שיטת רבינו תם, אז עס האט אין זיך א טעם איז עס ממש אזוי ווי דער עיקר, אזוי ווי די פלייש ממש.

דער ר"ש אין חולין ברענגט זיך א ראיה פון די משנה אין חלה, אז מ'מאכט א טייג פון 'וויין מעל' געמישט מיט אנדערע מעל, מיט 'קארן מעל' לאמיר זאגן, אויב ס'פילט זיך א טעם פון די 'וויין מעל' אין די 'קארן מעל', דעמאלטס איז עס געהעריג ברויט און חלה, און מ'איז יוצא מיט דעם מצה, זעה איך דאך אז 'טעם כעיקר', עס וועט אזוי ווי ממש די זעלבע מעל.

איז אזוי, א מענטש א האט א הייליגע נשמה, א חלק אלקי ממעל, די נשמה איז א הייליגע זאך, וועט מ'קומט אראפ אויף דער וועלט באקומט יעדער איד א נשמה, וואס די נשמה איז קדוש פון הימל, מן השמים. צו דעם איז דא א גוף, וואס דער גוף איז א חולין'דיגע זאך, א גשמיות'דיגע זאך, א עפר מן האדמה, עס האט נישט קיין קדושה. אבער אז א איד איז מקיים מצוות מיט אן התלהבות אש, מיט א פייער, מיט א ווארעמקייט, איז דער גוף בולע פון די נשמה, און אזוי ווי די נשמה איז הייליג, באקומט דער גוף אויך א קדושה, אזוי ווי וועט מ'קאכט פלייש מיט קארטאפל, באקומט די קארטאפל א טעם פון די פלייש, און די קארטאפל באקומט א דין פון פלייש, און אזוי זאגט מען טעם כעיקר מן התורה. אזוי איז וועט א איד איז א קאכעדיגער א פלאם פייער'דיגער איד קומט אויס באקומט דער גוף א טעם, ס'איז בולע די קדושה פון די נשמה, און דער גוף וועט אויך קדוש, דער גוף וועט נתהפך און עס וועט כולו קודש, אזוי ווי דער רבינו תם זאגט אז ס'איז נהפך כולו, עס וועט אינגאנצן אזוי ווי דער עיקר.

די מלאכים זענען כולו רוחני, יעדער פארשטייט, א מלאך איז כולו אומר קדוש, בשעת מתן תורה ווען משה רבינו איז ארויף געגאנגען אין הימל נעמען די תורה, האבן די מלאכים געזאגט מה לילוד אשה בינינו, ווי קומט א ילוד אשה צווישן אונז, אונז זענען מיר כולו רוחני, ער איז א ילוד אשה איז ער א גשמיות'דיגע חפץ, ווי קען ער זיך צושטעלן צו אונז, אונז זענען מיר כולו רוחני, כולו אומר קדוש, דארף מען נישט געבן די תורה פאר זיי, נאר מזאל געבן די תורה פאר די מלאכים, ווייל מיר זענען כולם קדושים. צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, און האט זיי געזאגט, לא זה שירדתם ואכלתם בתוך ביתו, עטץ האטס געזעהן אז אברהם אבינו האט מקיים געווען מצות הכנסת אורחים, ואל הבקר רץ אברהם, אברהם איז געלאפן מקיים זיין די מצוה, ער האט געהאט משרתים, ער האט געהאט וועד ס'זאל אים באדינען, וועד ס'זאל ברענגען, וועד ס'זאל קאכן, וימהר לעשותו אותו, מ'זעהט מיט אזא מין השתוקקות מיט אזא ברען וואס אברהם אבינו האט געקאכט אין די מצוה, ער איז שוין געווען ביי די הונדערט יאר, ער איז געווען קראנק און שוואך, אבער גארנישט, ווי א פלאם פייער איז אברהם געלאפן מיט אן התלהבות אש קודש, אז מ'איז אזוי מקיים א מצוה וועדט נבלע אין די גוף קדושה פון די נשמה, און טעם כעיקר, עס וועדט די גאנצע גוף קדוש, במילא איז די גוף אויך א הייליגע גוף פונקט ווי די מלאכים, זיי זענען אויך אינגאנצן כולו קודש.

אזא מין עבודה האט אברהם אבינו מנחיל געווען, ער האט דאס איבער געגעבן פאר כלל ישראל, אז א מצוה גייט מען

נישט מקיים צו זיין ווי מ׳רופט דאס א באקוועמע מצוה, טוהן א מצוה אזוי באקוועם, א מצוה דארף מען קאכן, א מצוה דארף מען טוהן מיט אן התלהבות אש, נאר אזוי קען מען מקיים זיין א מצוה.

שטייט אין זוהר הק׳ אין פרשת פנחס (ח"ג דף ריח:) ״**כל עמין לא עבדין נענועא**״ אלע גוים שאקלען זיך נישט, ״**אלא ישראל**״ א איד ווען ער דאוועט שאקלט ער זיך ביים דאוועגען, ״**דכד לעאן באורייתא**״ - אזוי זאגט דער זוהר הקדוש - וועז מ׳לערנט תורה, ״**מתנענען הכא והכא**״ שאקלט מען זיך. אזוי שטייט אין זוהר הק׳.

זאגט דער זוהר הק׳, ״**נהורא דשרגא**״ א לעכט וואס עס ברענט, ״**כיון דאתאחדא גו פתילה**״ די פלאם פייער איז איינס מיטן קנויטל, דאס קנויטל ברענט, ״**ההוא נהורא לא שכיך לעלמין**״ דאס לעשט זיך קיינמאל נישט אויס, ״**אלא מתנענעא נהורא לכאן ולכאן**״ א לעכט וועז ס׳ברענט שאקלט זיך עס אהער און אהין, אזוי זאגט דער זוהר הקדוש, אז א פייער וועז עס ברענט שאקלט זיך עס אהער און אהין, ״**כגוונא דא ישראל דנשמתייהו מגו ההוא נהורא**״ די נשמה איז די לעכט, א פלאם פייער, די לעכטיגקייט, ״**כיון דאמר מלה חדא דאורייתא**״ וועז ער זאגט א ווארט פון תורה, ״**הא נהורא דליק**״ ברענט א לעכטיגקייט, א פייער, ״**ולא יכלון אינון לאשתככא**״, עס לעשט זיך נישט אויס, ״**ומתנענען לכאן ולכאן ולכל סטרין**״ עס שאקלט זיך אהער און אהין, ״**כנהורא דשרגא דהא נר ה׳ נשמת אדם**״. אזוי זאגט דער זוהר הק׳. מורא׳דיגע ווערטער.

דער זוהר הקדוש זאגט אז די נשמה פון א איד ״נר ה׳ נשמת אדם״, דאס איז א נר ה׳, מ׳זעהט די נשמה ברענט ווי א פייער וואס שאקלט זיך, א איד וועז ער לערנט איז אזוי ווי א לעכט וואס ס׳ברענט, דער פשט איז, אז א איד וועז ער לערנט שאקלט ער זיך ווייל עס איז דא א פייער אין אים, און די פייער שאקלט זיך, אזוי ווי א אש, ס׳איז דא א כח אש פון נר הדולק, קומט אויס ער שאקלט זיך אהער און אהין ווייל עס ברענט א פייער, און אז ס׳איז דא חמימות האש גייט אריין די קדושה פון די נשמה אין די גוף, און דער גוף ווערט הייליג.

רש״י אין מס׳ חולין דף צ״ח פסק׳נט להלכה אז טעם כעיקר איז מותר מן התורה, רש״י איז זייער מקיל, ער פסק׳נט נישט אז טעם איז כעיקר. זאגט רש״י, פארוואס? טעם כעיקר איז דא צוויי לימודים אין די גמרא, איין לימוד איז פון די גיעולי מדין, אין פרשת מטות שטייט אז וועז מ׳איז געגאנגען אויף די מלחמת מדין האט מען געדארפט כשרן די אלע כלים, האט מען געמ׳כשר׳ט די גוי׳שע כלים, ווייל ס׳האט א בליעה, איז א סימן אז טעם כעיקר, דאס איז איין לימוד. פון דארט - זאגט רש״י - קען מען נישט ארויס לערנען, ווייל ס׳איז א חידוש, ווייל א טעם וואס עס ווערט נבלע אין א כלי, באקומט עס א טעם פגום, במילא איז עס א חידוש. די צווייטע לימוד איז פון פרשת נזיר, דארט שטייט ׳משרת׳ אז מ׳האט געווייקט טרויבן אין וואסער, ווערט די וואסער אסור פאר א נזיר, ווייל עס באקומען א טעם פון די טרויבן, און פון דארט לערנט מען ארויס טעם כעיקר. אויף דעם זאגט רש״י אז איך לערן ארויס פון ׳משרת׳ אז היתר מצטרף לאיסור, דאס איז אן אנדערע לימוד, אז מ׳האט געמומען א שטיקל חלה און איינגעטונקען אין וויין, און ס׳איז דא א כזית פון די חלה מיטן וויין איז זיך עס מצטרף, דאס הייסט היתר מצטרף לאיסור, האב איך נישט קיין פסוק אויף טעם כעיקר. אזוי זאגט רש״י, במילא איז טעם כעיקר לאו דאורייתא.

תוספות אין עבודה זרה זאגט, רבי שמעון זאגט כלשהו למלקות, רבי שמעון האלט אז מ׳דארף נישט האבן קיין כזית אויף מלקות, א כלשהו איז אויך שוין דא מלקות, קומט אויס אז רבי שמעון האלט אז כלשהו למלקות קען ער דאך נישט האלטן אז היתר מצטרף לאיסור, ווייל ער דארף נישט קיין היתר צו מצרף זיין לאיסור, פאר א כלשהו קומט דאך שוין אויך מלקות, קומט אויס לויט רבי שמעון קען מען ארויס לערנען פון ׳משרת׳ טעם כעיקר. קומט אויס רבי שמעון מוז האלטן טעם כעיקר אפילו לויט רש״י וואס פסק׳נט נישט קיין טעם כעיקר, אבער לויט רבי שמעון וועט רש״י יא האלטן טעם כעיקר מן התורה.

קומט אויס לויט רבי שמעון אז טעם כעיקר מן התורה, ווערט די גופות ישראל נתקדש מיט א קדושת הגוף, און עס ווערט בטל די טענה פון די מלאכי השרת ביי קבלת התורה. מיט דעם פארשטייט מען ׳עלית למרום שבית שבי׳, און שב״י - שטייט אין מגלה עמוקות - איז די ראשי תיבות ש׳מעון ב׳ן י׳וחאי, ווייל לויט רבי שמעון בן יוחאי איז בטל געווארן די טענה פון מה לילוד אשה בינינו, במילא האבן די אידן געקענט באקומען די תורה.

אין שולחן ערוך אין יורה דעה ווערט געפסק׳נט וועז עס רירט זיך אהן א איסור מיט א היתר, אויב מ׳קאכט עס דעמאלטס גייט עס אריין און עס וועז ווערט אינגאנצן טריפה, ׳מליחה׳ אז מ׳זאלצט אויס אן איסור איז עפ״י הלכה נאר כדי קליפה, ׳צלי׳ אז מ׳בראט א איסור מיט א היתר אוז זיי רירן זיך אהן איז עפ״י הלכה כדי נטילה, אויב ס׳איז פעט א איסור שמן דעמאלטס ווערט עס נבלע אינגאנצן. איז אפילו לאמיר זאגן אז ס׳איז אש די נשמה מיטן גוף איז אש, די נשמה רירט אהן די גוף און ס׳גייט אריין א בליעה, איז וויפיל גייט אריין א בליעה פון די נשמה צום גוף? אויב ס׳איז כחוש גייט נישט אריין מער ווי א נטילה, אויב ס׳איז שמן דעמאלטס גייט עס אריין אין די בליעה.

בר יוחאי נמשחת אשריך, אויף רבי שמעון זאגט מען ״**שמן ששון מחבריך**״, רבי שמעון איז נישט געווען קיין בחינה פון א כחוש, נאר ס׳איז געווען שמ״ן ששון מחבריך, מיט א

שמנונית, במילא איז נבלע געווארן די בליעה פון די נשמה אין גוף, פשטה קדושה בכולו, און דער גאנצער גוף איז געווארן כולו אומר קדוש.

פארשטייען מיר אונז וואס ס׳שטייט בראשית ברא אלקים, בראשי״ת איז די ראשי תיבות **ב**׳ראשונה ר׳אה **א**׳לקים **ש**׳יקבלו י׳שראל **ת**׳ורה, בשביל תורה נברא העולם, דער אויבערשטער האט געזעהן אז די אידן וועלן מקבל זיין די תורה, די מלאכים וועלן נישט לאזן, די מלאכים וועלן שרייען מה לילוד אשה בינינו, וועגן דעם איז מרומז אין בראשי״ת **א**׳ור **ת**׳ורת ר׳בי **ש**׳מעון **ב**׳ר י׳וחאי, די אור תורה פון רבי שמעון בר יוחאי בנגלה ובנסתר, בנגלה וואס רבי שמעון זאגט כלשהו למלקות, אויב איך האלט כלשהו למלקות קען איך ארויס לערנען פון משרת טעם כעיקר. און בנסתר וואס רבי שמעון זאגט אין זוהר הק׳ אז אידן שאקלען זיך ווען זיי לערנען ווייל זיי לערנען מיט אן התלהבות אש, נר ה׳ נשמת אדם, איז דאך נבלע געווארן די קדושה פון די נשמה אינעם גוף, ווערט דער גאנצער גוף פון א איד קדוש, איז בטל די טענה פון די מלאכי השרת, האבן די אידן זוכה געווען מקבל צו זיין די תורה, וועגן דעם הייבט זיך אהן די תורה, בראשי״ת ברא אלקים, **א**׳ור **ת**׳ורת ר׳בי **ש**׳מעון **ב**׳ר י׳וחאי, בשביל תורה נברא העולם, אידן וועלן מקבל זיין די תורה, און דאס איז נאר מיטן כח און דער זכות פונעם תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי.

דער חתם סופר אין פרשת בהר זאגט, ל״ג עמ״ר איז בגימטריא א״ש להב״ה, אזוי זאגט דער חתם סופר, וואס הייסט ל״ג עמ״ר איז בגימטריא א״ש להב״ה?, ביומא דהילולא פונעם תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, איז דער תנא משפיע א א״ש להב״ה אין הערצער פון אידישע קינדער, במילא וועלן נתעורר אידישע הערצער צו עבודת ה׳ מיט אן התלהבות אש, באקומט דער גוף א קדושה פון די נשמה, יעדער איד האט דאך באקומען א הייליגע נשמה, במילא וועלן כי עם קדוש לה׳ אלקיך, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, וועלן אידישע קינדער א גוי קדוש.

שטייט אין צפנת פענח א מליצה ישרה אויף כלל ישראל, שטייט אין די מפרשים, א איד ל״ע טוט אן עבירה, אין הימל איז יעדע עבירה פוגם אין די עולמות העליונים, עס מאכט א געוואלדיגע פגם אין הימל, במילא קומט אויס אז ס׳איז א געפערליכע זאך, מ׳האט פוגם געווען אין די עולמות העליונים. ס׳איז אבער דא א גמרא אין בבא קמא דף ל״ז שור של הדיוט שהזיק, א שור פון הדיוט האט מזיק געווען, דארף מען באצאלן, שור של הקדש שהזיק, א שור פון הקדש האט מזיק געווען, איז מען פטור צו באצאלן, זאגט ער, כלל ישראל האט א דין פון הקדש, איז אמת טאקע מיט אן עבירה האט מען מזיק געווען בשמי מעל, אבער א שור של הקדש שהזיק איז מען פטור, אזוי שטייט אין צפנת פענח.

מיט דעם קומט אויס אזוי, רבי שמעון זאגט יכול אני לפטור את העולם מן הדין, פארוואס רבי שמעון קען פטרן די וועלט מן הדין? ווייל רבי שמעון איז לשיטתו, רבי שמעון האלט כלשהו למלקות, במילא לערנט ער ארויס פון משרת טעם כעיקר, וועלן דאך נבלע א קדושה פון די נשמה אין גוף. און רבי שמעון זאגט אז א איד לערנט תורה איז נר ה׳ נשמת אדם, איז דא א פלאם פייער, וועלן דאך נבלע פון די נשמה אין גוף, במילא איז דער תנא רבי שמעון משפיע חמימות התלהבות אש פאר יעדן איד, וועגן איד איז מקיים א מצוה זאל ער עס מקיים זיין מיט א לעבעדיגקייט, מיט א חיות דקדושה, מיט אן התלהבות אש זאל ער מקיים זיין די מצוה, וועגן דעם וועלן נבלע אינעם גוף א השפעה קדושה, וועלן דער גאנצער גוף כל כולו קודש, באקומט ער א דין פון א שור של הקדש שהזיק וואס איז פטור, איז ער פטור אויף די היזקות, וועגן דעם זאגט רבי שמעון יכול אני לפטור את העולם מן הדין, ווייל בפשטות יעדע עבירה וואס מ׳טוט איז דאך א געוואלדיגע פגם בעולמות העליונים, נאר ווייל רבי שמעון לשיטתו קומט אויס פון דעם פטור וועלן, ווייל לויט רבי שמעון באקומט מען א דין פון א שור של הקדש, און שור של הקדש שהזיק איז פטור.

מיט דעם קען זיין אפשר דאס איז דער פשט בראשי״ת איז די ראשי תיבות **א**׳ור **ת**׳ורת ר׳בי **ש**׳מעון **ב**׳ר י׳וחאי. ווייל ווען ס׳איז געקומען צו בריאת האדם האבן די מלאכי השרת מקטרג געווען, אזוי שטייט אין זוהר הק׳, אז די מלאכים האבן מקטרג געווען עתיד למחטא קמך, זיי האבן געזאגט פארוואס דארף מען באשאפן א מענטש, דער מענטש וועט זינדיגן, נו וואס איז אז ער וועט זינדיגן? בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, עס איז דא דער הימל און די ערד, און יעדער פגם עבירה וועט זיין א געוואלדיגע פגם בשמי מעל, גייט מען באשאפן א מענטש? בראשית ברא אלקים, בראשי״ת איז די ראשי תיבות **א**׳ור **ת**׳ורת ר׳בי **ש**׳מעון **ב**׳ר י׳וחאי, לויט רבי שמעון בר יוחאי וואס ער קען פטרן דעם דין קשה, אמת מיטן פגם עבירה האט מען מזיק געווען, אבער רבי שמעון בר יוחאי מיט זיין תורה איז א געוואלדיגע מליצה פאר כלל ישראל, תורת״ו מגן לנו היא מאירת עינינו, דאס דערלייכט אונז די אויגן אז דער פגם עבירה זאל נישט זיין אזוי גרויס, מ׳זאל פטור זיין פון די היזקות וואס מ׳האט מזיק געווען בשמי מעל.

דער ישמח משה רעדט פון דעם, ער זאגט הנזקין שמין בעידית, אז די נזקים וואס מ׳איז מזיק אין די עולמות העליונים, שמין בעידית, מיט די טייערסטע דארף מען דאס באצאלן. ער איז זייער שטארק מחמיר. אבער לויט רבי שמעון איז מען פטור אויף די היזקות.

במילא איז א גרויסע שמחה אין די יומא דהילולא פונעם תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, עס שטייט דאך אז ל״ג

בעומר הייבט זיך אהן די השפעה די הכנה צו מתן תורה, אזוי שטייט אין קדושת לוי און אין חתם סופר. ווייל אדאנק דעם תנא רבי שמעון בר יוחאי איז דאך בטל געווארן די טענה פון די מלאכים מה לילוד אשה בינינו, אדאנק דעם תנא רבי שמעון בר יוחאי האבן די אידן באקומען די תורה.

ל"ג בעומר הייבט זיך אהן די השפעה און די הכנה אידן גרייטן זיך צו קבלת התורה, וואס איז די געוואלדיגע שמחה? ס'איז דא די שמחת התורה, די שמחה ל"ג בעומר איז אדאנק רבי שמעון בר יוחאי און דער אור הקודש וואס ער האט אראפ געברענגט, ער שיינט אריין אין אידישע הערצער, ער פלאמט אויף אידישע הערצער, דאס ברענגט אריין א געוואלדיגע שמחה, אשר בחר בנו מכל עם ונתן לנו את תורתו, אז די אידן האבן מקבל געווען די תורה, אונז זענען מיר אן עם הנבחר, אונז זענען מיר כלל ישראל, אונז האבן מיר די זכיה צו לערנען תורה, אונז האבן מיר די זכיה מקיים צו זיין מצוות, דאס איז אלעס אדאנק דעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי.

דאס ברענגט ארויס אן התקשרות פון יעדן אידן צום תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, ער קוקט זיך אהן כ'בין א איד, פארוואס בין איך א איד? איך בין א עבד ה', איך קום יעדן טאג אין ביהמ"ד, איך דאוונען איך לערן, איך טוה מצוות ומעשים טובים, פארוואס בין איך א איד? ווייל כ'האב מקבל געווען די תורה, פארוואס האב איך זוכה געווען מקבל צו זיין די תורה? אדאנק דעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי, דאס וואס יעדער איד פילט איך האב מקבל געווען די תורה, איך בין א איד, דאס איז א דאנק רבי שמעון בר יוחאי.

וקרבתנו מלכינו לעבודתך, וקרבתנ"ו איז בגימטריא רב"י שמעו"ן ב"ן יוחא"י, וקרבתנו מלכינו, דער אויבערשטער האט אונז מקרב געווען צו עבודת ה' דאס איז דער תנא האלקי רבי שמעון, אדאנק דעם תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי אדאנק דעם הייליגן תנא זענען מיר אונז עבדי ה', האבן מיר די זכיה צו קומען אין ביהמ"ד, אדאנק דעם הייליגן תנא רבי שמעון בר יוחאי זענען מיר מקיים מצוות ומעשים טובים, און אדאנק דעם הייליגן תנא זענען מיר מקיים מיט א לעבעדיגקייט מיט א פרישקייט, רבי שמעון בר יוחאי שיינט אריין אין אידישע הערצער, ער שיינט אריין אן התלהבות אש, רבי שמעון זאגט מ'זאל זיך שאקלען, רבי שמעון בר יוחאי איז דאס מגלה אז א איד זאל מקיים זיין א מצוה מיט א ברען, נישט מ'טוט דאס אזוי באקוועם, איינגעשלאפן, דאוענען אזוי פארשלאפן, א איד זאל לערנען מיט א לעבעדיגקייט, זיך שאקלען ביים דאוענען, זיך שאקלען ביים לערנען, דאס איז נר ה' נשמת אדם, דאס איז וואס רבי שמעון שיינט אריין אין אידישע הערצער, דאס ברענגט אריין די גרויסע שמחה פון כלל ישראל, יעדער איד לערנט דאך, יעדער איד דאוענט, יעדער איד איז מקיים א מצוה, מ'זעהט אז דאס איז דער כח הקדושה פונעם תנא האלקי רבי שמעון וואס עס ברענט און ווארעמט אים אויף זיין הארץ, במילא איז דאס א געוואלדיגע שמחה.

אוודאי דער זכות פון רבי שמעון בר יוחאי זאל ביישטיין פאר אלע אידישע קינדער, מ'זאל קענען טאקע מקיים זיין מצוות ברשפי אש שלהבת קה, מיט א פייער, מיט א לעבעדיגקייט, לערנען תורה און מקיים זיין מצוות מיט א אש להבה, כ'האב נעכטן נאכגעזאגט כי אתה ה' הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, אויפבויען דאס בית המקדש השלישי וועט מען אויפבויען מיט א מצוה וואס מ'איז מקיים מיט א פלאם פייער, באש אתה עתיד לבנותה, דאס איז א מצוה וואס איז מקיים מיט א פייער, מיט דעם בויעט מען אויף דעם בית המקדש, פון וואו האט מען דעם כח, דעם אש, פון וואו באקומט מען דאס? וועט צינדט אהן דעם פייער? דאס איז דער תנא האלקי רבי שמעון, ער צינדט אהן א פייער אין א איד, ער לעבט אויף דעם ניצוץ הקדוש, יעדער האט דאך א ניצוץ הקדוש, א פינק פון פייער, א הייליגקייט, דער תנא רבי שמעון ער בלאזט אריין א פייער אינעם איד, ער לעבט אויף, און ס'ווערט אן אש קודש, און מ'קען מקיים זיין מצוות מיט א פלאם פייער. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל טאקע זוכה זיין צום באש אתה עתיד לבנותה בקרוב בימינו בבנין ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

אחרי הזמירות לכבוד היום, לפני שירת אמר רבי עקיבא
הוסיף רבינו לומר עוד דברי תורה לכבוד היום

פקוד"י ה' ישרי"ם משמח"י ל"ב איז בגימטריא תנ"א רב"י שמעו"ן ב"ן יוחא"י.

קען זיין אזוי, שטייט אין באר מים חיים פרשת עקב, אז מ'טראכט אריין, עניני גשמיות איז מיט א ' און מיט א ה', אכילה, שתיה, לינה, די אלע זאכן האבן א ' און א ה', דאס איז גשמיות. און אז מ'טראכט אריין, עניני רוחניות איז א ו' מיט א ה', תורה, עבודה, מצוה, די אלע זאכן האבן א ו' מיט א ה'. זאגט ער, עניני גשמיות איז מרומז אין די בחינה פון י"ה פון שם הוי"ה, די י"ה איז די גשמיות, און די ו"ה איז די רוחניות, אזוי זאגט דער באר מים חיים.

עס איז געווען א גרויסע מחלוקה צווישן די גרויסע רבי'ם, דער רבי פון לובלין מיטן קאזניצער מגיד, דער קאזניצער מגיד האט געזאגט דער אויבערשטער זאל משפיע זיין פאר אידישע קינדער רוחניות, א השגה גדולה ברוחניות וועט זיין נאכדעם גוט בגשמיות, דער רבי פון לובלין האט געזאגט פארקערט, אז דער אויבערשטער וועט משפיע זיין פאר אידישע קינדער גשמיות, וועט נאכדעם גוט ברוחניות, אזוי האבן זיך געקריגט די גרויסע הייליגע רבי'ם.

או מ'קוקט אריין אינעם שם הוי"ה, זעהט מען דער שם הוי"ה איז קודם י"ה און נאכדעם ו"ה, דאס הייסט י"ה איז

גשמיות, און ו"ה איז רוחניות, י"ה איז משפיע גשמיות, און די ו"ה איז משפיע רוחניות, זעהט מען פון דעם אזוי ווי די שיטה פונעם רבי'ן פון לובלין, דער אויבערשטער דארף משפיע זיין פאר אידישע קינדער גשמיות קודם, און אז ס'וועט זיין גוט פאר אידן בגשמיות, וועט זיין גוט פאר אידן ברוחניות.

בר יוחאי עצי שיטים עומדים לימודי הוי"ה הם לומדים, לימודי ה', זיי לערנען ווי אזוי דער שם הוי"ה איז געשריבן, דער שם הוי"ה איז געשריבן קודם י"ה און נאכדעם ו"ה.

יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, וועו יעקב אבינו איז געגאנגען נעמען די ברכות, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, איז דער פשט כפשוטו, דער אויבערשטער זאל געבן מטל השמים און משמני הארץ ורוב דגן ותירוש, אויף אידיש מיינט דאס אסאך געלט. דער מדרש זאגט אבער, ויתן לך האלקים מטל השמים זה מקרא, משמני הארץ זה משנה, ורוב דגן ותירוש, טייטשט דאס דער מדרש אינגאנצן אנדערש אויס.

אבער דער מדרש זאגט אויך ויתן ויחזור ויתן, וואס איז טייטש ויתן ויחזור ויתן, דער אויבערשטער זאל געבן מטל השמים ומשמני הארץ, רוחניות, און ויתן לך האלקים ומשמני הארץ בפשטות, דאס מיינט גשמיות, די שאלה איז נאר וועלכע איז קודם, צי דער אויבערשטער וועט קודם געבן מטל השמים מקרא משנה און נאכדעם וועט זיין כפשוטו, צי קודם וועט זיין גשמיות און נאכדעם וועט זיין רוחניות.

האט יצחק אבינו געזאגט 'ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי"ה', אזוי ווי דער שם הוי"ה איז, ווי אזוי איז דער שם הוי"ה? דער שם הוי"ה איז קודם י"ה און נאכדעם ו"ה, קודם השפעות טובות בגשמיות, און וועו ס'וועט זיין גוט בגשמיות, וועט זיין השפעות טובות ברוחניות.

פקודי ה' ישרים משמחי לב, פקודי הוי"ה ישרים, וועו דער שם הוי"ה איז אזוי ווי ס'איז ישר, דאס איז משמחי לב, פיקודי ה' ישרים איז דאך קודם י"ה און נאכדעם ו"ה, דאס איז משמחי לב. און דאס איז תנ"א רב"י שמעון"ן ב"ן יוחא"י, דער תנאי האלקי רבי שמעון בר יוחאי ביומא דהילולא בענטשט אידישע קינדער, ער בענטשט ס'זאל זיין גוט פאר אידישע קינדער בגשמיות, און ער בענטשט ס'זאל גוט פאר אידישע קינדער ברוחניות, יעצט איז נאר די שאלה וועלעכע בענטשט ער קודם. דאס איז פקוד"י ה' ישרי"ם משמח"י ל"ב איז בגימטריא תנ"א רב"י שמעון"ן ב"ן יוחא"י, דער תנא רבי שמעון בר יוחאי שטייט און בענטשט אידישע קינדער, בענטשט ער אזוי ווי דער בחינה פונעם שם הוי"ה.

דאס האב איך געקלערט פארוואס מ'זינגט ל"ג בעומר די מימרא פון די משנה פון רבי עקיבא, **אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים**, **ואומר מקוה ישראל ה'**, מקוה באמת איז דאך טייטש א האפענונג, דאס איז דער טייטש פון מקוה ישראל הוי"ה, דער האפענונג פון אידן איז ה', דער שם הוי"ה ווי אזוי ס'איז געשריבן, עס איז געשריבן כסדרן, קודם די י"ה און נאכדעם די ו"ה, דאס איז דער האפענונג פון אידישע קינדער, מקוה ישראל ה'.

פקוד"י ה' ישרי"ם משמח"י ל"ב איז בגימטריא תנ"א רב"י שמעון"ן ב"ן יוחא"י, דער הייליגער תנא רבי שמעון בר יוחאי שטייט ל"ג בעומר און בענטשט די אלע אידן וואס קומען זיך צוזאם און זענען שמחים בשמחתו, און לאו דוקא במקומו אין אתרא קדישא מירון, נאר איבעראל, בכל מקומות מושבותיהם, וואו ס'איז נאר דא אידן, וואו עס קומען זיך צוזאם אידן אין א ביהמ"ד און מ'פריידט זיך ביומא דהילולא פונעם תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, שטייט דער תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי און בענטשט די אלע אידן, ער בענטשט זיי פקודי ה' ישרים משמחי לב, פקודי ה', אזוי ווי דער שם הוי"ה, השפעות טובות בגשמיות, אידישע קינדער זאלן זיין געזונט, אידישע קינדער זאלן האבן פרנסה.

דער ראפשיצער רב ז"ל האט געזאגט בחמרא טבא דבי תחדי נפשא, 'בחמרא טבא', מיט א געזונטן חומר, מיט א געזונטן גוף, 'דבי תחדי נפשא', פריידט זיך די נשמה, אידישע קינדער זאלן זיין געזונט בשלימות, דער אויבערשטער זאל העלפן אידישע קינדער זאלן האבן פרנסה, אידישע קינדער זאלן געהאלפן ווערן מיט אלע גוטע זאכן, מ'זאל נישט האבן קיין עגמת נפש, פקודי ה' ישרים משמחי לב, מיט א פרייליכע הארץ דאס איז דער תנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי איז משפיע פאר אידישע קינדער זיי זאלן האבן משמחי לב, א פרייליך הארץ, אידישע קינדער זאלן קענען זיין תמיד בשמחה.

די שמחה פון ל"ג בעומר זאל משפיע זיין שמחה אין אידישע הערצער, שמחה אין אידישע הייזער אויף א גאנץ יאר, אידישע קינדער זאלן זיין געבענטשט בגשמיות, און אויך ברוחניות, אז ס'וועט זיין גוט פאר אידישע קינדער בגשמיות, דער רבי פון לובלין האט שוין אזוי געזאגט, אז ס'וועט זיין גוט בגשמיות וועט זיין גוט ברוחניות, אז די אידן וועלן זיין געזונט און האבן פרנסה, וועלן אידן קומען אין ביהמ"ד מ'וועט לערנען און מ'וועט דאוונען מיט הרחבת הדעת, מ'וועט געבן צדקה טוהן מצוות ומעשים טובים, אזוי ווי דער רבי פון לובלין האט אזוי מכריע געווען, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן טאקע זוכה זיין צו די ברכה פון רבי שמעון בר יוחאי בגשמיות וברוחניות, מ'זאל זוכה זיין צו געהאלפן ווערן מיט אלעם גוטן, אין דעם טאג זאל נשפע ווערן פאר כלל ישראל שפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב תמיד, מיר זאלן שוין זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

יברך את בית אהר"ן

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר בזה ברכת מזל טוב, קדם ידידינו האברך החשוב האי גברא יקיר**א** **ש**מו הטוב הולך לפניו, חן וחסד נסוך על פניו, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, במידה גדושה **ה**וא הגבר אשר לא ישבות יומם ולילה להרבות פעלים לטובת מוסדותינו הק' ברוח נאמן ומסור **מש"ה** שפיר קאמרת ברב חסדו לזולתו, עשות חסד כל מגמתו, שמו מפארים בשבחו של **אהר"ן**

הר"ר משה אהרן דאסקאל הי"ו

מנהל האפיס של "מוסדות יטב לב" בעיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי' בסימן טוב ובמזל טוב

והברכה אחת היא ביותרת הכבוד, ברוב הדר והוד,
לכבוד אביו ידידינו החשוב מיקירי ונכבדי קהילתינו פה ב"ב ומתומכי מוסדותינו הק'

מוה"ר שלמה זלמן דאסקאל הי"ו

גבאי בית מדרשינו בזכרון מאיר

ולכבוד חותנו ידידינו היקר והנעלה לבו עד וחם במידה גדושה לטובת מוסדותינו הק'

מוה"ר אביש יצחק גאטעסמאן הי"ו

מיקירי אנשי שלומינו בעיה"ב לאנדאן יע"א

יה"ר מלפני אבינו שבשמים, שיראה וירווה ממנו תענוג ונחת במלוא חפניים, ויתאחד אצלו תורה וגדולה בכפליים, וזכות מרן רביה"ק זי"ע מייסד מוסדותינו יגן בעדו ובעד כל אשר לו, ויושפע לו תמיד אושר ועושר בכל גבולו, וימשיך במעשיו הכבידים לשם ולתעודה, ותמיד את שמו נהלל ונודה, וכט"ס.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחצקאל רוזנטעפר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

אֲנָסוֹף נוֹעַם שִׂבָתִי

בשמחה וטוב לבב שמחים אנחנו להודיע לקהל
עדתינו אנשי שלומינו היקרים הע"י

אשר עטרת ראשינו הוד

כבוד קדושת
מרן רבינו הגה"ק
שליט"א

ישבות בעז"ה בקרב קהלתינו הק'

פה וויליאמסבורג יצ"ו

על

שב"ק פרשת במדבר

מברכין חודש סיון הבעל"ט

לְךָ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם:

כ"ק מרן רבינו שליט"א

ישמיע אמרות טהורות ודברי הכנה

לקראת זמן מתן תורתינו הק'

פרטים יבואו בעז"ה

הנהלת הקהלה

מַה יָּדִידוּת מְנוּחָתֵךְ, אַתְּ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה!